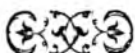

PERILLVSTRI
D. IOANNI VINCENTIO
PINELLO.
Antonius Medus. S. P. D.

VM anno proximè præterito me Venetias contuliffem; vt expositionē meam in Librum Duodecimum Typis imprimerem; & vt etiam & Venetijs, & Patauij cum aliquo excellenti ingenio viro meas nouas cogitationes cum in Schola Aristotelis, tum in Astrologiam communicarem: præstantiæ tuę integerrimi mores, sapientia, omnium scientiarum cumulus, & tua in me singularis beneuolentia vnico tantum colloquio nostro, quo mihi pro angustia temporis domum properanti reuerti, licuit frui, statim perspecta fuerunt. Quæ quidem postea in dies maiora perspicio, dum per Epistolas crebro missas tanto viro fruor. Qui, vt video, ideo sibi domicilium potissimum Patauij elegit, ut inter sapientissimos ipse sapientissimum præstantissimum vitæ genus etiam cum ijs, qui longissimo terrarum distant interuallo transigat. Tibi igitur imprimis hos animi mei sensus mitto ponderandos, quibus nitor ostēdere communem modum philosophandi non esse Philosophiam Aristotelis. Immo ipsam Philosophiam Aristotelis ita reddere obscuram, vt à nemine in sua pu

ritate, uti in se ipsa est, possit intelligi. Itemq; adimere studiosis infinitum laborem, quo torquentur. Præsertim verò præter alia multa, in vanis quæstionibus vniuersalium separatorum, in tuitione diuersorum peregrinorum dogmatum, & in excogitatione nouorum terminorum, quibus huiusmodi dogmata fulciuntur; ne dum quis vnum scopulum euadere conatur, in alium impingat. Quare textum Aristotelis suis inter se dissidentibus subtilitatibus nequeunt vnquam reddere concordem. Ego verò hunc laborem studui commutare in iucundissimam contemplationem Philosophiæ Aristotelis, illam ab ipso scriptam, qui est singularis methodi magister, verbis, quibus communis est usus loquendi, ita, ut meo iudicio vnusquisque, qui vel mediocri ingenij acumine sit præditus ad illam intelligendam possit esse idoneus, & ad eam percipiendam. Quamobrem quoniam vellem quam primum hæc mea ad manus quorumcumque in Schola Aristotelis doctissimorum peruenirent; idè Expositionem meam in Librum Duodecimum perillustri Romano Collegio Societatis Iesu dedicati; hanc verò in hunc Septimum Librum, qui post Duodecimum pro sua dignitate in Philosophia Aristotelis omnium Librorum est primus, cui potius, quàm tuæ præstantiæ dedicarem, nullus occurrit. Primum propter singulare animi tui iudicium, de quo quid præ alijs, quos mihi contigit, vt alloquerer, sentirem, in ipso meo Venetijs discessu te per litteras certiolem feci; quidè de ipso in dies magis sentiam, testentur præsentia. Deinde quoniam hæc statim exhibebuntur, & ad tuos familiares quam doctissimos, vbicunq; degant gentium, transmittentur. Postremò quia auctoritate, quod maximum est omnium, tui singularis iudicij

dicij associata, & splendore tui nominis illustrata ab unoquoque libentius aspicientur. Hoc item mihi non iniucundum me spero consecuturum, vt Traianus Radulouich nobilissimus iuuenis, qui nuper isthuc studiorum Philosophiæ gratia se se contulit, qui & familiaris, & affinis meus cum sit, ideò fortasse in re noua meo consilio noluit acquiescere; vt pro intelligentia Philosophiæ Aristotelis ad intelligendum textum tantum incumberet, postpositis omnibus excogitatis, & permixtis modis philosophandi, non dubitem, quin quod mihi noluit credere, tuæ auctoritati sit crediturus. Equidem uix me possem continere, nisi me amor familiæ detineret, nè mare transeundo, vita periclitarer, quòminus uiretum tuum reuiferem, in quo deambulantes suo ordine collocuti sumus de præcipuis Metaphysicæ partibus, & de mea Astrologia, & de Philosophia Pici Mirandulani. Nam libentissimè uiderem, an hoc tempore mei Calloscij, & alij hiberni flores à me tibi missi exornent nostri colloquij locum? Calloscios ideò meos dico, quia hoc genus florum multis antè annis ex oriente ad me allatum agnomine meo apud nos Calloscij appellatum est. Et etiam quia hilari animo hoc munusculum meum, qualecunque sit, quod mitto, manibus ipse meis præstantiæ tuæ afferrem, & causam meam, si opus esset apud aliquem, ut in re noua, dicerem. Quod non dubito quin, quæ est tua humanitas, & nobilitas, libenti animo etiam sine me sis accepturus, & me ad reliqua prouocaturus. Cum ordo incæpti mei requirat, vt iam præmissis horum duorum Librorum munimine, ad Logicæ expositionem, Deo adiuuante aggrediar.

Ragusio 13. Kal. Febr. anni 1599.

DIDACI PIRRHI
CARMEN.

HIC est ille mei PINELLI
dulcis amicus,
Fidus & interpres Medus
Aristotelis.

Mome procax Graijs Lux est sua reddita
Libris.

Impia cum iaceant somnia Porphyrij.

ANTONII MEDI
P R A E F A T I O
IN LIBRVM SEPTIMVM
METAPHYSICÆ ARISTOTELIS.

*Q*UAMVIS immortalis animus noster, dum una ex parte in hac vita caduca per corporeos sensus mortalium, & instar fluminis labentium rerum cognitionem inquirat, necessario dum vel actiue, vel passiuè ad earum cognitionem se se habet, iuxta suam immortalem naturam & agit, & patitur. Atqui quoniam de mortalibus immortalis ratione perscrutatur; ideo intellectus animi nostri dicitur se se habere ad horum sensibilibus cognitionem, quæ nobis in presenti vita sunt manifestissima, sicut se se habent oculi vesperilionum ad lucem diei. Quare difficilis hæc ex parte cognitio veritatis. Atamen ex altera parte considerantibus & facilis, & difficilis veritatis cognitio esse videbitur. Facilis quidem si in sua methodo, si proprijs terminis veritatem dicentibus queratur. Difficilis uerò, si nec propria methodo, nec proprijs terminis, & multò difficilior, si terminis falsum dicentibus indagetur. Veritates quidem rerum, quarum Philosophia Aristotelis cognitionem inuestigat (loquor autem de ijs, quæ vera dicit) sic sua methodo, & suis terminis perscrutantur, ut si ipsamet natura posset loqui, aliter fortasse, quàm Aristoteles non esset locuta. Id quod
profectò

profectò in ipso eiusdem textu manifestè patet, illum in sua pu-
 ritate consideranti, & legenti nostram Expositionem cum huius
 Libri Septimi, tum Duodecimi. Etenim communis modus phi-
 losophandi, quo hæc Veritates in Scholis traduntur nec methodo
 Philosophiæ Aristotelis incedit, nec eius termini, ut ipsi putant,
 sunt termini ipsas res significantes. Iccirco in Scholis non solum
 difficilem cognitu Philosophiam Aristotelis reddunt; sed etiam il-
 lo modo fit, ut fieri non possit, ut cognoscatur. Quod quidem
 cum se se ita habeat, prauus tamen habitus primum longo tem-
 pore per Porphyrium contractus iam à Schola Socratis, & Pla-
 tonis originem ducens, deinde ab Auerrois auctoritate multis pe-
 regrinis dogmatibus stabilitus non sinit hæc credere. Hæc tamen
 nostra legentem Philosophiæ Studiosorum unumquemque cre-
 dere cogent, si accuratè fuerint ponderata, & perspecta. Nec ue-
 rò hoc temerè à me dictum aliquis putet. Nam & ex textu ma-
 nifestè patet, (&) ego clarè expono uniuersam Philosophiam
 Aristotelis in concreto versari; at uniuersus modus philoso-
 phandi, qui usu Scholarum est iam receptus, docet non in con-
 creto, sed in abstracto. Quare communis modus philosophandi
 totus huiusmodi terminis abstractis refertus est. sicut substan-
 tialitas, materialitas, formalitas, quiditas, albeitas, quantitas,
 & alijs id genus. Quos quidem terminos in textu Aristotelis
 nusquam reperies. Immo quicquid Aristoteles aduersus uniuersa
 separata, (&) aduersus Ideas dicit, utraq; omnino ab usu
 philosophantium reijciens; omnia profectò dicuntur, & omnia
 pro certo habeas dicta esse aduersus hos terminos, quorum unus-
 quisq; est species separata, quæ est ipsa Idea. De hoc modo philo-
 sophandi, & de ijs terminis improprijs in undecimo huius Li-
 bri capite ait. Ista à Veritate abducunt, & opinari faciunt ho-
 minem sine partibus esse; idest, sine carnibus, & ossibus, sicut si-
 ne ære circulum. Ac ut huiusmodi separata ab usu Philosophan-
 di omnino explodat, toto decimo tertio, & decimo quarto Capite
 differit.

disserit. Quid verò dicam de termino (quod quid erat esse.) sine cuius cognitione, & sine cognitione speciei quam dicit puritas Philosophiæ Aristotelis, fieri non potest ut ab ullo intelligatur. Quo quidem termino licet Aristoteles in sua Philosophia ubiq; utatur, & quo hic Septimus Liber plenus est; quotus tamen quisq; est, qui quærat in suo significato quid dicat? Nemo profectò, quæ ego legerim nisi Alexander Aphrodisæus in Primo Topicorum. sed nec ipse aliquid ad rem. Quamobrem non est mirandum, si Scholæ hoc modo extrà Methodum, & improprijs terminis philosophantes Philosophiam Aristotelis difficilem reddiderunt, siue potius, quæ post laborem sine fine, fieri non possit, ut verè cognoscatur. Iam verò quid de ipsa communiter dicitur? Minimum est quod dicunt. Aristoteles obscurus est. Dicunt etiam eum ex industria obscurasse Philosophiam, & ex græcis fabulis cuiusdam falsæ Epistolæ ad Alexandrum scriptæ testimonio innituntur. Ac præter alia sunt qui aiunt Aristotelem cereum nasum habere, quem pro suo arbitrato unusquisq; flectere potest, quo vult. Quid aduersus huiusmodi obloquentes dicam? Ut obscurus, ut ambiguus, ut fieri non possit, ut à nobis cognoscatur, non est in causa Aristoteles, sed nos ipsi, qui methodo aliorum ducente quàm ad Aristotelem, Aristotelem querimus. A qua quidem methodo uno pede egressi sumus, quando ducem Porphyrium secuti sumus, ut nos in Aristotelis Philosophiam introduceret, hominem ignarum Philosophiæ Aristotelis. Quippe qui ipsemet fatetur se ignorare quid sint illa uniuersalia, de quibus tractat. Altero verò pede egressi sumus, quando imbuti à Porphyrio philosophia separatorum uniuersalium, cum ad Philosophiam Aristotelis accedimus, statim concreta separamus, cum necessario cogimur loqui illis vocibus, quas in aures primus Porphyrius insurravit; quoniam cum doctrina, tum disciplina intellectuæ sit ex præexistenti cognitione. Ideo incipiendo à Præfatione predicamentorum ubi Aristoteles

ait. *Vnumquodq; eorum, quæ nulla cum complexione dicuntur, significat aut substantiam, aut quantum, aut quale, (quod est in concreto loqui) ut in tota sua Philosophia est legere. Nos verò hunc locum abstrahentes extra methodum altero pede egredimur, dicentes, quantitatem, qualitatem ita ut postea nunquam in Aristotelis methodum reuertamur, sed semper extra ipsam abstractis philosophemur. Ob hanc causam ij quoq; qui ex Græco nobis textum interpretati sunt maiore ex parte concreta abstracta faciunt, sicut quantum, aut quale, quantitatem, & qualitatem dicentes. Et sicut in Quinti Libri Capite septimo ubi textus Aristotelis dicit. Per se esse dicuntur quæcunq; figuræ prædicamentorum significant, vitio verò interpretum legitur. Quæcunq; figuras prædicamentorum significant. Ob hanc causam in Scholis putant genera, & species subsistere, & separata esse ab ijs sensibilibus, & unum uniuersale subiectum esse alterius uniuersalis, sicut speciem generis, & omnem propositionem diuidi in subiectum, & prædicatum. Quæ licet in Scholis putentur esse de mente Aristotelis, tantum tamen abest, ut sint de mente eius, ut ei maximè opponantur, & omnino sint extrâ eius methodum. At aliquis ad hæc obijciat. Ergo in modo philosophandi vana sunt uniuersalia, ergo vana Porphyrii prædicabilia? Respondeo primum de Porphyrio. Quoad communem modum philosophandi sine Porphyrio in Scholis neque vox esset, neq; sensus. Quoad puritatem Philosophiæ Aristotelis cognoscendam nisi illa prædicabilia procul à Scholis proijciantur, nunquam Philosophia Aristotelis verè cognoscetur. Quod verò ad uniuersalia. Dico ad nostram cognitionem necesse est uniuersalibus rationibus uti, quibus nisi uteremur in modo nostræ cognitionis nec esset demonstratio, nec scientia proprie dicta. Loquor de illis rationibus uniuersalibus, quibus Aristoteles in suo modo Philosophandi utitur. Quæ in eius methodo sunt communes rationes specierum inseparabilium, quas species quod*

quod quid erat esse, & quid erat esse appellat. Quare hæ rationes vniuersales non sunt separatæ, sed semper per species his rebus innituntur ipsas res significantes, & de eis dicentes; sicut quantum, & quale. Illa verò vniuersalia separata, quæ sunt, de quibus Porphyrius agit, & quæ sunt sicut quantitas, qualitas, & multò magis, quæ transcendentia vocant; hæc omnino sunt vana quoad Philosophiam Aristotelis. Quin potius hæc sunt, quæ confundunt in Scholis modum philosophandi, dum ijs philosophantes existimant se de mente Aristotelis philosophari. Verum quoniam hic Septimus Liber vniuersaliore ratione in duodecimo continetur. Ideo quicquid pro declaratione puritatis philosophiæ Aristotelis in suo genere consideratè dicitur, & aduersus vniuersalia Porphyrii, & aduersus communem modum philosophandi, omne id dictum ex textu, tum ex nostra Expositione demonstratiue probari. Argumentorum autem maiorem præmissam esse Librum Duodecimum, minorem uerò hunc septimum. In quo quidem septimo Metaphysica ratione tractat de substantia generabili, & corruptibili, ac de eius principijs, causis, & elementis. Verùm quoniam circa cognitionem huius speciei pro sua ratione vnusquisq; & Physicus, & Logicus versatur; ideò in hoc Libro totius philosophiæ Aristotelis ratio, & proprietates modi philosophandi perspicitur. Atq; ideò omnium Librorum philosophiæ Aristotelicæ hic meritò semper ijs, qui extra methodum Aristotelis philosophantur habitus est difficillimus. Ob has causas post Expositionem duodecimi, qui & pro sua dignitate; & in natura philosophiæ primus est, secundo loco hunc septimum, & quia est fructuosissimus, & quia toti philosophiæ est necessarius, exponendum suscepi. In qua quidem expositione nihil vel de meo, vel de alieno addens verba Aristotelis verbis ipsius declaro. Atqui sicut ego, qui sine magistro vniuersæ vocis, qui me illam philosophiam doceret, quam ipse à suo Præceptore didicerat, tantum textui studens verba Aristotelis

intelligere elaboravi. Hoc item modo unumquemque studiosorum hortor, ut posthabitis omnibus expositionibus, et quicquid à magistris communi modo philosophandi per quodecumque tempus didicerit, denuò incipiat ad solius textus intelligentiam incumbere. Quod si quid in aliqua expositione pro intelligentia verborum Aristotelis videre voluerit, caveat ubicumque viderit, vel longam digressionem, vel nova dogmata, vel peregrinos terminos, & suspecta habeat tanquam extra methodum philosophiæ Aristotelis. Nam methodus est brevis syllogistica via ad veritatem ducens. Ac ipse huius philosophiæ totius pater non indiguit alijs terminis, vel dogmatibus; cur aliquis, qui aliquam partem eius philosophiæ tractat, indiguit? Quæ cum ita sint, verè dicere possumus hæc elegans, & generosa Christianæ Religionis ancilla à suo partu tot sæculis tenebris offusa ita quodammodo delitescit, ut à nemine uti est in suo splendore conspicitur, à nemine tandem qui eam pro ingenij sui captu noverit, non laudetur, in primisq; ab Angelico Doctore, qui quoniam ex omnibus expositionibus magis est textualis, ideò per rariorem caliginem eius nobilitatem admiratur, & dignis laudibus extollit. Cum igitur ab omnibus laudetur, indicio nobis est omnes eius cognitione delectari. Atqui si ita per tenebras aspecta eius pulchritudine capimur, quanta tandem voluptate perfundemur, cum detecta, & suo splendore collustrata eius vera pulchritudine fruamur? Quamobrem nobilissimi & excellentissimi viri veritatis studiosi tanta rei pulchritudo ad se instuendum quodammodo vos rapere videtur, pulcherrima veritas unumquemque, qui hæc nostra (licet breviter tacta,) legerit, cogit, ut abiectis, & neglectis ijs, quibus dicimus eam obscurari, & deturpari, tantum textui studentes, & vobis, & alijs eius splendorem aperiat, ita, ut non solum eius pulchritudine, uti in se est, oblectemini, sed etiam ut videatis quàm aptè nostræ Christianæ philosophiæ ancilletur. Hæc nostra licet meritò sint dicta aduer-

PRÆFATIO.

13

aduersum communem modum philosophandi; non tamen aduersus philosophantes, quorum unumquemq; tanquam nobilissimum, & excellentissimum virum huic nostro opusculo commilitonem, patronum, & iudicem esse exoptamus. Hac nostra omnia scripta, & scribenda semper summissa volumus certissimo iudicio, & censura Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, præsertim verò de illa præclare meritò eius visibili capiti Clementi Octavo Summo Pontifici, quem Clementissimus Deus Suae Sanctæ Ecclesiæ diu seruet incolumem.

ARISTOTELIS
 STAGIRITAE
 METAPHYSICORVM
 LIBER SEPTIMVS.

CAPVT PRIMVM.

ENS multipliciter dicitur, quemadmodum in ijs, quæ de quoties prius diuissimus. Significat enim aliud quidem, & quod quid, aliud verò quod quale, aut quantum, aut singula aliorum, quæ ita prædicantur. Cum autem ens toties dicatur, patet primum horum ens esse ipsum quid est, quodq; substantiam significat. Cum enim, si dicimus quale quippiam hoc, aut bonum dicimus, aut malum; sed non tricubitum, aut hominem: cum autem quid est, non album, nec calidum, nec tricubitum, sed hominem, aut Deum: cetera verò entia dicuntur, eo quod entis propriè dicti quædam sunt quantitates, quædam qualitates, quædam passiones, quædam aliquid aliud tale. Vnde dubitauerit aliquis vtrum ipsum ambulare, & sanum esse, ac sedere, & vnumquodq; horum ens, an non ens est. Similiter & de quocunq; ceterorum similium. nihil enim horum est per se natura aptum, neq; possibile à substantia separari: sed magis, siquidem

siquidem ambulans entium aliquid, & sedens, & sanum: hæc autem magis entia apparent, quoniam subiectum eis determinatum est: hoc autem subiectum & singulare est, quod in tali prædicatione apparet. bonum enim, aut sedens absq; hoc non dicitur. patet igitur quod propter hanc illorum quoq; singula sunt. Quare quod primò est ens, & non aliquid ens sed simpliciter ens, substantia. Multis, quidem modis primum dicitur: attamen substantia (&) ratione, & cognitione, & tempore, & natura omnium primum est. aliorum enim categorematum nullum est separabile, sed hæc sola. ratione quoq; hoc primum, necesse est enim in cuiusq; ratione inesse rationē substantiæ. scire etiam tum putamus unumquodq; magis, cum quid est homo, aut ignis sciamus: quam quale, aut quantum, aut ubi. nam (&) horum ipsorum tunc unumquodq; scimus, cum quid est ipsum quale, aut ipsum quantum scimus. Quod quoq; tam olim, quàm tunc, & semper queritur, semperq; dubitatur quidnam ipsum ens sit: hoc est, quenam substantia est: hoc enim quidam unum aiunt esse, quidam plura, quàm unum: & quidam finita, quidam uerò infinita. Quare nobis quoq; maxime & primum, & solum (ut ita dicam) de ente hoc pacto, quidnam sit speculandum est.

E X P O S I T I O.

Substantia de qua Metaphysicus speculatur triplex est: generabilis, & corruptibilis, cœlum, & ea, quæ est à sensibili separata, de quibus suo ordine in Duodecimo Libro egit. In hoc autem differit tantum de substantia generabili, & corruptibili. Quæ quoniam interdum simul cum accidentibus, ut quoddam totum communi nomine, nonnunquam communi nomine etiam distinctè analogicè eadem, quandoque unumquodq;

quodq; suo proprio nomine significatur. Ideo quemadmodum natura inlitum est nobis, ut ab uniuersalibus ad singularia procedamus; ita & ipse à multiplici significato huius vocis (ens) exorsus est. Quandoquidem hoc nomen (entis) aliquando ea sonat, quæ sunt per accidens, aliquando ea quæ sunt per se, sepè ea, quæ sunt in decem prædicamentis, non rarè ea, quæ dicuntur vera, vel falsa; vera sunt entia; non vera sunt non entia; modo illa quæ dicimus actu esse, modo ea, quæ sunt potentia. De quibus quidem cur & quomodo vnumquodq; eorum ens dicatur, egit in Quinti Libri Capite Secundo, quinti Capite septimo, sexti Capite secundo, & extremo nono Libro. Quare ait, Ens multis modis dicitur, sicut in ijs, quæ de quoties prius diuisimus. Hoc, sicut in prædictis locis distinctè differuit. Hic notandum est prædicamenta non esse separata, nec per se existentia. sicut quantitas, qualitas, & alia eiusmodi; sed esse, sicut quantum, quale, & sic de cæteris. Huiusmodi enim non pauca sunt, quæ purè philosophiæ Aristotelis in communi modo philosophandi densissimas tenebras offundunt. Quæ quidem omnia ex præexistentibus in animo Porphyrianis uniuersalibus emerferunt. Quæ sanè nisi explodantur, nunquam puritas philosophiæ Aristotelicæ, sicut in se est, cernetur. Nam sicut dies, & nox non possunt esse simul in eodem hemispherio; ita cum puritate philosophiæ Aristotelis illa uniuersalia, vel illud genus uniuersalium Porphyrianum nunquam simul stare poterit. Sed hoc omisso ad expositionem reuertamur. Ens inquit, significare aliud quid, & hoc aliquid, quod est substantia: aliud quale, aliud quantum, aut singula aliorum; idest, accidentium, ita dictorum. Postea concludit ea, quæ in hoc Capite tractantur, inquit, ens. Cum

autem ens toties dicatur, manifestum esse ex ijs, quæ ita entia appellantur, ipsum quid est, primum horum ens esse, & hoc ens substantiam significare. Deinde habitudine vnius ad alium eorum inter se distinctionem probat, inquit. Cum quale quippiam dicimus, hoc aut bonum, aut malum dicimus, sed non tricubitus; id est, quantum, aut hominem; id est, substantiam. Et cum dicimus, quid sit; id est, substantia quid sit, non dicimus album, nec calidum, nec tricubitus, sed quid est homo, vel Deus. Ex quibus infert cætera entia ideò dici entia, quoniam entis, quod propriè ens esse dicitur, quædam sunt quanta, quædam qualia, quædam passiones, & quædam aliquid aliud tale, ita ut vnumquodque illorum sit aliquid entis. Quibus ita conclusis, ait, aliquem posse dubitare, si ens tantum substantia dicitur, ambulare, sanum esse, sedere vnumquodque; horum ens an non ens sit? Hoc modo & de quocunque aliorum, quæ similiter dicuntur posse dubitari. Et subiungit. Nihil horum; id est accidentium, & passionum esse per se aptum, nec natura fieri posse, ut à substantia separetur. Nihilominus ens magis apparet ambulans, quam non ambulans; sedens, quam non sedens; sanum, quam non sanum. Cui dubio ita respondet. Hæc ideò magis entia apparent, quoniam determinatum est subiectum eorum, quod que ita determinatum in tali prædicatione apparet, id substantiam, & ipsum singulare esse. Ac subiungit. Bonum enim, aut sedens absque hoc non dicitur; id est absque substantia non dicitur, sed simul cum substantia. Ideo ait. Propter hanc, id est propter substantiam singula illorum esse. Ex quibus infert. Quare quod primo est ens, non autem aliquod ens, sed simpliciter ens, hoc substantiam esse. Licet autem primum multis modis dicatur,

vt videre est Libro Quinto, substantia tamen & ratione, & cognitione, & tempore, & natura omnium aliorum primum est. Quoad prædicamenta verò; idest logicè loquendo ait, Aliorum prædicamentorum nullum est separabile ita, vt per se dici possit: at prædicamentum substantiæ separabile est. In trito verò ac communi modo philosophandi omnia prædicamenta faciunt separabilia, cum dicunt quantitas, qualitas, & non dicunt quantum, quale. Quantum, & quale ideò non sunt separabilia, quoniam semper alicuius se esse præferunt. At quantitas, & qualitas quid separabile dicit. Substantiam ratione esse primum hac ratione patet. Quoniam in ratione quorumcunq; aliorum, rationem substantiæ inesse necesse est. Sicut cum quis volet definire, album, necesse est, vt dicat cuius substantiæ sit illud album. Item substantiam esse cognitione primum hac ratione probat. Quoniam tunc magis scire putamus, cum quid sit ignis, aut homo scimus, quàm cum qualis, aut quantus. Et hæc eadem; idest, quale, & quantum tunc magis scimus, cum quid sit quale, aut quid sit quantum cognoscimus. Postremò suo more hæc vera esse probat aliorum authoritate, inquiens. Quod quoque tam olim, quàm nunc, & semper quæritur, semperque dubitatur quidnam ipsum ens sit? hoc est, quæ nam substantia sit? Ex quibus antiquis quidam aiunt hanc substantiam vnū esse; quidam plura esse quàm vnum. nonnulli finita, nonnulli verò infinita, de quorum opinionibus in Primo Libro suo ordine agit. Ex quibus totum hoc Caput concludens ait. Quare nobis quoq; maximè, & primum, & quodammodo solum de huiusmodi ente; idest substantia quidnam sit speculandum est.

CAPVT I I.

*V*idetur autem substantia existere manifestissime quidem in corporibus. quare animalia, & plantas, & eorum partes substantias esse dicimus, ac naturalia corpora, ut ignem, aquam, & terram. ceterorum quoq; singula, & quaecunq; aut horum partes, aut ex ijs sunt, aut partibus, aut omnibus, ut cœlum, & eius partes, sidera, Luna, & Sol. utrum autem hæc solæ substantiæ sint, an etiam aliæ, an harum quidem nulla, sed aliquæ aliæ, considerandum est. Videtur autem quibusdam, corporis terminos, ut superficiem, lineam, punctum, & unitatem substantias esse, & magis quàm corpus, & solidum. Item præter sensibilia, quidam non putant aliquid esse tale: quidam plura, & quæ magis sempiterna sunt, sicut Plato, & ipsas species, & mathematica, duas substantias: tertiam verò sensibilem corporum substantiam. Speusippus verò etiam plures substantias ab uno incipiens, & principia cuiusq; substantiæ aliud numerorum, aliud magnitudinum: deinde animæ. & hoc modo extendit substantias. Quidam autem species quidem, & numeros eandem habere naturam aiunt. cetera verò sequentia lineas & superficies usque ad cœli substantiam, & sensibilia. De ijs igitur quid bene, quid uè non bene dicatur, & quæ substantiæ sint, & utrum aliquæ præter sensibiles sint, nec ne, & hæc quomodo sint, & utrum est aliqua separata substantia, & cur, & quomodo, an nulla præter sensibiles, perscrutandum est, descripta primo substantia quidnam sit.

E X P O S I T I O.

*I*N proximo superiore Capite statuit substantiam esse id, quod primò, & maximè, propriè ens esse dicitur. Verum quoniam Metaphylici

speculatio est de substantia; ideò in hoc Secundo Capite de ipsa substantia plurima in dubium reuocat, tum de illis, quæ apparent, tum de varijs processu temporum antiquorum de substantia sententijs. Primò ait substantias esse dicimus animalia, plantas, & eorum partes, quæ quoniam sunt corporea, ideò maximè in corporibus substantias esse videri. Deinde ait sic esse & naturalia corpora, sicut ignis, aqua, terra. Quæ ideò naturalia corpora appellat, quoniam nemini eorum forma in vna sola specie quodammodo determinatur. Sicut ignis calidus an leuis dicendus sit; & terra grauis, an sicca? Item quoniam hæc totius naturæ generabilis, & corruptibilis sunt quædam materia, & alimentum; ideò corpora naturalia appellantur. Hic tamen nemo putet an-
 fam sibi dicendi præberi in philosophia Aristotelis corpus substantiam esse, vt antiqui opinabantur. Qui principia, & substantias rerum naturalium Mathematica stuebant. & quia in corpore cernebant calidum, album, dulce, durum, & alia id genus; ideò arbitrabantur corpus esse substantiam. Et quia quatenus corpus continetur superficie, superficies linea; linea puncto; & punctus vnitatem; ideò horum vnumquodq; suo ordine magis substantiam esse dicebant. ex quorum modo philosophandi sicut & separata vniuersalia, & species esse separatas, ita Porphyrius in suis prædicabilibus etiam corpus ait esse in genere substantiæ. Sed ad textus explanationem redeamus. Quod ait cæterorum singula, hoc est cæterorum omnium, quæ sunt vnumquodq; singulare est substantia. Verum quoniam cælum vnum est, vt videre est in Duodecimi Libri Capite octauo, cæli verò partes sunt orbis, orbium partes sunt stellæ, & Sol, & Luna cælum est substantia vna, quilibet orbis est substantia,

stantia, quælibet stella, & Sol, & Luna sunt substantiæ; ideo ait. Et quęcunq; aut horum partes, aut ex ijs; idest, ex partibus, sicut vnum cœlum ex tot orbibus, vel vnus cœli tot orbis, vel orbium stellæ, vnumquodq; horum substantia est. Quæ vt exemplo declaret, subiungit. Vt cœlum, quod secundū suam speciem, & materiam vnum est: cœli partes; idest orbis, quorum quilibet vnus est, orbium partes stellæ, Sol, & Luna, quodlibet eorum vnum est, & vnumquodque illorum sicut vnum, ita substantia. Quæ omnia, quoniam auctoritate veterum posent in dubium verti; ideo subiungit. Vtrum hæ solæ substantiæ sint, an etiam & hæ, & præter has aliæ? an horum, quæ recensuimus nulla sit substantia, sed aliquę alię sint substantiæ considerandum esse. Quæ vt perpendat primò ait. Videtur quibusdam terminos corporis sicut superficiem, lineam, punctum, & vnitatem substantias esse, & magis quàm corpus, & solidū; & quoniam etiam corpus, & solidum substantias esse dicebant; ideo dixit, & magis illa, quàm hoc. Postea ait. Fuisse quosdam, qui putauerunt præter sensibilia non esse huiusmodi Mathematica, quas ij substantias appellabant. Prætereà alios refert, qui præter sensibilia plura putabant esse substantias, quàm ipsa sensibilia; & æterna esse principia, ex quibus fuit Plato; sicut formas separatas; idest, Ideas, & Mathematica, duas substantias esse dicebant, tertiam verò substantiam sensibilibus corporum esse ponebant. Speusippus, ait, plures substantias & ipse ponebat, quarum substantiarum vnum erat principium, & substantia omnium, & ab ipso vno tum substantiæ numerorum, tum substantiæ magnitudinum procedebant, quæ sunt punctus, linea, superficies, & corpus. Ad hæc, ait, ponebat animæ substantiam, quæ est supra naturam corpo-

corporum, qui in huiusmodi serie ait extendebant substantias. Quosdam alios ait arbitratos fuisse Ideas, & numeros esse eiusdem naturæ substantias, & post has sequi in ordine substantiarum ipsas magnitudines, ex quibus sunt linea, & superficies, & ita vsq; ad cœli substantiam procedebant, & ad sensibilem substantiam. Tum ait. De ijs igitur quid benè quidè secus dicatur; & quæ substantiæ sint, & vtrum aliquæ substantiæ præter sensibiles sint necne? & hæc substantiæ quomodo sint: & vtrum sit aliqua separata substantia? & an nulla præter sensibiles substantias sit? perscrutandum, inquit, erit, si prius definiatur ipsa substantia quidnam sit.

CAPUT III.

Dicitur autem substantia, si non pluribus, saltem quatuor modis. maxime etenim quod erat esse, & uniuersale, & genus substantia cuiusq; esse videtur: & quartum subiectum. subiectum autem est, de quo cætera dicuntur; illud verò non amplius de alio. Quare primò de eo determinandum est: maxime nanq; substantia, subiectum primum esse videtur. Tale verò quodam modo quidem materia dicitur, quodam modo verò forma: tertium verò quod ex ijs est: dico autem materiam quidem, ut as: formam autem, figuram Idea: quod verò ex ijs est, totam statuam: unde si species prior materia est, & magis ens, illud quoque, quod ex ambobus est, prius erit ob similem rationem. Nunc itaq; quidnam substantia sit, quasi in figura dictum est, quod non de subiecto, sed de quo cætera. Oportet autem, non ita solum: non enim sufficiens est: & nanque ipsum non est manifestum. Etenim materia substantia est. nam si hæc non est substantia, qua alia esset fugeret nos. dem-

ptis etenim cæteris, nihil aliud remanere videtur : cætera namque passiones corporum, & effectiones, & potentia sunt. Longitudo verò, latitudo, & profunditas quantitates quædam, sed non substantia sunt : quantitas etiam non est substantia, sed magis cui hæc ipsa primò insunt, illud est substantia : enimvero ablata longitudine, latitudine, & profunditate nihil videmus reliquum, nisi si quid est, quod ab eis determinetur : ut ita considerantibus, materiam solam necesse sit apparere substantiam. dico autem materiam, quæ per se ipsam, neq; quid, neq; quantum, nec aliquid aliud quippiam dicitur, quibus ens determinatur. est enim quid, de quo singula horum prædicantur : cui esse, ac cuiq; prædicationum, diuersum est. cætera nanq; de substantia prædicantur : hæc verò de materia. Quare quod ultimum est, per se, neq; quid, neq; quantum, nec aliquid aliud est, neq; etiam negationes : etenim hæc quoq; secundum accidens erunt. ex ijs itaq; speculantibus accidit substantiam esse materiam. At impossibile est : etenim separabile, & quod quid esse, videtur maximè inesse substantiæ ; propter quod species, & quod ex ambobus videtur esse substantia magis, quàm materia. At illa substantia, quæ ex ambobus, dico autem quæ ex materia, & forma est, omittenda est, posterior enim, & manifesta est. manifesta verò quodammodo etiam ipsa materia. At de tertia considerandum est. hæc enim maximè dubitabilis. conceditur autem quasdam esse substantias sensibilium : quare in ijs primum querendum est.

EXPOSITIO.

N extremò proximè præcedenti Capite dixit oportere primò describi, quid sit substantia, vt de ipsa possit postea perferutari, quod vt in hoc Capite aggrediatur ait. Dicitur autem substantia maximè

maximè si non pluribus, saltem, quatuor modis. Qui quidem dicendi sunt quod quid erat esse vniuersale, & genus. Hoc, inquit, substantia cuiusq; esse videtur: id est, cuiusq; rei species singularis, & species vniuersalis, quæ est plurium singularium ratio. Et genus, quod est plurium singularium differentium specie ratio. Ideò dixit substantia cuiusq; esse videtur; quia hæc omnia non sunt approbanda. Immo capite decimo tertio, & decimo quarto huius Libri demonstrabit neq; vniuersale, neq; genus substantias esse. Quartum, inquit, quod substantia videtur esse, subiectum esse, de quo cætera dicuntur, illud verò de nullo alio amplius dicitur. Verum quoniam subiectum manifestius substantiam dicit, quàm alia; ideò subiungit. Quare primò de eo; id est, de subiecto determinandù est. Quare, inquit, Tale subiectum quodammodo materia dicitur, & quodammodo forma, & absolutè tale subiectum dicitur id, quod ex ijs duobus constat. Sicut æneq; statuæ materia est æs, forma verò est figura. Ideq; quodq; ex ijs constat, ipsa statua tota est. Deinde querit, quid horum in natura prius est? quid uè eorum magis ens? dicens. Vnde si species prior materia est, & magis ens, quàm materia, quatenus materia ex se nec quid, nec quale, nec vllum aliorum, quæ sunt in prædicamentis, est. Similiter eadem ratione sequitur, quod ex ambobus est, prius vtriusq; esse, id quod finem versus huius Libri patebit. Deinde ait hæc, quæ hæctenus dixit de ipsa substantia, quasi in figura, & aliqua similitudine dicta esse, substantiam esse id, quod non dicitur de subiecto, sed de quo cætera dicuntur. quamobrem ait opus esse pluribus alijs rationibus, & inquisitionibus ad cognitionem substantiæ, cum hæc, quæ dicta hæctenus de illa sunt, non sufficiant. Ideò subiungit.

iungit.

iungit. Hoc ipsum non esse manifestum. Hoc ipsum, substantiam intelligit. Deinde ut probet materiam esse substantiam hanc rationem adducit. Etenim, inquit, materia substantia est, quod si non esset verum, subiungit, fugeret nos quid substantia esset. Æquè ac si diceret. Quæ de substantia in præcedentibus dicta sunt non esse vera, esset enim inconueniens; sed hæc de materia esse vera, quatenus materia est subiectum cæterorum, ipsi verò non subijcitur. Quod probat dicens, demptis cæteris, nihil aliud remanere videtur. cætera vocat corporum passiones, effectiones, & potentias. Quoniam verò corpus non est substantia (ut falso Porphyrius vult) ideò subiungit, longitudinem, latitudinem, & profunditatem quantitates quasdam esse, sed non substantias. Itaq; repetit idem. Quantitas enim non est substantia, sed, subiungit, substantiam esse id, cui hæc ipsa primò insunt, id est, cui inest primò longitudo, latitudo, & profunditas. Primò insunt, id est, cui primò tanquàm proprio subiecto insunt. Idque esse substantiam ob hanc causam patet. Quia si quis in rationibus auferret longitudinem, latitudinem, & profunditatem, quid aliud remaneret, nisi id, quod ab eis determinatur. Ex quibus corollario infert, ita considerantibus materiam solam substantiam apparere. Verum quoniam omne subiectum est quedam materia; ideò declarat hoc esse illam materiam, quæ per se ipsam neq; quid, neq; quale, neq; quantum, nec aliquid quippiam eorum, quibus ens determinatur, dicitur. Præterea. Est enim, inquit, quid, id est, est substantia, de quo quid prædicantur singula horum, quæ sunt, id est, quantum, quale, & alia, quorum & esse, & prædicatio cuiusque diuersa est. horum cætera omnia de substantia prædicantur, ipsa verò substantia

de materia. Ob has rationes ait. Quod vltimum est, idest, hęc materia per se neq; quid, neq; quantum, nec aliquid aliud est. Neq; negationes, ait esse. Quia & negationes secundum accidens dicuntur esse aliquid. Ex quibus rationibus ita consideratis concludit materiam substantiam esse. Verum quoniam substantia ob plures rationes substantia esse dicitur, si quis rationem, qua substantia est separabilis, & hoc aliquid per se considerauerit; materia ei non videbitur esse substantia omnibus illis modis, quibus substantia dicitur; ideo dicit. At impossibile est, idest materiam substantiam esse, quoniam separabile, & quod quid est substantia; idest, & hoc aliquid est. Hęc duo rationibus substantię maxime inesse videntur. Propter quas rationes ipsa species, & id, quod ex ambobus est; idest, hoc aliquid, sicut Socrates, magis quàm ipsa materia substantia esse videtur. Postremò de quibus suo ordine acturus sit, ait. At illa substantia, quæ ex ambobus, vt quoddam totum est, omittenda est; posteriùs, tanquàm de eo, quod est ex se manifestum considerabimus. Manifesta quodammodo subiungit, & ipsa materia est. Sed de tertia substantia necesse esse considerari, de qua sunt quamplurimæ dubitationes, quas præ illis dubitationibus, quæ de alijs substantijs sunt maiores esse asserens, ait. Hęc est maxime dubitabilis. Vt tandem finem præfenti Capiti imponat, & sequens exordiat, ait. Conceditur autem quasdam substantias esse sensibilium. Quare in his sensibilibus quærendum erit, quid sit hęc substantia, quam speciem appellamus.

CAPVT III.

Cum autem in principio diuiserimus quot modis substantiam determinamus, ac horum unum quiddam esse videatur, quod quid erat esse, de eo considerandum est. prodest enim transcendere ad notius. ita namq; disciplina fit omnibus, per minus nota natura, ad magis nota. & hoc opus est, ut in actibus ex eis quæ cuiq; sunt bona, facere quæ simpliciter bona sunt, sint cuique bona, ita ex sibi notioribus, quæ natura nota sunt, sibi facere nota. quæ autem singulis nota, & prima, sæpe numero parum nota sunt, & parum, aut nihil entis participant. attamen ex eis, quæ parum nota, sibi tamen nota sunt, conandum est cognoscere, quæ simpliciter nota sunt, per hæc ipsa (ut dictum est) transcendentibus. At primò quædam de eo Logicè dicemus: quod illud est, quod quid erat esse unumquodque, quod secundum se dicitur, etenim tibi esse non est musico esse. non enim secundum te ipsum musicus es. quod ergo secundum te ipsum. Nec tamen hoc totum. nec enim illud, quod ita secundum se est, ut superficies alba: quoniam superficiæ esse, non est albo esse. At verò nec quod ex ambobus est superficiæ albæ esse. Quare? quoniam hæc inest, in qua ergo ratione ipsum dicente non inerit ipsum, hæc ratio eius, quod quid erat esse cuiq;. Quare si superficiæ albæ est, est superficiæ laui esse, albo, & laui esse unum, & idem est. Cum autem secundum cætera quoq; prædicamenta composita sint (est etenim aliquod cuiq;, ut qualitati, & quantitati, & quando, & ubi, & motui) perscrutandum est utrum est ratio eius quod quid erat esse cuique horum. & utrum inest etiam ijs ipsum quod quid erat: ut homini albo, quid erat albo homini. sit autem nomen eius, vestis: quid est vesti esse? at verò nec eorum est, quæ secundum se dicuntur. an hoc non secundum se dupliciter dicitur? & huius est hoc quidem ex additio-

ne, istud verò non. hoc enim dicitur, eo quod ipsum, quod defini-
tur alteri adjicitur. Ut puta, si albo esse definiens dicit albi ho-
minis rationem: istud verò eo quod aliud ipsi. Ut si vestis al-
bum hominem significat, ille verò definiat vestem, ut album.
quod autem est albus homo, est album quidem; non tamen quid
erat esse albo homini, sed vesti esse. Vtrum quod quid erat esse,
est quid, aut simpliciter, an non? ipsum enim quod quid erat es-
se, est ipsum quid erat esse. Cum verò aliud de alio dicatur, non
est ipsum quod quid. Ut homo albus non est ipsum quod quid.
ipsum quidem quod quid substantijs solis inest. quare quod quid
erat esse illorum est, quorumcunq; ratio est definitio. Defini-
tio autem est, non si nomen idem, quod oratio significet (omnes
enim sermones definitiones essent, erit enim nomen idem cui-
cunq; sermoni, quare & Ilias definitio erit) sed si primi alicuius
sit. talia verò sunt, quæcunq; dicuntur, non eo quod aliud de alio
dicatur. non ergo ulli eorum, quæ non sunt species generis, ine-
rit quicquid erat esse, sed his solum. hæc enim videntur non se-
cundum participationem, & passionem, nec ut accidens dici.
Sed oratio quidem cuiusq; etiam aliorum erit quid significat. si
nomen sit, quod hoc huic inest, aut pro simplici oratione, certior,
definitio verò non erit, neq; quod quid erat esse. An definitio
quoq; ut & ipsum quid est multipliciter dicitur? etenim ipsum
quid est, uno quidem modo substantiam, & quod quid signifi-
cat: alio verò singula eorum, quæ prædicantur, quantitatè, qua-
litatem, & quæcunq; cætera talia sunt. quemadmodum enim
est ipsum est, in est quidem omnibus, non tamen similiter, sed
huic quidem primò, illis verò consequenter: ita & quod quid
est, simpliciter substantiæ, cæteris verò quodammodo. etenim
interrogare possumus, quid est ipsum quale, quare & ipsum
quale est eorum, quorum est quid est. non tamen simpliciter, sed
sicut de non ente logicè quidem aiunt esse ipsum non ens non sim-
pliciter, sed non ens, ita & ipsum quale. Oportet igitur & consi-
derare,

derare, quomodo de quocunque dicere decet, non tamen magis, quam quomodo se habet. quare nunc quoq; cum manifestum, quod dicitur, sit, ipsum etiam quod quid erat esse, similiter inerit, primò quidem & simpliciter substantiæ, deinde cæteris: sicut & ipsum quid, est non simpliciter quid erat esse, sed qualitati, aut quantitati quid erat esse. Oportet etenim aut æquiuocè ista esse, aut cum additione, vel ablatione. Sicut & quod non scibile, scibile. nam rectius est neq; æquiuocè dicere, neq; eodem modo: sed quemadmodum medicinale, eo quod ad idem quidem & unum, non autem idem, & unum. non tamen æquiuocè etiam. nullum etenim medicinale corpus, opus, & uas dicitur æquiuocè, neq; secundum unum, sed ad unum: sed hæc quidem quomodocunq; dicere quis uelit, nihil differt. Illud autem manifestum est, quod quæ primò & simpliciter definitio, & quod quid erat esse, substantiarum est: at cæterorum quoq; similiter est, non tamen primò. Non enim est necesse, si hoc ponamus, huius definitionem esse quodcunq; oratione idem significat, sed quod aliqua oratione; hoc autem si unius sit, non continuatione sicut Iliæ, aut quæcunq; coniunctione, sed si quoties dicitur unum. Unum autem dicitur sicut & ens: ens autem quoddam, ipsum quoq; quod quid, quoddam quantum, quoddam quale quid significat. Quare & albi hominis erit oratio, & definitio, alio uerò modo & albi, & substantiæ.

E X P O S I T I O.

IN hoc, & in duobus sequentibus Capitibus inquirens quid sit illa substantia, quam quod quid erat esse appellat, incipit. Cum in principio; id est, cum in præcedentibus diuiserimus quot modis substantiam determinamus. ex quibus quidem modis hic vnus, quod quid erat esse, videbatur, de eo, inquit,

quit, considerandum est. Postea quam ratione cognitio huiusmodi substantiæ quærenda sit, docet inquiring. Prodest etenim transcendere ad notius. ita namq; disciplina fit omnibus; id est, prodest per minus nota naturæ transcendere ad magis nota. Vnaqueq; scientia secundum suam naturam habet sua propria prima principia, & suas causas, ex quibus prout est sua natura demonstrat, & scientiam efficit. Quæ quidem prima principia vniuscuiusq; scientiæ in tali genere sunt maximè vniuersalia, & tunc in natura talis scientiæ scire putamus vnumquodq; cum hæc principia cognoscimus. Quæ quidem cognitio dicitur, & simpliciter cognitio, & naturæ cognitio; id est, naturæ talis scientiæ cognitio. Et hæc cognitio est cognitio prior quoad naturam; id est, quoad naturam scientiæ, & est distincta cognitio quatenus suis causis, suoq; ordine constat. Et hæc cognitio se habet ex opposito ad illam cognitionem, quæ nobis est prior, & nobis notior, & sensui propinquior, quæ & confusa est, quatenus indistincta, & vniuersalis, est quatenus quoddam totum vniuersale est, quod multa, vt partes complectatur. Hæc confusa cognitio se habet ad distinctam, sicut se habent nomina ad definitiones. Nomen multa indistincta significat, quæ continet; definitio verò in partes, & in suo ordine distinguit. Ideò pueri omnes homines vocant primò patres; deinde vnumquemq; propria differentia distinguunt in partes. Ex quibus clarum est vnum, & eundem hominem, vt Socratem in vna consideratione esse quid vniuersale, in alia verò consideratione esse quid singulare. Id quod nullum est inconueniens, cum sit ad diuersa relatum: singulare est, quatenus pars hominis vniuersalis; vniuersalis verò, quatenus est quoddam totum ex anima & corpore,

pore, ex forma, & materia, alijsq; partibus. His ita constitutis soluuntur omnes perplexitates, quibus expositores in expositione ex mente Aristotelis quid sit prius, quid uè notius premuntur. Verum ad textum. Quod ait prodest transcendere ad notius. Hoc est perinde, ac si diceret. A notioribus nobis prodest transcendere ad notius naturæ talis cognitionis, scilicet ad simpliciter notiora, quæ uniuersali ratione cognoscuntur, id est, ad cognitionem primorum principiorum, prout est naturalis scientiæ. Tum pergit. Ita namq; disciplina fit omnibus. Hoc non secus est, ac si diceret. Ita natura omnibus insitum est, ut discant procedendo ex minus notis naturæ ad magis nota naturæ. Quod exemplo desumpto ex Iure Ciuili, & arte Medica declarat, dicens. Hoc oportere facere, sicut fit in actiuis ex eis, quæ cuiq; sunt bona, facere uniuersali ratione aphorismum, vel legem condere, quod dicat omnium bonum, vel simpliciter bonum. Et hoc denuò simpliciter bonum, ut sit unicuiq; bonum: ita, ait ex sibi notioribus, quæ sunt singula, per inductionem quæ naturæ talis cognitionis sunt facere: hoc est, uniuersale principium facere, & postea per hoc uniuersale principium denuò sibi nota facere. Ideò dixit. Prodest transcendere ad notius, quoniam tunc scire dicimur, cum causas primas cognoscimus. Tum. Quæ autem, inquit, singulis nota, & prima quo ad nos sunt, sepe numero parum nota sunt, & parum entis, aut nihil participant. Hoc est, species rerum, quæ tantum in sensu sunt parum intellectiui cognitionis participant, & quandoq; nihil. Postremò ad suam rem ait. Attamen ex eis, quæ parum nota, sibi tamen nota sunt, conandum est cognoscere ea, quæ simpliciter nota sunt; hoc est, ea, quæ uniuersali ratione in sua natura scientiæ

scientiæ nota sunt, & per hæc ipsa transcendendo de-
 nuò sibi simpliciter, & ex suis caussis cognita, & nota fa-
 cere. Ac primò, ait, se velle Logicè de illo dicere. Lo-
 gicè; idest, secundum rationem modi loquendi, quate-
 nus in sua consideratione procedere videtur ordine præ-
 dicamentorum significantium tum simplicia, tum com-
 posita, tum proprias, & per se passiones, tum denique &
 vnumquodq; totum. Ex notioribus nobis incipiens pri-
 mò ait. Quod quid erat esse, vnumquodq; est, quod se-
 cundum se dicitur; idest, vnumquodq; in suo prædica-
 mento est, quod quid erat esse. Ideò subiungit. Tibi es-
 se, non est musico esse; idest, aliud est tibi esse, aliud ve-
 rò musico esse; quatenus secundum te ipsum non es mu-
 sicus. Ex quibus infert, Ergo quod secundum se dici-
 tur esse, id esse, quod quid erat esse. Postea vt aliquid
 ex hac descriptione excipiat, ait. Nec tamen hoc to-
 tum; idest, nec hoc totum, quod huiusmodi descri-
 ptione comprehenditur: Etenim licet & superficies per
 se alba sit; tamen ea, quæ per se hoc modo dicuntur
 non sunt quod quid erat esse. Quoniam superficiei es-
 se non est albo esse. Postea ait. Nec hæc ambo simul
 sumpta; idest, superficies alba. Mox quærit causam.
 Quare? Et respondet, quoniam hæc inest; idest, substan-
 tiæ inest album. Ergo per se non est. Ex quibus tanquam
 aliquid notius nature huius cognitionis afferens ea, quæ
 excipit, excludendo, ait. In qua ratione igitur ipsum di-
 cente non inest ipsum; idest, in ratione, in qua id quod
 dicitur, vel prædicatur non inest, sicut accidens acciden-
 ti, vel accidens subiecto inest, hæc, ait, esse rationem ip-
 sius quod quid erat esse cuique. Quod sic probat. In ac-
 cidentibus inuicem inhærentibus ipsa superficies, & al-
 ba per se est, & lauis per se est si superficiei albæ esse,
 esset

esset superficiiei leui esse, sequeretur albo esse, & leui esse vnum, & idem esse, quod est falsum. Postea querit rationem ipsius quod quid erat esse in vnoquoq; predicamento in subiecto existenti; idest, in predicamentis compositis cum ipsa substantia. Ideo ait. Cum autem secundum cetera quoq; predicamenta etiam composita predicamenta sint, quatenus est aliquod subiectum cuique: quod est substantia. sicuti quali, quanto, quando, vbi, & motui. Perscrutandum, ait, est. Vtrum sit ratio eius quod quid erat esse cuiq; horum; idest, cuiq; horum sic compositorum, & vtrum insit etiam his; idest (compositis) ipsam quod quid erat esse. In quibus verbis haec tria, quae in considerationem cadunt notanda sunt. Primum vnumquodq; compositorum; idest, vnaqueq; res, aliud quod quid erat esse vnumquodq; horum, tertium deniq; ratio ipsius, quod quid erat esse. In philosophia namq; Aristotelis, & in suo modo philosophandi ita suo ordine haec consequenter se habent. Postea subiungit exemplum, vt homini albo, quod erat esse albo homini. De quo tanquam de composito, & simul sumpto, vt possit loqui, nomen illi imponit, inquiens. Sit autem nomen eius (vestis.) Postea querit quid est vesti esse? & statim respondet, nec haec esse ex eis, quae secundum se dicuntur. cuius responsionis, vt rationem reddat ait. An id, quod non secundum se est dupliciter dicitur: quorum alterum quia ex additione dicitur, non secundum se dicitur; alterum vero quia ex additione non dicitur; ideo non secundum se dicitur. De primo ait. Hoc vero, quod non secundum se dicitur, quoniam ipsum, quod definitur alteri adijcitur: sicut si albo esse definiens cogaris dicere albi hominis rationem; idest, si accidens definiens oportebit rationem substantiae di-

cere ratione accidentis. Qua propter quod quid erat esse albi hominis, non est id, quod per se dicitur, sed ut necesse est, ut per se dicatur. De altero ait. Istud verò quod aliud ipsi; id est, quod aliud ipsi non adiicitur. sicut si (quemadmodum supposuimus) vestis albū hominem significat, si quis vestem definiat, ut album, sequeretur, hoc quod est albus homo, esse album quidem non quid erat esse albo homini, sed quid erat vesti esse. Quibus perspectis, ut ostendat, quod quid erat esse substantijs solis inesse, querendum proponit. Vtrum quod quid erat esse est quid? & sint ne simpliciter quid, an non? Quid simpliciter est substantia; quid autem, quod non dicitur simpliciter, significat cetera accidentia. Cui quæsitō ita respondet. Ipsum quod quid erat esse, est ipsum quid erat esse: quod est quid per se ipsum, & in se ipso quodam modo dictum. Atq; ut id quod non est quod quid erat esse ostendat, ait. Cum verò aliud de alio dicatur, hoc tale non est ipsum quod quid. Sicut homo albus. Nam duo hæc sunt, homo, & albus, quod quid autem vnum est. Propterea quod quid substantijs solis inest. Ex quibus infert. Quare quorumcunq; ratio est definitio, illorum est quod quid erat esse. Quamuis autem definitio oratio sit, quæ oratio idem, quod & eius nomen significat; non sequitur tamen omnem orationem significantem quod & eius nomē significat definitionem esse. Iccirco ait. Definitio est non si nomen idem, quod & oratio significat. Quoniam tali ratione omnes sermones termini; id est, definitiones essent; quatenus cuique sermoni est suum nomen. Quare & Ilias Homeri definitio esset. Verum quoniam dixerat quod quid erat esse eorum esse, quorum ratio definitio est, non tamen omnium, quorum definitio est, etiam quod quid erat esse est.

se est. Propterea, subiungit, Sed si primi alicuius sit; id est, si definitio alicuius primi sit horum esse quod quid erat esse. Nam & vniuersalium sicut sunt genera est definitio, & tamen non existit eis quod quid erat esse. Quapropter, subiungit. Talia verò sunt; id est, Talia, quæ de primis dicuntur, sunt quæ dicuntur immediatè, & non aliud de alio dicitur, sicut genus, quod prædicatur de alio, & alio; id est, de specie, & de subiecto; id est, de singulari, quam appellat primum aliquid. Ex quibus infert. Non ergo vlli eorum, quæ non sunt species generis existens est quod quid erat esse, sed ijs solum. Et subiungit. Hæc enim videntur; id est. Hæc species generis videntur prædicari non secundum participationem, velut genera, neque secundum passionem, aut secundum accidens. De alijs verò, quæ in prædicamentis sunt, ait. Sed oratio etiam cuiusq; aliorum erit, quæ quid significat, si nomen sit, quod hoc huic inest; id est, si oratio talium est, & subiungit. Aut pro simplici oratione certius nomen significans. Etenim, sinum, est nomen concau nafi, concauus natus est oratio, certior significatus nominis est, quam orationis. Talium, subiungit; id est, talium accidentium definitio non erit, neque quod quid erat esse. Ex quibus colligitur considerata esse ea, quæ sunt hoc aliquid, vel cum complexione, vel sine complexione quæ sunt dicta. Deinde quod quid erat esse, & quid erat esse vnumquodque eorum, tum ratio, vel definitio, vel oratio vniuscuiusq; eorum. Quia verò dixerat, accidentium non esse definitionem, nec quod quid erat esse: hoc intelligendum est absolute loquendo. Postea aliquo modo ait posse dici, & definitio, & quod erat esse, inquiens. An definitio quoq; vt & ipsum quid est, multipliciter dicitur? Quod vt probet, ait Etenim

ipsum quid est vno modo substantiam, & quid significat; alio modo singula eorum, quæ prædicantur; idest, quæ in prædicamentis sunt; sicut quantum, quale, & quæcunq; alia, quæ accidentia sunt. Communiter omnes putant in abstracto hæc esse dicta ab Aristotele, quod plurimis alijs locis affirmant, toto vt dicitur, celo à veritatis via manifestè aberrantes. Hoc modo, ait, & ipsum ens inest omnibus, non tamen similiter, sed huic primò; idest, substantiæ primò, alijs verò; idest, accidentibus consequenter. Ita, inquit, & quod quid est inest simpliciter substantiæ, ceteris verò quodammodo. Quod vt probet, ait. Etenim interrogare possumus quid sit ipsum quale? ex quo planum est ipsum quale, esse eorum, quorum est quid est. Non tamen, inquit, simpliciter, sed sicut de non ente Logicè quidam aiunt esse non ens. Logicè; idest, in rationibus aiunt esse non ens non simpliciter esse, sed non ens esse. Ita & ipsum quale eorum est, quorum est quid, non simpliciter quid, sed quodammodo quid. Verum quoniam ceteri omnes, qui vsq; ad eius tempora philosophari sunt, vel metaphoris, vel fabulis Poeticis, vel demum aliquo alio ineptiore modo, quàm res tantæ dignitatis, & authoritatis exigat, sua scripta inuoluerunt, præsertim verò tempestate Aristotelis maiore studio laborantes quomodo ea, quæ sunt dicerentur, quàm quomodo in sese haberent. Ob quam causam in Academia substantias putabant vniuersalia, Ideas numeros, & magnitudines, quatenus in modo loquendi separatim quid per se existens sonant, quod quanquam proprium substantiæ esse videtur; tamen nisi horum est substantia, sed omnia, vel de substantijs prædicantur vel in substantijs insunt. Aristoteles verò suis proprijs terminis ipsas res, vt sensu videntur, significan-

ficantibus, communi, & vsitato modo loquendi, metho-
do, quam ipsa natura scientiæ exigir, de qua agit videtur
philosophari. Maximè verò in hoc septimo Metaphysi-
cæ Libro, in quo de substantia generabili, & corrupti-
bili, & de principijs eius, & causis accuratè disceptat.
Ideò vt & argutè, & modestè notet sui temporis philo-
sophantes, vtque suæ philosophiæ egregiam institutio-
nem commendet; præsertim verò huius capituli, in quo
de substantia quod quid erat esse quàm diligentissimè
inquirir, & instituit. In cuius quidem institutione tota
ratio rectè in hoc genere philosophiæ philosophandi
consistit. Oportet igitur, inquit, considerare quomo-
do de quocunq; dicere decet, non tamen magis quàm
quomodo se habeat. Hic terminus (quod quid erat
esse) significat vnumquodque, quod secundum se dici-
tur. Quare non significat passionem, nec accidens ab-
solutè, sed substantiam, ipsiq; substantiæ singulari inest.
Ideò dicitur, quod quid. Dicitur esse. Quia est species
à materia separata. Dicitur erat, non autem, est, vt ve-
rum dicat. Quoniam species in materia existens est se-
parabilis ita vt post separationem eadem sit, quæ in ma-
teria erat. Ideò dicitur, erat, vt verum, inquam, dicat,
non autem dicitur, est, quia falsum diceret, quatenus ab-
scissa manus non dicitur verè, manus. Quod si quis di-
ceret, hoc erat manus, verum diceret, quia re uera tunc
erat manus, cum erat viua. De quibus partim supra di-
ctum est, partim verò in processu huius Libri suis locis
dicetur. Iam verò quia hic terminus est, vt dixi, basis, &
fundamentum rationis philosophiæ Aristotelis, à nemi-
ne philosophantium adhuc pro tali habitus, sed primò
fortassè aspectu peregrinus, & incognitus visus; ideò
mirandum non est, si hoc in loco præposterè de illo ege-
rim.

rim. Ad verba Aristotelis more nostro exponenda reuertamur. Quoniam exempla ex significatione entis, & ex significantione non entis adduxerat, vt declaret quomodo quid est, etiam alijs quàm substantiæ congruat, quàmuis impropriè, & quoniam illa exempla omnibus manifesta sunt; ideo ait. Quare nunc quoq; cum manifestum sit; id est, id quod exempli gratia dixerat. Ideò manifestum esse patet, & ipsum quid erat esse primò, & simpliciter inesse substantiæ, deinde ceteris accidentibus, sicut & de ipso quid est, dixerat. Non quòd accidentia simpliciter quid erat esse sint: sed quid erat esse quali, aut quanto. Quod quidem quale aut quantum non quid per se sunt, sed alicuius esse, non autem per se esse. sicut substantia per se dicitur esse. Deinde, ait, ista; id est, quando accidens quid erat esse dicitur, oportet, aut æquiuocè esse, quorum nomen idem est, ratio verò diuersa; aut cum additione esse. Vt cum definimus accidens, in eius ratione necesse est rationem dicere substantiæ, vt in ratione albi ipsius Socratis, rationem Socratis dicimus, vel quando album Socratis significare volumus, auferentes rationem subiecti, quod est Socrates. Similiter & quando non scibile scibile dicimus, quæ necesse est, vt cum additione, vel ablatione significant aliud, & aliud. Ob quæ inconuenientia dicit. rectius est neq; æquiuocè dicere, neque eodem modo: sed sicut medicinale dicitur ad aliquid; id est ad medicinam. medicinalia sunt tum potio, tum vas, tum cultellus, quorum vnumquodq; medicina dicitur; ad medicinam tamen relatam, cum nullum eorum medicina simpliciter sit. Ideò ait, eo quod ad idem, & vnum, non autem idem, & vnum sunt. Postea ait, nec æquiuocè ista dici, quod ita probat. Nemo dicit æquiuocè eadem est medicinale

nale corpus, quod est subiectum medicinæ, opus, quod est medicatio, & vas, quo ministratur medicinæ; tamen vnumquodq; horum sanum dicitur, ad vnum; id est ad sanitatem relatum, neq; secundum vnum modum dicendi, sed ad vnum; id est ad sanitatem corporis relata; tametsi corpus tantum, simpliciter loquendo sanum sit. Ac subiungit. Sed hæc quomodocunq; quis dicere velit, nihil differre. Quod intelligendum est ex prædictis modis dicendi; id est, vel æquiocè, vel cum additione, vel cum ablatione, vel analogicè quis voluerit dicere quid erat esse accidentium. Illud tamen, ait, manifestum esse, quæ primò, & simpliciter definitio, & quod quid erat esse, est, substantiarum esse, cæterorū verò esse aliquo modo, sed non primò, nec simpliciter. Postea vt declaret quid sit definitio, ait. Nō est necesse, si (verbi gratia) hoc ponamus, quod definire volumus, & hoc positum aliqua oratione quam verissime significetur, illam orationem definitionem illius positi esse; sed definitionem esse aliquam orationem, quæ oratio vnus sit, & hoc vnum non vnū, sicut Ilias Homeri ex multis fabulis vna oratio est; vel vnum, quod quacunq; coniunctione vnū sit; sed hoc vnum oportet esse eo modo, quo in Quinti Libri Capite sexto dictum est. De definitione in alio loco huius capitis egit, quatenus definitio est alicuius primi, in hoc verò quatenus definitio est vnus ratio, in duodecimo verò capite huius Libri videndum erit quatenus definitio est ratio vna vnus. Postea quæ de definitione dixerat, vt breuiter repetat, ait. Vnum dicitur sicut & ens. Quoddam ens significat ipsum quod quid, quoddam quantum, quoddam quale quid. Quod quid substantia est, quantum, accidens, quod quale, substantia cum accidente. Ex quibus infert. Quare & albi hominis erit oratio

oratio, & definitio, sed alio modo albi; idest accidentis, vel albi hominis; idest, substantiæ cum accidente, alio verò substantiæ.

CAPUT V.

*H*abet autem dubitationem, si quis non dicat definitionem esse eam, quæ ex additione fit orationem; cuius erit definitio non simplicium, sed copulatorum? ex additione enim necesse est manifestare. dico autem ut puta est nasus, & con-

cavitas, & simitas, quod ex ambobus dicitur eo quod hoc in hoc, & non secundum accidens, neq; concavitas, neq; simitas passio nasi, sed secundum se, nec ut album Calliæ, aut homini: quoniam Callias albus, cui accidit homini esse, sed ut masculinum animal, & æquale quanto, & cuncta, quæ per se esse dicuntur, hæc sunt, in quibus inest aut ratio, aut nomen eius, cuius hæc passio est. & non contingit separatim ostendere, sicut album absq; homine contingit. sed non fœmininum absq; animali. quare istorum quod quid erat esse & definitio, aut nullius est, aut si est, aliter est, quàm quemadmodum diximus. est autem alia quoq; de eis dubitatio. si enim idem simus nasus, & concavus nasus, idem erit simum, & concavum, quod si non, propterea quòd impossibile est dicere simum absq; ipsa re, cuius per se passio est, & simum erit concavitas in naso, nasum simum aut non est dicere, aut bis idem erit dictum, nasus nasus concavus. nasus namq; simus nasus, nasus concavus erit propter quod inconueniens est talibus inesse, quod quid erat esse; quod si non in infinitum progredietur. naso namq; naso simo aliud inerit. Patet igitur, quod solius substantiæ definitio est. si enim & cæterorum quoq; predicamentorum necesse ex additione esse, ut qualitatis, & imparis, non enim sine numero, nec huius, quod est fœmininum, si-

ne animalis, ex additione autem dico, in quibus accidit bis idem dicere, sicut in istis. quod si hoc verum est, neque copulatum erit: ut puta numeri imparis. Sed latet, quod nunc non accurate dicuntur orationes. si autem & istorum sunt definitiones, aut alio modo sunt, (aut sicuti dictum est) multipliciter est dicendum definitionem, & quod quid erat esse. oratio, & quod quid erat esse, aut substantiarum solum est, aut maxime primo, & simpliciter, manifestum est.

E X P O S I T I O.

Quoniam in superiore capite dictum fuit definitionem non esse eam rationem, quæ ex additione fit; ideo in presenti ait hoc dubitationem habere; id est, merito posse dubitari cuiusnam, vel quorumnam definitio erit? Quatenus quæ sunt, vel sine complexione, vel cum complexione sunt; id est vel simplicia, vel copulata. Itaque ait. Definitio non erit simplicium, sed copulatum, ob hanc causam, quoniam, ait, ea quæ manifestantur necesse ex additione manifestari. Quod hoc exemplo probat. Est nasus, est concauum, & est finum, quod ex ambobus; id est, ex naso, & ex concauo dicitur esse; eo quia hoc in hoc non secundum accidens, sed per se passio nasi est, tum concauitas, tum finitas per se naso, non autem ut accidens insunt; quamuis accidentia sint. Quare, ait, non insunt per accidens, sicut album Calliæ, aut homini; sed subiungit, hæc naso inesse, sicut masculinum animali, & sicut æquale quanto, & etiam sicuti cuncta alia, quæ per se esse dicuntur. Hæc autem, subiungit, sunt, in quibus inest aut ratio, aut nomen eius, cuius hæc passio est. Item. Hæc, inquit, non contingit, ut separatim alterum ab altero, sicut contin-

git, vt album absq; homine ostendatur. Sed sicut non contingit, vt femininum absque animali ostendatur; ita & simum absq; naso. Quare aut nullius, ait, est definitio, & quod quid erat esse; aut horum est, aut aliter est, quam illo modo, quo dictum est. Postea aliam dubitationem de eisdem esse ait. Si idem simus nasus, & concauus nasus est, necessario sequitur idem simum, & concauum esse. Deinde dicit. Quod si non sunt idem simum, & concauum, sicut fieri non potest, vt ea idem sint, cum simum absque carne fieri non possit, vt dicatur; id est; absq; ipsa re, cuius est per se passio, simum autem est concauum in naso: sequitur, quod nasum simum aut non est dicere, ob tale inconueniens; aut bis idem erit dicere; id est, nasus, nasus concauus. Propterea, subiungit, nasum simum, nasum, nasum concauum esse. Ex quibus infert, inconueniens esse inesse talibus quod quid erat esse. Quod si quis concesserit talibus inesse quod quid erat esse; ex tali concessione sequeretur processus in infinitum. naso namque naso simo, alium nasum inesse. Ex quibus sequitur non solum passionum accidentaliter inhærentium, sed etiam passionum per se inhærentium non esse definitionem. Quamobrem ex ijs rationibus ait patere solius substantiæ definitionem esse. Si etiam, subiungit, ceterorum prædicamentorum definitio est, necessario ex additione eorum definitionem esse, vt qualis, & vt imparis. Imparis sine numero non fit definitio, nec feminini sine animali. Deinde declarat quid sit definitio ex additione, inquiens. Ex additione definitionem esse, in quibus fit, vt bis idem dicatur. sicut impar definitur esse numerus, qui in duo equalia nequit diuidi. femina verò definitur esse animal in coitu passiuè se habens. Deinde ait. Quod si hoc verum est,

neque

neq; copulatorum definitio erit: quæ copulata sunt per inde vt numerus impar. Quare, ait, numeri imparis non esse definitionem; sed, ait, hoc latere, & non esse ita per spicuum, sicut esset, si huiusmodi copulata sua propria nomina haberent: sicut concauus nasus habet nomen, simum. Ideò ait, sed latet, quia nunc non dicuntur accuratæ orationes. Postea de definiendis aliquo modo etiam ijs ait. Si autem & istorum sunt definitiones, aut alio modo sunt, quaterus non accuratè suis nominibus videntur significari; aut sicut, dictum, ait; est, definitio multipliciter dicitur, etiam quod quid erat esse multipliciter dici. Ex quibus infert. Quare quodammodo nullius aliorum erit definitio; nulliq; inerit quod quid erat esse, nisi substantijs. Et quodammodo etiam aliorum erit definitio, & inerit quodammodo quid erat esse. Ex quibus conclusionem inferens, ait. Quod igitur definitio est, ipsius quid erat esse ratio. Manifestum esse. Et quod quid erat esse, aut substantijs solis inesse, aut maxime, & simpliciter, & primò similiter manifestum esse. Ex quibus patet substantiæ inesse quod quid erat esse, & definitionem esse rationem ipsius quod quid erat esse.

CAPVT VI.

Verum autem idem est, an aliud ipsum quid erat esse, & unumquodq; perscrutandum. proderit enim aliquid ad considerationem de substantia. nam & unumquodq; non videtur aliud esse à sua substantia. & ipsum quid erat esse, dicitur esse uniuscuiusq; substantia. De ijs igitur, quæ secundum accidens dicuntur videri possit aliud esse. ut puta albus homo aliud

est, & albo homini esse. Si enim idem homini esse, & albo homini idem : idem namq; homo, & albus homo, ut aiunt. quare & albo homini, & homini. An non necesse est quaecunq; secundum accidens eadem esse? non enim extrema, similiter eadem fiunt. sed fortassis illud videatur accidere, extrema eadem secundum accidens fieri: utputa albo esse, & musico esse. Videtur autem minime. de ijs autem, quæ per se dicuntur, semper necesse est eadem esse. ut si quæ substantiæ sunt, quibus diuersæ substantiæ non sunt, nec aliæ naturæ priores. quales aiunt aliqui esse Ideas. si enim erit aliud ipsum bonum, & bono esse: & animal, & animali esse, & enti ipsum ens, erunt & aliæ substantiæ, & naturæ, ac Idea, & præter eas, quæ dicuntur, & illæ priores substantiæ, si ipsum quod quid erat esse, substantiæ est. Et si absoluta absque inuicem, harum quidem non erit scientia, illæ uerò non erunt entia: dico autem absolui, si nec ipsi bono est esse bono: nec huic esse bonum. scientia namq; cuiusq; hæc est, quod quid erat illi esse & de bono, & de cæteris similiter se habet. Vnde si neq; ipsi bono esse bonum. nec ipsi enti ens, nec ipsi uni unum, similiter autem omnia sunt, certè nihil est quod quid erat esse. quare si nec ipsi enti ens, nec aliorum alicui. Item cui non inest bono esse, non bonum est, necesse est igitur unum esse bonum, & bono esse, & honestum, & honesto esse, quaecunq; non per aliud dicuntur, sed prima, & per se. Etenim hoc sufficiens est si existit, etiamsi non sint species. fortassis autem magis, si species sint. Simul autè patet etiã, quod si Idea sunt. quales eas quidã aiunt, quod etiam non erunt subiectum substantiæ. has enim substantias quidem necesse est non de subiecto quidem esse: essent enim secundum participationem. Ex ijs itaque rationibus unum & idem est non secundum accidens ipsum unumquodque, & quod quid erat esse. & quod scire unumquodq; hoc est ipsum quid erat esse, scire. quare secundum expositionem necesse est unum quiddam ambo esse. Quod autem secundum accidens dicitur,

ut musicum, & album, propterea, quod, duplex significat, non est verum dicere, quod idem sit, quod quid erat esse: & ipsum. Etenim cui accidit album, & accidens: quare quoddammodo quidem est, quoddammodo verò non est idem, quod quid erat esse & ipsum: homini namq; & albo homini non est idem: passione verò, idem. Absurdum autem apparet, & si quis unicuique ipsorum quid erat esse, nomen imponat. erit namq; etiam præter illud aliud quod quid erat esse equo: at verò quid prohibet nunc quoq; è vestigio esse quædam quid erat esse, si substantia quidem est, quod quid erat esse? enim verò non solum unum, sed ratio etiam eorum eadem, ut ex dictis patet: non enim secundum accidens unum uni esse, & ipsum unum. Item si aliud erit, in infinitum procedet. Etenim hoc quidem erit, quid erat esse, uni esse: illud verò unum. Quare de illis quoq; eadem ratio erit. Quòd igitur de primis, & quæ per se dicuntur, unicuiq; esse, & unumquodq; idem, & unum est patet. Sophisticæ autem ad hanc positionem redargutiones, manifestum est, quòd eadem solutione solvantur: etsi idem Socrates, & Socrati esse. nihil enim differt, nec ex quibus aliquis interrogauerit, nec ex quibus soluens obtinuerit. Quo igitur modo idem cuiq; est, quod quid erat esse, & quomodo non idem, dictum est.

E X P O S I T I O .

Quoniam Metaphysici est de substantia speculari, & quoniam inter alias quæstiones huc spectantes est inquirere quomodo se habeant ad inuicem, quod quid erat esse, & unumquodque eorum, quæ sunt hoc aliquid, tum quoad substantiam, tum quoad accidentia, tum etiam quoad substantias separatas; id est, Ideas, quas Plato ponit, si quæ essent. Ideò in hoc capite

capite primò quærit. Vtrum idem sit, an aliud ipsum quod quid erat esse, & vnumquodq; quod est hoc aliquid, & cuius est ipsum quod quid erat esse? Perscrutandum hoc, inquit, esse, quoniam proderit aliquid ad considerationem, quam de ipsa substantia instituimus. Ac primò ait esse idem quid erat esse, & vnumquodq; quoad substantiam. Eo quia vnumquodque, inquit, non videtur aliud esse à sua substantia: ipsumq; quid erat esse dicitur esse vniuscuiusq; substantia. Sed de ijs, quæ secundum accidens dicuntur, aliud, inquit, videtur esse, quod quid erat esse: aliud autem vnumquodq; eorum: sicut albus homo aliud, & aliud albo homini esse.

Quod sic probat. Si idem, inquit, homini esse, & albo homini idem esset; sequeretur idem esse hominem, & album hominem, sicut sophistæ dicunt. Ideò albo homini, & homini eadem competerent. Quod non est verum, quatenus alterum est quid, alterum verò quale quid. Quapropter vt veritatem patefaciat, ait. An ea, quæ secundum accidens dicuntur, non est necesse, vt eadem sint, quæ quidem accidentia extrema appellat; id est, extrema substantiæ, cui tanquam subiecto insunt, suntq; quoddammodo extra, & circa id, quod propriè ens dicitur. Quanquam autem idem homo per accidens potest esse, & musicus, & albus, & per accidens possit dici albus musicus, & musicus albus; alia tamen ratio musici, alia verò albi, nec sunt eadem, nec conuertibiliter vnum fiunt, musicus albus, nec albus musicus. Quapropter ait. Non enim extrema similiter eadem fiunt. Sed fortassis, subiungit, videtur accidere, vt extrema eadem secundum accidens fiant; sicut albo esse, & musico esse. Verum quoniam hoc non est verum, quatenus musico esse, & albo esse diuersa sunt, esse, ideò subiungit.

git. Videtur autem minimè. Postea si etiam Idea essent; quærit an Idea, & quod quid erat esse idem esset? Quæ quidem Idea quia per se dicitur esse, idè ait. De ijs autem, quæ per se dicuntur semper necesse est, quod quid erat esse, & vnumquodque eorum, quæ per se sunt eadem esse, sicut de substantijs probatum est. De Ideis, vt probet, ait. Vt si quæ substantiæ sint, quibus diuersæ substantiæ non sunt, nec aliæ naturæ priores. Quia verò ab ijs, qui ponunt Ideas, Idea ita describitur, idè subiungit. Quales aliqui aiunt Ideas esse. Postea sic argumentatur. Si erit aliud ipsum bonum (quod est Idea) & aliud bono esse, quod est, quod quid erat esse; similiter & animal & animali esse: Similiter & enti Idea, & ipsum ens, aliud, & aliud, necessariò sequitur contra præsuppositum, alias & alias substantias, & naturas, & Ideas esse, præter eas Ideas, quæ dicuntur esse, & tales substantias esse priores, quàm Ideas, propter hanc rationem, ait. Si ipsum quod quid erat esse substantiæ est, sicut per totum hoc, & duobus proximè superioribus capitibus probatum est, quod quid erat esse substantiarum esse. Postea aliam huiusmodi cõsiderationem facit. Si quod quid erat esse, & Idea, absoluta ab se inuicem essent ita, vt alterum alterius non esset, quomodo se haberet vnumquodq; horum hoc modo? Quod si absoluta ab se inuicem essent: idest, Idea, & quod quid erat esse; harum, inquit; idest, specierum, quæ sunt quod quid erat esse, non erit scientia; illæ verò; idest, Idea non erunt entia. Postea declarat quid sit id, quod ait, ab se inuicem absolutum, inquiens. Si nec ipsi bono est esse bono; nec huic, idest, quod quid erat esse esse bonum. Non aliter, ac si diceret. Si ipsi Idea quod quid erat esse non esset quod quid erat esse; nec ipsi quod quid erat esse,

esse, esset Idea. Verum quoniam (vt in tertio de anima, & initio Primi Libri de Interpretatione est videre) species rerum sunt in anima cognoscente, non autem ipsę res. Hęc autem species, quę primò sunt, sunt eadem apud omnes homines; suntq; quodammodo ipsę res, quarum species sunt, & pro rebus supponuntur. Ideò in hoc sensu ait animam esse quodammodo ipsa scibilia, quorum habet scientiam. Item (vt in hoc septimo Libro est videre) quod quid erat esse, est species rei quę apud omnes homines, vt diximus, primò eadem est. Item quoniam ratio, est ratio ipsius quod quid erat esse, quod quid erat esse autem, & vnumquodq; secundum substantiam idem sunt. Scire enim quod quid erat esse, est scire vnumquodque. Propterea hic ait. Scientia namque cuiusque, hęc est quod quid erat illi esse; idest, illi, cuius scientiam dicimus. Sicut in proposito de bono, & de cęteris se habet; idest, de animali, & de ente. Atque vt etiam hęc ipsa magis ita se habere ostendat, subiungit. Vnde si neq; ipsi bono est esse bonum, nec ipsi enti est esse ens, nec vni esse vnum. Quoniam verò omnia, quę sunt, similiter se habent; ideò de omnibus, ait dicendum similiter. Quamobrem si ita esset, nihil esset quod quid erat esse; nec enti ens, nec aliorum alicui. Atqui hoc modo ipsius quod quid erat esse, non esset scientia. Postea vt etiam probet illa non esse entia, dicit. Item cui non inest bono esse: idest, bono, cui non inest quod quid erat esse, non bonum est; idest, non est ens. Ex quibus infert necessariò sequi vnumquodque & quod quid erat esse illud idem esse, inquiens. Necessse est vnum esse bonum, & bono esse; & honestum, & honesto esse. Sic & de quocunque quod non dicitur secundum aliud, sed primò, & per se, vt in superioribus patuit.

Verum

Verum quoniam hæ rationes ad probationē sufficiunt, vt quod quid erat esse, & vnumquodq; idem sint, etiam si non essent Ideæ; idest, substantiæ separatae, licet magis, & manifestius si essent Ideæ, probarent. Ideò ait. Et enim hoc sufficiens est, si existit, hoc est, Si est hæc prima substantia, quæ propriè existere dicitur. etiam si nō sint species: idest, Ideæ, fortassis autem magis, si Ideæ essent. Verum quoniam his rationibus etiam potest probari Ideas vel non esse, vel certè eas aliquam partem harum substantiarum esse, ipsas verò non esse substantias; iccirco ait. Simul autem patet etiam. Si Ideæ sint, quales eas esse quidam aiunt, secuturū hoc inconueniens, substantiam nimirum non esse subiectum, propter hanc rationem. Quoniam has substantias; idest, Ideas ponunt esse ita, vt de alio subiecto non dicantur, nec in alio subiecto sint. Quapropter hæ substantiæ, quæ propriè, & primò sunt substantiæ nō essent tales, sed per participationem substantiæ. Id quod est absurdum. Quare concludendo ait. Ex ijs itaq; rationibus vnum, & idem est (non tamen secundum accidens) ipsum vnumquodque, & quod quid erat esse. Quia verò hoc est scire vnumquodque, quod scire ipsum quod quid erat esse. Ideò subiungit. Quare secundum expositionem necesse est vnum quiddam ambo esse. Quid sit hæc expositio planum fit legenti digressiunculam superiorem de cognitione rerum, & earum specierum. Quas species quodammodo diximus res esse. Denuò vt probet id quod secundum accidens dicitur, & quod quid erat esse, non esse idē, ait. Quod autem secundum accidens dicitur: vt musicum aliquid, aut albū aliquid. Propterea quod duplex quid significat; ideò non est verum dicere idem esse quod quid erat, & ipsum cui accidit esse album, & accidens. Aliud enim est sub-

stantia, aliud verò substantia cum accidente. Quia verò quid duplex significat. Ideò subiungit. Quare quodam modo quidem est, & quodammodo non est idem, quod quid erat esse, & ipsum: sicut homini, & albo homini nō est idem; passione verò; id est subiecto, ut puta ipsi homini idem. Postea quoddam dubiū proponit, inquiens. Absurdum posse alicui apparere si quis vnicuique quod quid erat esse nomen imponat, sequeretur præter illud quod quid erat esse, cui nomē fuit impositū, aliud quod quid erat esse, esse. Quod hoc exemplo declarat, quod incuria impressionis in aliquibus codicibus non reperitur, dicens. Præter quod quid erat esse equi, aliud quod quid erat esse erit. Cui responderet nihil obstare quominus è vestigio sint quædam quid erat esse, sicut est substantia est quod quid erat esse. Quare subiungit. Enimverò non solum vnum sunt substantia, & quod quid erat esse, sed & ratio eorum eadem est. Sicut, subiungit, ex dictis superius patet ibi, vbi dixit. Secundū expositionem eadem. Ad quorum confirmationem ait. Non enim secundum accidens vnum, vni, & ipsum vnum esse. Postea sic argumentatur. Item in infinitum procederet, quod est inconueniens, quod quidem propositum ita confirmat. Etenim hoc quidem erit quid erat esse, vni esse, & illud erit vnum. Ideò, dicit, illorum eadem ratio erit. Ex quibus postremò, ait, patere primorum, quæ prima per se dicuntur, vnicuiq; esse; id est; vnicuiq; quod quid erat esse, & vnum quodq; vnum, & idē esse. Verum quoniam contra hæc determinationē sophistæ habent quasdam apparentes fallacias, ut in Libri secundi Elenchorum capite tertio in fine, & initio huius capituli legere est; ideò facile illas ait soluendas prædictis rationibus quomodocunque.

CAPVT VII.

Eorum autem quæ fiunt quædam natura, quædam arte, quædam à casu fiunt: omnia uerò quæ fiunt, & ab aliquo, et ex aliquo, ac aliquid fiunt. aliquid uerò dico, secundum quodq; prædicamentum. aut enim hoc, aut quantum, aut quale, aut ubi. generationes uerò naturales quidem hæ eorum sunt, quorum generatio ex natura est, ex quo autem fit ea est, quam materiam dicimus. à quo uerò quippiam, eorum est, quæ natura sunt, ipsum autem aliquid homo, aut planta, aut quicquam aliud similem, qua maxime dicimus substantias esse. Cuncta uerò, quæ aut natura, aut arte fiunt, habent materiam. possibile enim est esse, & non esse eorum unumquodque. Hoc autem cuiq; materia. Vniuersaliter uerò, & id, ex quo natura, & illud per quod natura. quod enim fit, habet naturam, ut planta, ut animal. Et à quo, natura, quæ secundum speciem dicitur, quæ eiusdem speciei est: hæc autem in alio est. homo namq; hominem generat. sicut igitur fiunt, quæ ob naturam fiunt. ceteræ uerò generationes, dicuntur effectiones. Omnes autem effectiones, aut ab arte, aut à potestate, aut ab intellectu. harum autem quædam etiam à casu fiunt, & à fortuna, perinde atq; in ijs quæ à natura fiunt. quædam enim & illic, eadem & ex semine, & absq; semine fiunt. de ijs itaq; postea considerandum est. ab arte autem fiunt, quorum species in anima. speciem autem dico, ipsum quid erat esse uniuscuiusque, & primum substantiam. Etenim contrariorum quodammodo eadem species est. priuationis namque substantia opposita substantia, ut sanitas aegritudinis. Illius namq; absentia ostenditur aegritudo. Sanitas uerò, quæ in anima, & in scientia est. Fit itaq; sanum, ita intelligente. Cum hoc sanitas sit, necesse est si sanitas erit, hoc fieri: ut puta equalitatem. quod si hoc, caliditatem. & ita sem-

per intelligit, donec redigat in illud, quod ipse potest ultimum
 facere: deinde motus, qui iam post hæc sit, effectio ad sanitatem
 appellatur. Quare quodammodo ex sanitate sanitatem accidit
 fieri, & domum ex domo. Quæ sine materia eam quæ habet ma-
 teriam: ars enim medendi, & adificandi, & species sanitatis,
 & domus. dico autem substantiam absque materia, quod quid
 erat esse. Generationum autem, & motuum hæc quidem intel-
 lectio, hæc verò effectio vocatur; quæ quidem à principio &
 specie intellectio; quæ verò ab ultimo, ipsius intellectiois effe-
 ctio: similiter autem, & in cæteris medijs unumquodq; fit.
 Dico autem, utputa, si conualescet, oportet adequari. Quid igitur
 est adequari? hoc autem erit, si calefiet: hoc autem quid est?
 hoc quidem: hoc autem potestate inest, hoc verò iam in ipso est.
 Faciens igitur, & unde conualescendi motus incipit, si ab arte
 species est, in anima. quod si à casu, ab eo quod est faciendi prin-
 cipium illi, qui ab arte facit: sicut fortassis & in medendo prin-
 cipium à calefaciendo fit: hoc autem facit fricatione: calor itaq;
 in corpore, aut pars sanitatis, aut sequitur eum aliquid tale, quod
 est pars sanitatis, aut plura: hoc autem ultimum faciens, &
 quod ita pars est sanitatis, & domus, & aliorum, ut lapides.
 Quare quemadmodum dicitur, impossibile est fieri, si nihil præ-
 existat: quod sanè pars, ex necessitate existet, patet. materia
 namq; pars: inest etiam hæc & fit. Sed utrum eorum etiam
 est, quæ in ratione? utroq; quidem modo dicimus multos cir-
 culos quidnam sint, & materiam dicentes, quod æs, & speciem
 quod talis figura, & hoc est genus, in quo primo ponitur. æneus
 autem circulus, habet in ipsa ratione materiam. Ex quo verò
 tanquam materia sunt aliqua dicitur, cum fit non illud, sed il-
 liusmodi. ut statua non lapis, sed lapidea. homo autem conua-
 lescent non dicitur illud, ex quo caussa verò est, quia fieri con-
 tingit ex priuatione, & subiecto, quod dicimus materiam: utpu-
 ta & homo, & agrotus fit sanus. magis tamen dicitur ex pri-
 uatione

udatione fieri, velut ex agroto sanus, quàm ex homine: quare sanus agrotus quidem non dicitur, sed homo, & sanus. Quorum verò priuatio incerta, & innominata est, ut in are cuiusq; figura, aut in lateribus, & lignis domus, ex his non dicentur fieri, sicut illic ex agroto. quare sicut nec ubi ex quo, hoc non dicitur illud: nec hic statua lignum: sed deriuatiuè dicitur lignea, non lignum, & aenea non as, & lapidea, & non lapis: & domus lateritia, sed non lateres: cum neq; tanquam ex ligno fit statua, aut ex lateribus domus (si quis accuratè inspexerit) profecto simpliciter dicet: propterea quod oporteat fieri, mutato ex quo, sed non permanente: propter hoc igitur, sic dicitur.

E X P O S I T I O.

IN tribus primis huius Libri capitibus egit de substantia communiore modo dicta, in alijs vero tribus illos consequentibus de substantia, quæ quod quid erat esse cuique est; in hoc autem & in duobus proximè sequentibus agit de substantia generabili, & corruptibili vt in se, & vt in suis transmutationibus est sic incipiens. Eorum, quæ fiunt quædam natura, quædam arte, & quædam casu fiunt. Item omnia, inquit, quæ fiunt, fieri & ab aliquo, & ex aliquo, & aliquid. Postea vnumquodq; horum ita declarat. Aliquid; idest, aliquid secundum quodq; prædicamentum, quod est, aut hoc; idest, substantiam, aut quale, aut quantum, aut vbi, ita & de cæteris, quæ in prædicamentis sunt, intelligendum est. Postea de generationibus, quæ natura fiunt, ait. Generationes naturales hæ sunt, & eorum sunt, quorum generatio ex natura est. Ex quo aliquid fit, hoc materiam dicimus esse. A quo quippiam fit eorum, quæ natura sunt; ipsum faciens est aliquid, sicut homo, aut planta, aut

ta, aut aliquid similitium, quæ maximè substantias esse dicimus. Maximè, quatenus mouentia, necesse est ea & prima esse, & actu esse. Cuncta hæc, quæ aut natura, aut arte fiunt, ait, materiam habere. Quod ita probat. Possibile, inquit, est esse, & non esse vnumquodque eorum, quæ fiunt, fit ex hac potentia, ergo hæc potentia, ex qua fiunt, est materia. Ergo cuncta, quæ fiunt materiam habent. Quare hanc potentiam materiam appellat, dicens. Hoc autem cuique materia. Verum quia materia est substantia, quæ est potètia. & ipsa materia; propterea per se nec quid, nec quale, nec quantum, nec vllum cæterorum dicitur. Postea de natura omnium horum ait. Vniuersaliter verò & id, ex quo quid fit est natura: hoc est materia. Et illud, per quod; idest, per quod dicitur id, quod est, esse: hoc puto esse speciem, quam item naturam appellat. Et id, quod fit habet naturam sicut planta, aut animal. Et à quo; idest, à quo principium motus. Quod quidem principium motus fit secundum speciem moti in mouente existentem; ideò ait. Hæc autem in alio est: sicut homo hominem generat. Hoc verò modo ea fieri, ait, quæ propter naturam fiunt. Cæteras autem generationes appellat effectiones, de quibus deinceps agit, inquiens. Omnes effectiones aut ab arte, aut à potestate, aut ab intellectu fiunt. Ac subiungit. Harum effectio- num aliquas fieri etiam à casu, & à fortuna; idest, præter mentem operantis. sicut & in naturalibus præter intentionem naturæ, vt multa videmus fieri. sicut aliqua, quæ eadem & ex semine, & sine semine oriuntur. De quibus naturalibus, quæ præter intentionem nature fiunt postea dicit considerandum. Ab arte, inquit, fiunt ea, quorum species in anima artificis est. quas species ait esse quod quid erat esse vniuscuiusque. Hanc speciè

& primam substantiam ab illo puto appellatam; ideò, quia est principium omnium effectuum. Nam necesse est prius speciem in mente esse, deinde verò in lapide, vel in ligno. Tum quo quid sit priuatio ostendat, ait. Etenim contrariorum quoddam modo eadem species est; idest, priuationis substantia opposita est substantiæ, quæ est actu: sicut sanitas egritudini. Sanitatis enim absentia ostenditur ægritudo. Quia verò hominis vtputa est sanitas, quæ est species, huius verò speciei est ratio tum in anima, tum in scientia, quæ est; ideò in hoc sensu ait. Sanitas verò est ratio, quæ in anima, & in scientia est, cum anima ita intelligens facit sanum hominem. Postea ait. Cum hoc sanitas sit; idest, hoc quod dictum est, cum sit sanitas, vt ab ea effectio fiat; idest, vt sanitas fiat, necesse & fieri æqualitatem temperiei. Quod si hoc; idest, æqualitas, necesse est caliditatem esse. Et ita, ait, semper animus intelligit, donec redigat in illud, quod ipse animus potest vltimum facere; idest, quousq; animus faciat id, quod sibi maximè licet. Deinde ait. Motus, qui iam post hæc fit effectio ad sanitatem appellatur. Motum appellat omnem effectionem, quæ fit circa corpus sanandum, vel circa id, quod fit. Ex quibus infert. Quare quodammodo ex sanitate sanitatem accidit fieri, & domum ex domo; idest domum eam, quæ materiam habet, ex domo, quæ sine materia est. Ac fortasse quia ab immateriali domo fit materialis domus; ideò dixit, Accidit fieri. Ex quibus clarum est artem medendi, & ædificandi esse formam sanitatis, & formam domus. Quæ quidem species, ars, & substãtia sine materia, quod quid erat esse, est. Deinde de horum generationibus, & motibus faciendorum, ait. Generationum, & motuum, hæc quidem intellectio, hæc verò effectio vocatur; idest,

est, illa pars, quæ in animo est intellectio, illa verò quæ est extrà animum effectio. Efficiendorum, quæ sunt à principio, & à specie ipsorum efficiendorum intellectio; quæ autem sunt ab ultimo intellectio; idest, à fine, ad quem talis intellectio est, effectio appellatur.

Simili modo, subiungit, dicuntur vna quæq; mediarum mutationum; idest, sicut in ijs, quæ sunt de non esse ad esse; ac de esse, ad non esse; ita & in ijs, quæ fiunt de esse ad esse; illud intellectio, illud verò effectio dicitur.

Quoniam verò ægritudo, & sanitas sunt extrema, mediū illorum est status conualescentis; ideò ait. conualescet oportet adæquari; idest, ad temperiem redigi. Quid est,

subiungit, adæquari? respondet, hoc esse, si calefiet. Postea interrogat de alio propinquiore gradu sanitatis, vel cum ipsa sanitate qui iam existat. Hoc autem quid est? respondet. Hoc quidem; idest, ipsa sanitas. Quæ quidem media partim sunt potentia, partim verò actu.

Quare, subiungit, Hoc autem potestate inest, hoc verò iam in ipso actu est. Postea de causa agendi faciendorum ait. Faciens igitur, & principium vnde conualescendi motus incipit, si ab arte est, forma est in anima. Quo-

nam verò nonnunquam etiam præter mentem medici à casu aliquis sanatur; ideò subiungit. Quod si à casu, & ab eo est principium, quod est illi faciendi principium, qui ab arte facit, quæ est species sanitatis. Quia

verò quædam sanitas est temperatus calor, ideo huiusmodi sanitatis exemplum adduxit, inquit. Sicuti fortassis, & in medendo principium sanitatis à calefactione fit, calefactio verò à fricatione. Quare subiungit.

Calor in corpore aut est pars sanitatis; aut sequitur eum; idest, calorem; aliquid tale; idest, aliqua pars sanitatis, aut plura, quæ sunt partes sanitatis. Postea. Hoc

autem,

autem, inquit, ultimum faciens sanitatem; quod, ait, ita est pars sanitatis, ut ex eo fiat sanitas tanquam ex parte, quæ est de ratione materiæ. Quare subiungit, Ut domus pars sunt lapides, & aliorum faciendorum alia. Quocirca, subiungit, quemadmodum dicitur impossibile est aliquid fieri; si nihil præexistat. Atqui quia necessario pars existat; ideò, ait, patere, quoniam materia est pars, quatenus & inest ipsa materia, & quatenus ex ea id fit, quod fit. Postea quærit fitne hæc materia pars rationis, inquiens. Vtrum etiam eorum, quæ in ratione sunt, materia sit aliqua pars rationis? respondet, utroque modo dici posse; id est, & esse, & non esse partem rationis; quatenus multipliciter circulos dicimus, & materiam eorum dicentes, sicut æneos, aut lapideos: & etiam formam sine materia; id est, ipse circulus quid sit, eius speciem dicentes, talem figuram circulum esse. Genus est, quod in rationibus primum inest, ut in Quinti Libri Capite vigesimo secundo legere est. Ideò in ratione ærei circuli, circulus est genus, differentia verò est æs. Quo quoniam probatur materiam aliquando esse in definitione; ideo ait. Hoc est genus, in quo primo ponitur æneus circulus. Quare subiungit, Æneus autem circulus habet in ipsa ratione materiam. Postea, Ex quo, inquit, fiunt aliqua (hoc autem est, sicut materia) cum fit, non dicitur illud, sed illiusmodi. Quemadmodum cum fit ex lapide statua, non dicitur statua lapis; sed dicitur lapidea statua. Homo verò conualescens non dicitur illud ex quo fit; id est non dicitur ægrotus sanus. Quare ait. Causa verò est. Quoniam contingit id fieri & ex priuatione, & ex subiecto, quod subiectum materiam dicimus. Quod declarat hoc exemplo. Ut puta, & homo, & ægrotus fit sanus, ex quibus duobus,

magis, ait, dicimus fieri & ex priuatione, quam ex subiecto. Veluti magis dicimus ex ægroto fieri sanum, quàm ex homine fieri sanum. Quare subiungit, sanus ægrotus non dicitur; sed homo, & homo sanus. Deinde eorum, inquit, quorum priuatio incerta, & innominata est. sicut in æreæ cuiusq; figuræ, aut sicut in lateribus, & lignis domus, ait, ex ijs, idest, ex horum priuationibus non dicitur fieri: sicut illic ex ægroto. Quibus iterum sumptis ait. Quare sicut nec vbi ex quo, hoc non dicitur illud; idest, conualescens: ita nec hic statua lignea lignum dicitur, sed deriuatiuè dicitur lignea, ex ære verò ænea, non autem æs; ex lapide lapidea dicitur non lapis, & domus lateritia non lateres. Verùm quoniam hæc non fiunt tantùm ex materia, sed etiam ex priuatione, quæ est innominata; ideò subiungit. Cum neq; tanquàm ex ligno fit statua, aut ex lateribus domus. Ac subiungit, si quis accuratè inspexerit, quomodo dicenda sint, simpliciter dicet fieri statuam ligneam, quatenus oportet fieri id, quod fit, mutato, ex quo, & non permanente. Quod si id, ex quo aliquid fit non mutaretur, illud idem permaneret. Ideò subiungit. Propter hoc sic dicitur.

C A P V T VIII.

Um autem, & ab aliquo fiat, quod fit (hoc autem dico unde generationis principium est) & ex aliquo, fit autè hoc non priuatio, sed materia (iam enim determinatum est, quemadmodum hoc dicimus) & quod fit, hoc autem est, aut sphaera, aut circulus, aut quodcunq; cæterorū euenit. sicut neq; subiectum facit ipsum æs, ita neq; sphaeram, nisi secundum accidens, quia ænea sphaera sphaera est: illam autem non facit. hoc aliquid enim

enim facere ex omnino subiecto, hoc facere est. dico autem quod æs facere rotundum, non est ipsum rotundum, aut sphaeram facere, sed aliquid aliud, ut puta, speciem hanc in alio. Si enim facit, ex aliquo alio profecto facit: hoc enim supponebatur, ut puta facere æneam sphaeram, hoc autem ita, quia ex eo quod æs, hoc facit, quod sphaera est: si igitur & hoc ipsum facit, patet quod similiter faciet, & generationes in infinitum procedent. Manifestum igitur est, quod neq; species fit, aut quodcunq; nominare oportet formam, quæ in sensibili est, nec est eius generatio, nec est hæc, ipsum quid erat esse. Hoc enim est, quod in alio fit, aut ab arte, aut à natura, aut à potentia. æneam verò sphaeram, esse facit, facit namque ex ære & sphaera, in hoc enim hanc speciem facit: & hoc est sphaera ænea. hoc autem sphaera esse. eius verò quod est sphaera esse, omnino si generatio est, ex aliquo aliquid erit. oportebit namq; diuisibile semper esse, quod fit. & esse hoc quidem hoc, illud verò hoc: dico autem, quod hoc quidem materiam, illud verò speciem. si itaq; sphaera est figura, quæ à medio æqualis est, huius hoc quidem est, in quo erit, quod facit: illud autem in illo. totum verò quod factum est, ut puta ipsa ænea sphaera. Manifestum igitur ex dictis est, quod illud quidem, quod ut species, aut substantia dicitur, non fit: copulatio verò, quæ secundum hanc dicitur, fit, & quod in omni quod fit, materia inest: & est hoc quidem hoc, illud verò hoc. Vtrum igitur est aliqua sphaera præter has, an domus præter lateres? an nec factum fuisset unquam, si ita esset quod quid, sed quoniam tale significat? hoc autem & terminatum non est. Sed facit, & generat ex hoc tale, & cum generatum est, est hoc tale? totum autem hoc, Callias, aut Socrates est, sicut sphaera ænea hæc, homo verò & animal sicut sphaera ænea simpliciter. Patet ergo quod specierum causa (quemadmodum quidam dicere solent species) si aliqua sunt præter singularia ad generationes, & substantias nihil profunt: nec sunt propter has, substantiæ secundum se, in

quibusdam etenim etiam manifestum est, quod generans tale est, quale quod generatur: non tamen idem, nec unum numero, sed unum specie. Ut in naturalibus, (homo namq; hominem generat) nisi quid præter naturam fiat, ut equus mulum: & hæc quoq; similiter, quod enim est commune equo & asino, non est nominatum propinquissimum genus: fuerint autem ambo fortassis, uti mulus. Quare patet, quod non oportet tanquam exemplar speciem ponere: in his etenim maxime quærentur. hæc enim maxime substantiæ sunt: sed generans sufficiens est, ut faciat, & causa sit speciei esse in materia: tota verò iam talis species, in his carnibus, & ossibus, Callias, & Socrates: & diuersa quidem propter materiam (diuersa etenim) idem autem specie: indiuisibilis namq; species est.

E X P O S I T I O.

Cum & ab aliquo fiat quod fit. Hoc ait esse principium generationis, quod est mouens principium, & etiam cum ex aliquo fiat, Hoc autem ait esse non priuationem, de qua in superiore capite egit, sed materiam. de qua materia iam in præcedentibus ait determinatum esse, quomodo hoc principium dicimus. Deinde & de ipso, quod fit ait. Et quod fit, hoc autem est, aut sphæra, aut circulus, aut quodcunq; cæterorum, euenit fieri ex quibus, ait, in effectione, ut puta, æneæ sphære, principium mouens sicut subiectum non facit; id est ipsum æs; ita neq; sphæram facit; id est, speciem, nisi secundum accidens: quatenus æneam sphæram facit, quæ sphæra ænea, sphæra est secundum accidens: illam autem, quæ absolutè est sphæra non facit. Verum quoniam in eius genere philosophiæ quicquid fit, quod est hoc aliquid, ex subiecto fieri, necesse est; ideo

ideò ait. Hoc aliquid enim facere, ex omnino subiecto est facere. Quare non fit materia, sed ex ea fit, quod fit. Ut dicat etiam nec speciem fieri, ait. Dico autem quod æs facere rotundum, non est ipsum rotundum, aut spheram facere; sed aliquid aliud est facere: ut puta, ait, speciem hanc in alio. De materia repetit. Si enim facit, ex aliquo alio profectò facit. Et de toto. Hoc enim supponebatur, ut puta facere æneam spheram. Deinde quomodo hoc fiat, declarat. Hoc autem ita, quia ex eo, quod æs est, facit quod spheræ est. Ex quorum consecutione ait. Si igitur quoq; & hoc ipsum facit; idest, vel æs, vel rotundum: patet sequi & ex ære aliud æs eadem ratione, & ex spheræ spheram similiter facere ita ut generationes in infinitum procederent, quod est inconueniens. Ex quibus consequenter ait manifestum esse speciem non fieri; idest, formam, quæ est in materia. Verum quoniam duodecimi Libri Capite tertio tripliciter eam appellat; idest quandam naturam, quod quid, & quandam habitum ad quam; ideò subiungit. Aut quodcunq; nominare oportet formam, quæ in sensibili est. Nec est, subiungit, huius formæ generatio, nec quod quid erat esse est hæc; idest hoc aliquid per se existens, non est quod quid erat esse. Quia verò hæc forma non fit, sed aliud fit, ut puta spheræ ænea; in hoc alio, ut puta, in ære spheræ, & forma fit; ideò de forma loquens, ait. Hoc enim est, quod in alio fit, aut ab arte, aut à natura, aut à potentia; quoniam agens æneam spheram, non autem formam facit. Quæ iterum repetens, ait, facit namq; ex ære spheram: in hoc enim; idest, in hac spheræ ænea hanc speciem facit. Quorum, idest, quorum duorum hoc est, ait, spheræ ænea, hoc autem spheræ esse, vel quod quid erat esse, vel species. Denuò ut probet

speciei generationem non esse ait. Eius verò quod est sphaeræ esse, omnino si generatio esset, ex aliquo aliquid fieret. quod quidem sphaeræ esse diuisibile esset, quoniã omne, quod fit semper diuisibile oportet esse, & alia pars esset potentia, alia verò actu; ideò ait. Et esse hoc quidem hoc, illud verò hoc. Atqui vt declaret quid hoc, & hoc, subiungit. Dico aut hoc quidem materiam, hoc verò speciem esse. Postea vnumquodq; horum, vt declaret per se distinctum quo modo dicatur, & quid sit, ait.

Si itaq; sphaera est figura, quæ vna superficie continetur, à cuius centro ad ipsam superficiem omnes lineæ productæ sunt æquales. & si huius, vtputa æneæ sphaeræ, quam efficiens facit; hoc est $\xi\varsigma$, in quo sphaera fit: etsi hoc, quod in alio fit; idest in ære species sphaeræ est, & si totum ex ijs, quod factum est, vtputa ænea sphaera est. Ideò subiungit, manifestum ex dictis esse non fieri illud, quod est substantia tanquam forma: copulatio verò quod est ænea sphaera; idest sphaera, quæ secundum hanc copulationem dicitur hæc sphaera est, quæ fit. Quare quod ait magni nominis Auerroes formam educi de potentia materiæ, ex hoc loco conuincitur non esse verum. Idem ferè dicere possum de omnibus alijs ipsius proprijs dogmatibus, quibus maximè in suo proposito communem modum philosophandi extrà methodum Aristotelis stabiluit. Sed ad rem nostram. Item manifestum est in omni, quod fit materiam inesse; & hoc esse hoc, & illud esse illud; idest, & hoc esse speciem, & illud materiam. Postea vt probet generabilium, & corruptibilium causas non esse species separatas à materia, querit. Vtrum sit aliqua sphaera præter has materiales, aut domus præter lapides, & lateres? & respondet. An nec factum fuisset vnquam quod quid, si ita, & si tales species separatæ causæ essent.

Quoniam hæ species separatae tale significant, vt in prædicamento substantiæ, & in Secundo Libro Elenchorum in fine Capitistertij est videre. Hoc autem, idest, hoc aliquid sicut Socrates, quod est terminatum, & quid immobile non est, sicut separata sonant, in suo significato dicunt quid immobile, sed hoc aliquid facit; idest, operatur, & generat ex hoc tale, & cum generatum est, est hoc tale: totum autem hoc Callias, aut Socrates est. Sicut de ænea sphaera. De speciebus verò separatis ait. Homo verò, & animal est sicut sphaera simpliciter, idest separata à materia. Ex quibus ait patere formas separatas à materia causas non esse, sicut aliqui posuerunt in eorum modo philosophandi. Vt ad generationem, & ad substantias aliquid profint. Ad substantias, quoniam quale non potest esse causa substantiæ: & ad generationem, quoniam singulare generat singulare sibi simile: quatenus singulare est quid faciens; species verò quale est, & terminatum; idest non operans. Ideò subiungit, substantias secundum se esse substantias, non esse autem propter Ideas, vel propter vniuersalia separata. Verum quoniam ea quæ sunt tum naturalia, tum ex arte sunt. De naturalibus tantum loquens ait. In quibusdam etenim etiam manifestum est generans ipsum tale esse, quale est generatum; non tamen, subiungit, idem, nec vnum numero; sed vnum specie. Quare, subiungit, vt in naturalibus, sicut homo hominem generat, nisi quid præter naturam fiat. Sicut ex equo mulus. Hoc tamen, ait, his rationibus non obstare. Quoniam asino, & equo, ex quibus generatur mulus, maximè propinquum vtriq; est genus, quod non est nominatum, ita, vt ambo, scilicet & asinus, & equus sint sicut mulus. Genus autem est, quod primum in ratione huius

huius equi, & huius muli dicitur. Quibus sic ponderatis tum in generationibus, tum in motibus, postea aduersus eos, qui species separatas exemplares ponebant causas esse generabilium, & corruptibilium ait ex ijs, quæ dicta sunt patere. Species exemplares, quas Platonici ponebant, non esse necessarias generationibus naturalium ita, ut naturalia agentia rationem veri suarum operationum inde sumerent. quoniã si essent species exemplares in ijs essent; idest, in his naturalibus, de quibus hætenus egit, maximè quærentur. Hæc naturalia, subiungit, maximè substantias esse. Verum quoniam dixerat speciem, quæ esset tanquam exemplar, non oportere in generationibus esse; ideò subiungit. Sed generans sufficiens est, ut faciat, & causa sit formæ in materia. Quoniam verò hæc forma est tota forma ipsius singularis, sicut est Socrates, & non est aliqua pars formæ ita, ut & alia pars posset esse exemplar. Ideò ait. Tota verò iam talis forma in his carnibus, & ossibus Callias, & Socrates est. Quia verò species Socratis, & Calliæ eadem est, & diuersa. Eadem quatenus omnis species, ut species in se indiuisibilis est; diuersa, quatenus materiæ huius, vel huius species alia, & alia est, ita, ut generabilia, & corruptibilia substantiæ in suis speciebus sint specie vnum, numero multa. Quare, ait, diuersa quidem propter materiam, idem autem specie, quoniam species indiuisibilis est.

CAPVT IX.

Dabitauerit autem aliquis, cur quedam & arte, & casu fiunt, ut sanitas: quedam autem minime, ut domus. Causa uero est, quod horum quidem materia, quæ principium generationis est, cum faciens sit, & factum aliquid eorum, quæ ab arte sunt, in qua est aliqua pars rei, quedam talis, ut à seipsa moueatur, quedam non: & huius quedam sic possibilis est, quedam impossibilis: multa namq;abilia quidem à seipsis moueri, sed non sic, ut puta saltare. quorumcunq; itaq; talis materia est, ut lapides (impossibile est sic moueri, nisi ab alio:) sic tamen certe est & ignis: propterea quedam non erunt absque eo, qui habet artem, quedam erunt. ab ijs enim mouebuntur, quæ non habent quidem artem, moueri uero possunt ipsamet, aut ab alijs non habentibus artem, aut ex parte. Manifestum autem est ex ijs, quæ dicta sunt, & quod quodammodo omnia fiunt ex uniuoco, quemadmodum quæ natura sunt, aut ex parte uniuoca, ut domus ex domo; aut ab intellectu: ars enim species est, aut ex parte, aut habente aliquam partem, & non secundum accidens fiat: causa enim faciendi prima secundum se pars: calor enim in motu calorem in corpore fecit. Hic uero aut sanitas est. aut pars, aut sequitur eum aliqua sanitatis pars, aut ipsa sanitas. Quare & dicitur facere, quia illud quod sequitur, & cui accidit calor, sanitatem efficit. Quare sicut in syllogismis omnium principium substantia est (ex ipso enim quid est, syllogismi sunt) hic etiam generationes. Similiter se habent, & quæ natura constituta sunt: semen namq; facit sicut ea, quæ ab arte sunt: habet etenim potestate speciem, & à quo semen est, quodammodo uniuocum (non enim omnia ita oportet querere sicuti in homine homo: etenim mulier ex uiro. unde mulus non ex mulo) sed si non lasura fuerit. Quæcunque uero

*quorum materia potest & à seipsa moueri, eo motu, quo semet
mouet, à casu, sicut ibi fiunt: quorum autem non, hæc impos-
sibilia sunt aliter fieri, quàm ex ipsis. Non autem de substan-
tia solum ostendit ratio non fieri speciem, sed de omnibus primis:
similiter communis ratio est, ut puta, quantitate, qualitate, &
alijs prædicamentis: fit enim, ut puta aenea sphaera, sed non sphae-
ra, nec æs. & in ære fit: semper nanq; oportet præexistere ma-
teriam, & speciem: ita & de quid est, & de qualitate, & quan-
titate, & alijs prædicamentis similiter: non enim fit qualitas,
sed quale lignum: nec quantitas, sed quantum lignum, aut ani-
mal, ceterum ex his proprium substantiæ accipere est: quod ne-
cesse est præexistere semper aliam substantiam actu existentem,
quæ facit, ut puta animal, si animal sit. quale verò aut quan-
tum, non est necesse nisi potentia solum.*

E X P O S I T I O.

IN septimo Capite dixerat aliqua fieri eadem,
& ex femine, & absq; femine; quomodo verò
hoc fiat, ut in præsentia aperiat sic incipit. Du-
bitauerit autè aliquis cur quædam ex arte, & casu fiunt:
quorum est sanitas: quæ & ex arte medici fit, & præter
mentem medici casu. Et cur aliqua nisi arte fiant, casu
nunquam fiunt: sicut domus? Respondet causam ho-
rum talem esse. Quoniam horum; idest, aliorum mate-
ria, quæ est principium generationis, cum & faciens sit,
& factum, cum sit aliquid eorum, quæ ab arte sunt: quæ
materia est aliqua pars rei, quædam talis est, inquit, ut
à se ipsa moueatur, & quædam talis, ut à seipsa non pos-
sit moueri. Huius autem materiæ, quæ potest à seipsa
moueri, aliqua materia est, quæ sic potest moueri, quæ-
dam verò materia fieri non potest, ut sic moueatur.

Posteà

Posteà declarat quid sit ex se moueri, quid uè sit, sic ex se moueri. Multa, inquit, possibilia sunt moueri, sed non sic: ut puta saltare: necesse est enim, ut sic magister instituat. Quare quorumcunque, ait, talis materia est: sicut lapides sunt materia domus, fieri non potest, ut sic moueatur: id est, ut lapides ex se ipsis domum faciant: nisi ab alio; id est, nisi ab artifice ædificetur. Ignem quoque ait esse ex ijs, quæ ex se sic non possunt moueri; sed necesse est, ut artifex sic, & sic igne utatur. Quare subiūgit. Quædam non erunt absq; eo, qui habet artem; id est, absque artifice. Et quoniam quædam, ait, erunt; id est, quædam ab ijs, qui non habent artem mouebuntur. Etenim vel ipsa per se possunt moueri, vel ab alijs non habentibus artem mouebuntur, vel ex parte; id est, vel partim ex se, partim verò ab alijs non habentibus artem mouebuntur. Quare manifestum, inquit esse ex ijs, quæ dicta sunt quodammodo omnia fieri ex vniuoco (vniuocum est, quod est eiusdem nominis, & rationis) omnino ex vniuoco fiunt quęcunq; natura fiunt. Aut, subiungit, ex parte vniuoca fiunt, quæ ex arte fiunt: sicut domus ex domo, quę in anima est, vel ab intellectu. ars enim species artificiatu est, aut ex parte est species artificiatu, aut est habens aliquam partem artificiatu: si artificiatu non est secundum accidens; id est, præter mentem artificis. In artificiatu quoq; prima causa faciendi; id est, prima & propria causa mouens, prima per se pars est eorum, quæ secundum artem fiunt. Deinde calor, inquit, in motu calorem in sanando corpore facit: calor in motu est, sicut aliquod medicamentum. De calore quem in corpore facit ait. Hic verò; id est, hic calor aut sanitas est corporis, aut est pars sanitatis, aut eum sequitur aliqua pars sanitatis, aut ipsa sanitas eum sequitur. Quare hic

*quorum materia potest et à seipsa moueri, eo motu, quo semet
mouet, à casu, sicut ibi fiunt : quorum autem non, hæc impos-
sibilia sunt aliter fieri, quàm ex ipsis. Non autem de substan-
tia solum ostendit ratio non fieri speciem, sed de omnibus primis:
similiter communis ratio est, ut puta, quantitate, qualitate, &
alijs prædicamentis : fit enim, ut puta aenea sphaera, sed non sphæ-
ra, nec æs . & in ære fit : semper nanq; oportet præexistere ma-
teriam, & speciem : ita & de quid est, & de qualitate, & quan-
titate, & alijs prædicamentis similiter : non enim fit qualitas,
sed quale lignum : nec quantitas, sed quantum lignum, aut ani-
mal, ceterum ex his proprium substantiæ accipere est: quod ne-
cesse est præexistere semper aliam substantiam actu existentem,
quæ facit, ut puta animal, si animal sit . quale verò aut quan-
tum, non est necesse nisi potentia solum .*

E X P O S I T I O .

IN septimo Capite dixerat aliqua fieri eadem,
& ex femine & absq; femine; quomodo verò
hoc fiat, ut in præsentia aperiat sic incipit. Du-
bitauerit autè aliquis cur quædam ex arte, & casu fiunt:
quorum est sanitas: quæ & ex arte medici fit, & præter
mentem medici casu. Et cur aliqua nisi arte fiant, casu
nunquam fiunt: sicut domus? Respondet causam ho-
rum talem esse. Quoniam horum; idest, aliorum mate-
ria, quæ est principium generationis, cum & faciens fit,
& factum, cum sit aliquid eorum, quæ ab arte sunt: quæ
materia est aliqua pars rei, quædam talis est, inquit, ut
à se ipsa moueatur, & quædam talis, ut à seipsa non pos-
sit moueri. Huius autem materiæ, quæ potest à seipsa
moueri, aliqua materia est, quæ sic potest moueri, quæ-
dam verò materia fieri non potest, ut sic moueatur.

Posteà

Posteà declarat quid sit ex se moueri, quid uè sit, sic ex se moueri. Multa, inquit, possibilia sunt moueri, sed non sic: ut puta saltare: necesse est enim, ut sic magister instituat. Quare quorumcunque, ait, talis materia est: sicut lapides sunt materia domus, fieri non potest, ut sic moueatur: id est, ut lapides ex se ipsis domum faciant: nisi ab alio; id est, nisi ab artifice ædificetur. Ignem quoque ait esse ex ijs, quæ ex se sic non possunt moueri; sed necesse est, ut artifex sic, & sic igne utatur. Quare subiūgit. Quædam non erunt absq; eo, qui habet artem; id est, absque artifice. Et quoniam quædam, ait, erunt; id est, quædam ab ijs, qui non habent artem mouebuntur. Etenim vel ipsa per se possunt moueri, vel ab alijs non habentibus artem mouebuntur, vel ex parte; id est, vel partim ex se, partim verò ab alijs non habentibus artem mouebuntur. Quare manifestum, inquit esse ex ijs, quæ dicta sunt quodammodo omnia fieri ex vniuoco (vniuocum est, quod est eiusdem nominis, & rationis) omnino ex vniuoco fiunt quęcunq; natura fiunt. Aut, subiungit, ex parte vniuoca fiunt, quæ ex arte fiunt: sicut domus ex domo, quę in anima est, vel ab intellectu. ars enim species artificiati est, aut ex parte est species artificiati, aut est habens aliquam partem artificiati: si artificiati non est secundum accidens; id est, præter mentem artificis. In artificiatis quoq; prima causa faciendi; id est, prima & propria causa mouens, prima per se pars est eorum, quæ secundum artem fiunt. Deinde calor, inquit, in motu calorem in sanando corpore facit: calor in motu est, sicut aliquod medicamentum. De calore quem in corpore facit ait. Hic verò; id est, hic calor aut sanitas est corporis, aut est pars sanitatis, aut eum sequitur aliqua pars sanitatis, aut ipsa sanitas eum sequitur. Quare hic

calor, qui fit in corpore dicitur facere, quia illud, quod sequitur eum sanitas est, & cui hic calor accidit, ei sanitatem efficit. Quas quidem actiones tum naturæ, tum artis aptissime syllogismo comparat. Verum quoniam omnes syllogismi ex maiore propositione vniuersali sunt, quæ vniuersalis propositio quatenus quid per se, & separatum format, substantia est in rationibus logicis syllogismorum, licet accidentium vniuersale separatū fuerit, hæc maior propositio principium, & causa syllogismi est; ideo ait. Quare sicut in syllogismis omnium, quæ in syllogismo sunt substantia principium est; ideo subiungit, ex ipso quid est syllogismi sunt. Hic etiam, inquit, generationes sicut ipsi syllogismi sunt. In generatione species generantis est sicut in syllogismo maior propositio, semen per quod fit est, vt minor propositio, generatum tandem est, sicut conclusio syllogismi. Postea subiungit, simili modo se habere & omnia, quæ natura constituta sunt; id est, omnia naturalia in suis mutationibus. Quare subiungit, semen namq; facit sicut ea, quæ ab arte sunt. Ea, quæ ab arte sunt habent speciem in ipsa arte; ita semen habet in se speciem potestate. Ad hanc rem facit caput tertium Secundi Libri De generatione animalium, vbi ait. Semen cum excrementū sit, eodemque moueatur motu, quo augetur corpus digestionem vltimi alimenti, vbi vterum subiit, constituit, & mouet excrementum femine eodem motu, quo ipsum semen mouetur. Verum quoniam dixerat semen in se habere speciem potestate; ideo subiungit, quæ species, & species illius, à quo semen est; quodammodo vniuoca sunt. Propterea dixit, quodammodo vniuoca; quia, subiungit, non omnino eadem esse querenda. sicut ex homine non est querendum, vt semper homo generetur, quia & mulier

mulier ex viro generatur, & mulus ex coitu muli non generatur. Quam ob causam id quod dixerat, semen, & à quo semen est, quodammodo uniuoca esse; hæc, subiungit, si læsura non fuerit, uniuoca esse; id est, si aliquod impedimentum nature non obijciatur. Postremò declarat quomodo aliqua & ex femine, & sine femine fiant, & aliqua omnino necesse esse ex femine fieri inquit. Quæcunq; sunt, quorum materia potest & à se ipsa moueri eo motu, quo semen mouet, talia, subiungit, fieri à casu; sicut ibi; id est, fiunt sine femine, sicut & ex femine. Quorum autem materia ex se ipsa non potest moueri, hæc, ait, fieri non posse, ut aliter fiant, nisi ex femine; id est, quam ex ipsis. Verum quoniam in proximo superiore capite probauit tum formam, tum materiam non generari, sed quod ex illis constat; idè in præsentì declarat hæc non solum de substantijs esse intelligenda, sed communiter de omnibus primis, quæ sunt sicut quantum, quale, & alia, quæ sunt in prædicamentis. Sicut dictum est, inquit, fit enea sphaera, sed non es, neq; sphaera, & in ere fit figura; id est sphaera. Quare, subiungit, semper necesse est præexistere materiam, atq; formam, ita & in ipso quid est, & in quali, & in quanto, & in alijs, quæ in prædicamentis sunt similiter. Quare subiungit. Non enim fit quale; sed quale lignum, nec quantum, sed quantum lignum, aut quantum animal. Ex quibus omnibus primis solius substantiæ proprium ait esse in his, quæ fiunt substantiam semper præexistere actu substantiæ, quæ fit. Sicut si animal fit, necesse est, ut animal actu præexistat. De alijs verò primis quale, inquit, aut quantum non est necesse, nisi potentia solum ut præexistat.

CAPVT X.

Um autem definitio oratio sit. omnis autem oratio partes habeat, ac sicut oratio ad rem similiter & pars orationis ad partem se habet, dubitatur utrum oportet partium orationem inesse in oratione totius, an non. in quibusdam enim videntur inesse, in quibusdam verò non: circuli enim ratio non habet rationem incisionum. ratio verò syllabæ habet rationem elementorum: atqui circulus diuiditur in incisiones, sicut syllaba in elementa. Item autem si partes priores sint toto, recti autem acutus est pars, & digitus animalis, prior erit acutus recto, & digitus homine. videntur tamen ista esse priora. ratione nanq; dicuntur ex istis: & eo quod sint absq; inuicem, priora sunt.

An multis modis dicitur pars? Quorum vnus modus secundum quantum mensurans, sed hoc quidem prætermittatur. ex quibus non substantia tanquam ex partibus est, hoc considerandum est. Si igitur hoc quidem materia est, hoc verò species, hoc verò ex his, & substantia est materia, & species, & quod ex ijs: quodammodo quidem materia etiam pars alicuius dicitur, quodammodo verò non. quandoquidem ex quibus ratio speciei, ut puta concauitatis, non est pars caro. hoc enim materia, in qua fit: similitatis autem pars aliqua est. Et totius quidem statue, pars, æs: eius autem, quod ut species dicitur statue, minimè: dicendum enim specie, & quatenus speciem habet, vni quodque: materiale verò nunquam secundum se dicendum. Quare circuli quidem ratio non habet eam, quæ incisionum ratio est, sed syllabæ, eam, quæ elementorum est, quia elemēta rationis, partes sunt speciei, & non materia. incisiones verò horum sic partes tanquam materia, in quibus adueniunt. propinquiores tamen speciei, quàm æs, cum in ære rotunditas fiat. Et quodammodo nec elementa cuncta, in ratione syllabæ inerunt, ut puta, hæc cerea,

aut quæ in aere sunt : iam enim etiam hæc syllabæ pars sunt, tanquam materia sensibilis . Etenim linea non si diuisa in medieta-tes, corrumpitur . aut homo, in ossa, & nervos, & carnes: propter hoc & ita ex ijs sunt, tanquam ex ijs, quæ sunt partes substantiæ, verum tanquam ex materia, & totius quidem sunt partes, speciei verò & cuius ratio, minimè . Propter hoc nec in rationibus : quorundam itaq; inerit talium partium ratio, quorundam verò nõ oportet inesse, nisi sunt simul sumpti: propter hoc enim, nonnullæ ex ijs tanquam principijs sunt, in quas componuntur . quædam verò non sunt. Quæcunq; igitur simul sumpta species & materia sunt, ut simum, aut æneus circulus, illa sanè in hæc corrumpuntur. quæcunq; non simul cum materia sumuntur, sed absq; materia, ut rationis speciei solum, hæc profectò non corrumpuntur, aut penitus, aut nequaquam ita. Quare illorum quidem principia, & partes, quæ in eis sunt, speciei verò neq; partes, neq; principia huiusmodi: & propterea lutea statua in lutum corrumpitur, & sphaera in æs, & Callias in carnem, & ossa: item & circulus in incisiones, est enim aliquid, quod cum materia sumitur: æquiuocè nanq; dicitur circulus, & qui simpliciter dicitur, & singuli, propterea quòd singulis non sit proprium nomen. Dicta itaq; nunc quoq; veritas est, adhuc tamen dilucidius dicamus repetentes: ait. Quæcunq; enim rationis partes, & in quas diuiditur ratio, hæc priores, aut omnes, aut aliquæ, ratio verò recti non diuiditur in acuti rationem, sed acuti in re-ctum: utitur nanq; recto, qui definit acutum: minor etenim recto, acutus. similiter autem circulus, & semicirculus se se habent. semicirculus nanq; circulo definitur: & digitus toto: talis enim hominis pars, digitus. Quare quæcunq; quidem partes ut materia, & in quas diuiditur, ut in materiam, posteriores quæcunq; verò ut rationis, & secundum rationem substantiæ, priores aut omnes, aut aliquæ. Quoniã verò animalium anima (hoc enim substantia animati) secundum rationem, & speciem

substan-

substantia, & quod erat esse tali corpori. cuiusq; namq; pars, si probè definiatur, non sine eo opere definiatur, quod sine sensu non existet. sanè partes eius priores, aut omnes, aut aliqua toto animali: & de unoquoq; similiter: corpus verò, & eius partes, posteriores hac substantia: & diuiditur in eas, ut in materiam, non ipsa substantia, sed totum. Tota itaque quodammodo quidem priores sunt hæc, quodammodo verò non, quandoquidem nec esse possunt separate: non enim qui quomocunq; se habet, digitus animalis est: sed æquiuocus qui mortuus est. quedam verò simul, quæcunq; principales, & in qua prima ratio, & substantia: ut puta, si hæc cor, aut cerebrum est: nihil enim differt, utra talis sit. homo verò, & equus, & quæ ita se habent, in singularibus sunt: vniuersale verò substantia non est, sed totum quiddam ex hac ratione, & hac materia tanquam vniuersali: singulare verò ex vltima materia, iam Socrates est: & de cæteris similiter. Pars itaq; etiam speciei est (speciem autem dico quod quid erat esse) & ipsius totius, quod ex specie, & ipsa materia est: sed rationis partes, quæ speciei solum sunt: ratio verò est ipsius vniuersalis. circulo namq; esse, & circulus, & animæ anima idem est: totius verò circuli huius, & singularium alicuius sensibilis, aut intelligibilis (dico autem intelligibiles quidem, ut mathematicos: sensibiles verò ut aneos, & ligneos) horum, inquam, non est definitio, sed intellectuione, aut sensu cognoscuntur: cum verò abeunt ab actu, non est manifestum utrum sint aliquando, an non sint, tamen semper dicuntur, & cognoscuntur vniuersali ratione: materia verò per seipsam cognita, materia verò quedam sensibilis, quedam intelligibilis. Sensibilis quidem ut as, ut lignum, & quæcunque mobilis materia: intelligibilis verò, quæ in sensibilibus existit, non prout sensibilia, ut puta ipsa mathematica. De toto igitur, ac parte, ac priore, & posteriore quomodo se habeant, dictum est. Ad interrogationem verò necesse est occurrere, cum quis interrogaret,

rogaret, & ut rectus, & circulus, & animal priora, an in quas di-
uiduntur, & ex quibus sunt, partes, quod non simpliciter. nam
etiamsi anima animal est, aut animatum, aut unumquodque, aut
vniuscuiusque, & circulus circulo esse, & rectus recto esse, sub-
stantia quoque recti, aliquid quidem, & aliquo posteriori dicen-
dum est, ut puta ijs quæ in ratione, & aliquo recto: etenim qui
cum materia aeneus rectus, & qui in singularibus lineis: qui
verò absque materia, ijs quidem, quæ in ratione sunt posterior,
partibus verò, quæ in singulari sunt, prior est. Simpliciter au-
tem non est dicendum: & si diuersa est, & non est anima ani-
mal: sic etiam quasdam dicendum, quasdam non dicendum, ut
dictum est.

E X P O S I T I O.

IN hoc Capite primum agit de toto, & de par-
te, deinde de habitudine alterius ad alterum,
quidvè prius pars toto, an totum parte sit? sic
incipiens. Cum definitio oratio sit, & cum omnis ora-
tio partes habeat, & cum sicut oratio ad rem se habeat,
ita se habeat & pars orationis ad partem rei. Quoniam
cum de quapiam re distinctè loquimur, oratio illa distin-
cta, quæ rem significat, se habet ad rem, sicuti res est, &
ad vnamquamque partem rei, pars orationis ipsam par-
tem rei distinctè significans similiter se habet, sicut illa
pars rei est; ideo ait dubitari. Vtrum oporteat oratio-
nem partium inesse in oratione totius, an non oporteat?
Ad quod respondet. In quibusdam videntur partes ra-
tionum inesse rationi totius, in quibusdam verò non vi-
dentur. Sicuti circuli ratio, quæ est hæc circulus, est figu-
ra plana vna linea contenta, à cuius centro ad circum-
ferentiam omnes lineæ ductæ sunt æquales: Ratio verò

fectionum est semicirculus, maior, & minor sectio. Iccircò, ait, circuli rationem non habere in se incisionum rationem, quæ sunt eius partes. At syllabæ rationem, ait, habere rationem elementorum, quæ sunt eius partes. Quare, subiungit, sicut circulus diuiditur in sectiones, ita syllaba in elementa. Verum quoniam si partium rationes inessent in ratione totius, sequeretur partes priores esse toto; ideò, ait, si partes essent priores toto, sequeretur angulum acutum priorem esse angulo recto, cum sit pars eius, Similiter & digitum homine priorem esse. Tamen, ait, ista videntur esse priora; idest, & angulus rectus, & homo. Quoniam illa ratione ex istis totis dicuntur; idest, angulus acutus dicitur esse pars recti, & digitus esse digitus hominis. Item ait. Et eo quod sunt absq; inuicem priora sunt; idest. Eo quod reciprocè alterum de altero non dicitur, ideò hæc priora sunt, quæ de partibus prædicantur; non autem partes de eis. Postea, aut quoniam pars multis modis dicitur, quorum vnus est secundum quantum, quæ mensurat, huiusmodi pars, ait, prætermittatur, & consideretur substantia, ex quibus constat tanquam ex partibus. In substantia igitur, inquit, si hoc est materia, hoc verò forma, hoc verò totum; idest, id quod ex ijs est. Et substantia, subiungit, est materia, & substantia est forma, & substantia est id, quod ex ijs est. Materia verò quodammodo dicitur pars alicuius, quoddam modo non esse pars. Quandoquidem, caro, non est pars concauitatis, in qua carne tanquam in materia concauitas fit. Postea, inquit, similitatis caro pars est aliqua, sicut & totius statue, æs, pars est. Eius verò partis statue, quæ vt forma; idest, quæ vt forma dicitur, æs, non est pars. Postea vt declaret, cur aliquorum in ratione totius non insunt partium rationes,

in aliquorum verò insunt, ait. Dicendum forma; idest, secundum formam, & quatenus formam habet vnumquodque. Materiale verò, ait, secundum se nunquam dicendum. Ob hanc causam, & circuli ratio non habet rationem incisionum, & syllabæ ratio habet rationem elementorum. Elementa enim sunt partes rationis, sicut formæ, non sunt autem partes sicut materia. At sectiones circuli sunt partes tanquam materia, in quibus sectionibus circuli adueniunt, cum sectiones simul componuntur. Quia verò hæc materia circuli; idest, hæc sectiones sunt formæ propinquiores, quàm materiæ sensibilium; ideo ait. Propinquiores tamen ipsi formæ, quàm æs, cum in ære rotundum fiat. Verùm quoniam quædam elementa syllabæ possunt esse quodammodo materialia; ideo. Quodammodo, inquit, nec cuncta elementa in ratione syllabæ inerunt. ut puta cærea, aut quæ in ære sunt, quoniam huiusmodi elementa sunt pars syllabæ, sicut materia sensibilis. Dixerat syllabæ rationem habere rationem suarum partium. Contra nunc ait. Linea non; idest, Etenim linea non habet huiusmodi partes, quando diuiditur actu in medietates. Ideo & corrumpitur, aut cum homo diuiditur in ossa, neruos, & carnes; licet hæ partes sint substantiæ illorum partes; ex ijs enim constant, tanquam ex materia. Quare, subiungit, & totius sunt partes. Formæ verò, & illius partis, quæ est ut ratio partes non sunt. Itcirco subiungit. Propter hoc nec in rationibus dicuntur eorum, quorum sunt partes. Alio modo partes totius dicuntur materia, & forma, de quibus ait. Quæcunq; igitur simul sumpta forma, & materia sunt, sicut, simum, quatenus ex carne, & concavitare constat, aut æneus circulus ex ære, & circulo; illa, ait, sanè in hæc & corrumpuntur, & materia

est pars ipsorum. Postea de ijs, quæ sine materia sumuntur, ut sunt rationes formæ, solum, ait, hæc profecto non corrumpuntur, aut omnino, aut certe non ita sicut composita. Et ideo, subiungit, eorum; id est, totorum & principia, & partes sunt, quæ in eis sunt. Formæ verò neque principia, neque partes huiusmodi sunt. Propterea lutea (inquit) statua in lutum corrumpitur, & ænea sphaera in æs: & Callias in carnem, & ossa, item & circulus in sectiones. Verum quoniam circulus, qui simpliciter dicitur non diuiditur in partes, sed unusquisque singulorum circulorum potest in partes diuidi. Nam singuli cum materia sumuntur; ideo subiungit. Est enim aliquid, quod cum materia sumitur. Quare, inquit, æquiuocè dicitur circulum, qui simpliciter dicitur circulus, & singuli circuli, eo quod singulis non est proprium nomen, sed circuli appellantur sicut appellatur, & qui simpliciter circulus est. Postea, inquit, quamuis veritatem, in præsentī Capite dixerit, tamen dilucidius eandem hic se velle repetere, inquiens. Quæcunq; rationis partes sunt, quæ sunt rationes, in quas diuiditur ratio; hæc, ait, priores sunt aut omnes, aut aliquæ. Ideo dixit, aut aliquæ, quia cærea elementa non sunt omnino partes syllabæ. De partibus verò, quæ ut materia sumuntur, ait, Ratio verò recti non diuiditur in rationem acuti, sed acuti ratio diuiditur in recti rationem: quoniam recto angulo utitur. qui acutum definit inquiens. Acutus angulus est, qui est minor recto: similiter, ait, circulus & portio: ut puta semicirculus se se habent, quia semicirculus circulo definitur (semicirculus est circuli dimidium) digitus verò toto homine ita definitur. digitus est talis pars hominis. Ex quibus infert conclusionem dicens. Quare quæcunq; partes, ut materia sunt, & in quas aliquid diuiditur, ut in materiam

teriam posteriores toto partes sunt. Quęcunq; verò partes, vt rationis partes, & secundum rationem substantię sunt, priores, ait, aut omnes, aut aliquę sunt. Cur dicat, aut aliquę, dictum est. Postea de partibus animalium, quę sunt anima, & corpus, ait. Quoniam verò animalium anima est substantia animati. Quia verò substantia multis modis dicitur; ideo subiungit. Animam substantiam esse secundum rationem, & secundum speciem; id est & rationem, & speciem animalis animam, & quod erat esse tali corpore animato esse. Verum quoniam & ratio, & species, & esse dicit separatum à materia; id est separatum à corpore. Anima separata à corpore in hoc modo philosophandi non potest appellari anima, sed substantia incorporea. Quare eam quod quid erat esse dicit; non autem quod quid est esse. Nam tum erat anima cum erat corpori vnita. Quare subiungit. Cuiusq; nanq; animalis pars, si probè definiatur, non sine eo opere definitur, quod quidē opus sine sensu nō existet: id est animalis opus sine sensu non est. Quare hęc anima cum sit species, ideo subiūgit. Sanè partes eius, id est, animę priores esse aut omnes, aut aliquas toto animali. Hoc modo & de vnoquoq; etiā, quod nō est animal, vt in superioribus dictū est, huiusmodi partes sunt priores toto, aut omnes, aut aliquę. Postea de alia parte animalis. i. de corpore, ait. Corpus verò, & eius partes posteriores hac substantia; id est, ipso animali sunt. Animal verò diuiditur in huiusmodi partes, vt in materiā, nō quod substantia animalis diuidatur, sed ipsum totū animal. Verū quoniam prius quàm corpus animalis generetur; illę partes, quę potentia sunt ad id generandū, sunt priores toto in potētia ad illud animal, quod ex illis est generandū, quatenus sunt in potentia priores, & etiā quia in definitione animalis dicitur

dicitur corpus animatum; ideo ait. Quodammodo toto animali priores sunt hæ partes corporis; quodammodo verò non sunt priores, quandoquidem nec esse possunt separatæ; ideo subiungit. Non enim qui quomodocumque se habet digitus animalis est, sed æquiuocus, qui mortuus est. Postea de parte animalis, quæ nec prior, nec posterior pars dicitur, ait. Quædam simul quęcunq; principales partes sunt, & in qua parte prima ratio, & substantia sedem habet. Quemadmodum si hæc cor, aut cerebrum est. In hoc proposito subiungit, nihil referre, quænam talium prima sit, determinare. Deinde quid singulare, quidve sit vniuersale, ait. Homo verò, & equus, & quæ ita se habent, in singularibus sunt. Vniuersale, ait, substantia non est, sed vniuersale est totum quiddam, quod constat ex hac ratione, quæ est vniuersalis ratio; & ex hac materia tanquam vniuersali; id est tanquam ex hac vniuersali materia. Verum quoniam in materia vniuersaliter dicta plures mutationes sunt; ideo & plures materiæ. De quibus dicit. Vltima materia dicitur, quę in generatione non generatur, & ad præcedentes mutationes in ipsa factas dicitur vltima, quę etiã & prima dicitur ad id, quod ex ea generatum est, quia ipsius est propria, & prima. Quare, subiungit. Singulare verò ex vltima materia iam Socrates est; quod & de ceteris generabilibus eadem ratione dicendum est. Postremò de partibus speciei differit. Verum quoniam species est quod quid erat esse; & etiam species quodammodo sunt ipsæ figuræ Mathematicæ; quod quid erat esse, non habent materiam nec sensibilem, nec intelligibilem. Et quia vnaqueq; figurarum singularium est totum ex materia intelligibili, & ex specie; ideo primo ait. Pars itaq; etiam speciei est, quę quidem species quod

quod quid erat esse est. Deinde, ait, partem esse totius, quod ex materia, & forma est, tum totorum intelligibilium, quæ sunt figuræ Mathematicæ, tum sensibilibus totorum. Rationis autem partes sunt, inquit, solum speciei partes quatenus ratio est speciei ratio. Ideò rationis partes, sunt speciei partes, & rationis ideò sunt partes, quia est vniuersalis ratio, & ideò in seipsa diuisibilis. Quare, subiungit. Ratio verò est ipsius vniuersalis, quod vniuersale est commune multis, & non est substantia. Verum quoniam ex prædictis patet speciei, & vniuersalis definitionem esse; postea vt declarat singularium non esse definitionem, sed intellectione, aut sensu cognosci ipsa singularia per eorum speciem, quæ est quod quid erat esse. Ideò ait. Circulo nanq; esse, & circulus; & animæ esse, & anima idem est. Sicut in præcedentibus est probatum. Quare totius, sicut huius circuli, & quorumcūq; singularium, aut sensibiliū, aut intelligibilium circulorum: intelligibiles appellat Mathematicos; sensibiles verò sicut æneos, & ligneos. Horum, inquit, non est definitio: sed intellectione, aut sensu cognoscuntur. Huiusmodi, subiungit, singularia cum abeunt ab actu non esse manifestum vtrum sint aliquando, an non sint, vniuersali tamen ratione semper & cognoscuntur, & dicuntur. Postea de materia, ait. Materiam per se ipsam esse incognitam, & materiam esse aliquam sensibilem, aliquam verò intelligibilem. Sensibilem sicut æs, & lignum, & quæcunque mobilis materia. Intelligibilem materiam ait esse, quæ in ipsis sensibilibus existit, non tamen prout sensibilia sunt, hæc esse, subiungit, materiam, sicut ipsa Mathematica materia. Postea de toto, igitur, inquit, ac parte, & de priore, & de posteriore quomodo se habeant, dictum est. Sed ad interrogationem, subiungit, occurrere oportet;

tet; id est ratione respondere. Interroganti. Vtrum rectus angulus, circulus, & animal priora sunt, an eorū partes, in quas diuidūtur, & in quibus sunt partibus? Respōdet, non esse simpliciter respondendum, quod hoc exemplo probat. Anima, quæ est quod quid erat esse tali corpori multa significat, ad multa autē multipliciter respondendū est. Quare si anima, inquit, animal est, & si anima animatum est, aut si anima est vnumquodque, cuius est anima, aut si anima est vnius cuiusque, cuius est anima; & si circulus est circulo esse, & rectus angulus recto angulo esse. quorum vnumquodq; in vna consideratione aliud, in alia verò consideratione aliud significat. Quare, subiungit, exemplum de recto angulo, in quo sensu & prius, & posterius dicatur esse dicens. Substantia quoq; recti aliquid est, quod autem aliquid est, in tali significatu, & substantia est, & prior est. Postea & aliquo (inquit) posterius dicendum ipsum rectum esse; sicut substantiæ recti, quæ, ait, est in ratione, & aliquo recto; id est, singulari. Quoniam, subiungit est rectus angulus, qui cum materia est æneus angulus, & hic, qui Mathematicus in singularibus lineis angulus, & ipse cū materia intelligibili, quatenus est in singularibus lineis. Substantia, inquit, recti, quæ in ratione est; id est, quæ sine materia est posterior est substantia singulari. Id quod in duodecimi Libri Capite quinto est videre, vbi ait. Singularia tantum esse, & deinde species substantiarum. Quatenus autem ratio posterior sit singulis rebus, prior tamen est partibus singulorum, quæ sunt materia, & forma. Idcirco ait ad illas interrogationes simpliciter non esse respondendum. Quia autem diuersa sunt, & non eadem anima, & animal; ideo diuersa, & habitudo alterius ad alterum est.

CAPVT XI.

Eritò autem dubitatur etiam quænam speciei sint partes, quæ uerò non, sed eius quod simul sumitur, cum & hoc non est existente manifesto, non sit definire unūquodque: uniuersalis etenim & speciei definitio est. quæ igitur partium ut materia sunt, & quæ non, si non sint manifesta, nec ratio rei manifesta erit. Quæcunque igitur apparent aduenientia in diuersis specie, ut circulus in ære, ligno, & lapide, hæc quidem manifesta esse uidentur: quoniam nihil substantiæ circuli æs, neq; lapis est: propterea quod ab eis separetur. quæ uerò non uidentur separari, nihil quidem prohibet similiter ijs se habere: quemadmodum si circuli omnes uiderentur ænei. nihil enim minus æs non sit ipsius speciei: difficile tamen est, hoc mente auferre: ut puta species hominis semper in carnibus, & ossibus, & talibus partibus apparet. Utrum igitur sint hæc partes speciei & rationis, an non, sed materia? Verum quoniam non adueniunt etiam in alijs, non possumus separare. cum autem hoc uideatur quidem contingere: quando autem non est manifestum, quidam etiam de circulo, & triangulo dubitant, tanquam non deceat lineis, & continuo definiri: sed hæc omnia similiter dici, sicut carnes, & ossa hominis, & æs, & lapis circuli, & cum ista referunt ad numeros, & lineæ rationem, eamq; duorum esse dicunt. Eorum etiam, qui Ideas dicunt, quidam ipsam lineam dualitatem, quidam lineæ speciem. quædam etenim eadem esse, speciem, & cuius species, ut puta dualitatis, & dualitatis speciem. in lineæ uerò non est. Accidit itaq; & unam multorum speciem esse, quorum species uidetur diuersa. quod etiam Pythagoricis accidebat. & contingit unam omnium facere ipsam speciem, cætera uerò non species. at hoc modo unum omnia erunt. Quod itaq; habent aliquam dubitationem ea, quæ circa defini-

tiones sunt, & quam ob causam, dictum est. quare cuncta ita
 reducere, & auferre materiam, superuacaneum est. quaedam
 namq; fortasse, hoc in hoc sunt, aut sic hæc habentia. Et com-
 paratio de animali, quam iunior Socrates dicere solebat, non be-
 nè se habet. abducit enim à verò, & opinari facit tanquam
 contingeret hominem sine partibus esse, quemadmodum absque
 ære circulum. hoc autem non est simile. Etenim sensibile quid-
 dā fortassis animal est, et absq; motu definire non est, Quare ne-
 que sine partibus, quodammodo se habentibus: non enim omni-
 no pars hominis est manus, sed illa, quæ potest opus perficere:
 quare animata existens, non animata vero non est pars, Circa
 Mathematica vero, cur rationes non sunt partes rationum?
 ut circuli, semicirculi? hæc enim non sunt sensibilia: an nihil
 refert? erit namq; quorundam etiam non sensibilibus materia,
 & omnis quod non est quid erat esse: circuli itaq; uniuersalis
 quidem non erunt, singularium vero erunt hæc partes, ut prius
 dictum est: est etenim materia, quaedam sensibilis, quaedam in-
 tellektualis. manifestum autem est, quod anima quidem substan-
 tia prima, corpus vero materia: homo vero vel animal, quod
 ex ambobus, ut uniuersale. Socrates vero, & Coriscus, anima
 quidem, duplex: hi enim, ut animam dicent, illi autem, ut ip-
 sum totum. Quod si simpliciter anima hæc, & corpus, quemad-
 modum uniuersale etiam, & singulare. Vtrum autem præter
 materiam, huiusmodi substantiarum sit aliqua alia, & oporteat
 querere substantiam eorum aliquam aliam, ut puta, numeros,
 aut aliquid tale, posterius considerandum est, huius enim gratia
 & de sensibilibus substantijs definire tentamus, quandoqui-
 dem quodammodo physicæ, & secundæ philosophiæ opus est, ea
 quæ circa sensibiles substantias speculatio est. non enim solum
 de materia physicum cognoscere oportet, sed etiam de ea, quæ se-
 cundum rationem, & magis. In definitionibus vero quomodo
 partes, quæ in ratione sunt, & cur una ratio, definitio (patet

etenim

etenim quod res una) res autem quomodo una partes habens, postea considerandum est. Quid igitur est, quod quid erat esse, & quomodo ipsum per se ipsum. Uniuersaliter de omni dictum est, & cur quorundam ratio ipsius quid erat esse habet definiti partes, quorundam non, & quod in ratione quidem substantia, quae ita partes sunt ut materia, non inerunt: non enim sunt illius substantia partes sed totius. Huius uero est quodammodo ratio, & non est. cum materia namq; non est, indefinitum etenim. secundum primam autem substantiam, est ut hominis, anima ratio. substantia enim est species, quae inest, ex qua & materia tota dicitur substantia, ut concavitas: ex hac enim & naso, simus nasus, & simitas est. bis namq; in ijs inerit nasus. in tota uero substantia, ut naso simo, aut Callia, inest etiam materia & quod quid erat esse, & unumquodque. in quibusdam quidem idem est. ut in primis substantijs, ut puta curuitas, & curuitati esse si prima est. dico autem primam, quae non dicitur eo quod aliud in alio sit, & subiecto ut materia. Quaecunque uero ut materia, uel ut simul cum materia sumpta sunt, non idem, neq; secundum accidens, ut unum Socrates, & musicum. haec enim secundum accidens eadem sunt.

E X P O S I T I O.

IN proximè præcedenti Capite dixerat speciei partes esse partes rationis, quidnam autem essent huiusmodi partes non dum indagauit. Quare in præsentī Capite perquirat dicens. Merito autem dubitatur etiam, quænam speciei sint partes, & quæ partes non sint speciei partes, sed totius; id est, quod simul cum specie sumitur. Et quoniam, subiungit, hoc nõ existente, manifesto non erit notum quomodo unumquodq; definiendum sit. Quoniam uero tantum uniuer-

falis, & speciei est definitio; ideò ait, quæ partium sunt, ut materia, quæ verò non ut materia, sed ut species si non sunt manifesta, nec ratio rei, quæ est definitio erit manifesta. Quas partes, ut ostendat quid vnaqueq; earum sit, ait. Quæcunq; aduentitia apparent in diuersis specie materijs, sicut circulus apparet in ligno, ære, lapide, & alijs huiusmodi. Hęc quoniam manifestè videntur à materia separari, dum in diuersis materijs fiunt, Ideò, ait, dicendum est substantiæ circuli nihil esse æs, aut lapidem, quia videtur ab eis separari. Deinde quæ, inquit, species non videntur à materia separari, sed semper in eadem materia esse, nihil prohibet eas ita simpliciter se habere; id est, inseparabiles à materia esse dicendas. Sicut si omnes circuli ænei viderentur; licet, æs, nihil sit speciei, difficile tamen, ait, est hoc mente auferre; id est, formam à materia, in qua semper esse videtur. Sicut species hominis semper in carnibus, & ossibus, & huiusmodi partibus apparet. Quorum veritatem, ut exquirat, ait. Vtrum igitur sint hæc; id est, caro, ossa, & id genus alia partes speciei, & rationis an non sint partes speciei, sed materia sint. Pro cuius dubij solutione, ait. Verum quoniam non videntur species, & ratio etiam in alijs materijs aduenire, ideò ait, has species ab ijs materijs non possumus separare. Quare, subiungit, hoc ita videtur contingere; id est, hoc ita videtur esse. Ideò obscurum esse, inquit, quomodo oporteat vnumquodq; definire, quia quidam etiam philosophi de eodem dubitarunt. Quidnam etiam, inquit, de circulo, & de triangulo dubitant putantes non conuenire eos lineis, & continuo definire hoc modo. Circulus est superficies vna linea contenta; triangulus verò est superficies tribus lineis contenta; sed lineam, & superficiem dici, sicut in homine dicuntur carnes, &

offa, & sicut dicitur æs, & lapis circuli. Quapropter cuncta in definitionibus referunt ad numeros, & ad rationem lineæ, eamq; duorum esse dicunt. Quare lineam dualitatem dicebant. Quomodo definiendū esset etiam ij, qui Ideas ponebant ambigere videntur. Quia ipsam lineam quidam dualitatem esse dicebant, quidam lineæ speciem, quidam tandem dicebāt eadem esse speciem, & cuius est species; idest dualitatem, & dualitatis speciem. Ideò infert, in linea non esse partem definitionis. His, qui Ideas ponunt, ait, accidere, vt vna species sit multorum, quorum species videtur esse diuersa. Id quod etiam, subiungit Pythagoricis accidisse, quibus accidit, vt vnā speciem omnium quæ sunt facerent ita, vt cætera, quæ sunt species, non sint species. Hoc modo, ait, omnia erunt vnum. Quæ quidem omnia dicere possum accidere nostris in communi modo philosophandi, qui entia transcendentia, & alia vniuersalia separata ponunt. Ex quibus, ait, patere ea, quæ circa definitionem sunt, habere aliquam dubitationem, & quam ob causam, dictum esse. Quoniam denuò, inquit, aliqua separabilia esse videntur, aliqua verò inseparabilia, & quoniā inconuenientia accidunt ijs, qui speciebus separatis philosophantur; ideò ad hæc dubia ita respondet. Quare cuncta ita reducere ad species, & auferre materiam superuacaneū, inquit, est; idest nulla necessitas cogit. Quare, subiungit, Quædā namq; fortasse hoc in hoc sunt; idest, hæc forma in hac materia, non autē sine materia, sed sic hæc habentia; idest, sic hæc forma se habens in materia; sine materia verò nō esse sic; idest hominē ex specie, & carnibus, & ossibus, vel ex anima, & corpore sic se habere. Postea Platonem appellat iuniore Socratem, sicut & Plato in Parmenide Aristotelē appellat iuuenē.

Ac aduersus modū eius philosophandi, in quo sunt species à materia separatae disputat, sumpta occasione ex comparatione rerum sensibilibus ad species in nostro animo existentes, quam facit Plato in sophista paullo ultra medium. Vbi licet non meminerit de Aristotele, tamen aduersus eius philosophiam, quæ speciem in materia ponit esse, & separabilem non esse ita, ut post separationem verum dicat, qui dicit eam speciem esse, Hospitem, & Theætetum disputantes introducit. Tum ut suæ philosophiæ dogma ostendat, ponit exemplum de animali generabili, & corruptibili; idest, de homine Postea de animi nostri sensibus ratiocinatur, species quæ sunt in mente cum speciebus materialibus comparando, quas ait, & similiter ad inuicem se habere, & easdem esse. Quare aduersus huiusmodi modum philosophandi Aristoteles ait. Et comparatio de animali, quam iunior Socrates dicere solebat non bene se habet, abducit enim à vero, & opinari facit, ac si contingeret hominem sine partibus esse; idest, sine carnibus, & ossibus. Sicut absq; ære circulum. Quare, ait, hoc non esse simile; idest animal, & animam, nec bonam horum esse cōparationem. Quare, subiungit. Etenim sensibile quiddam fortassis est animal, & sine motu non contingit id definire. Quare animal non est, inquit, definire sine partibus quodammodo se habentibus. Quam ob causam, subiungit, non esse omnino partem hominis manum mortuam. Sed illam esse partem hominis, quæ potest suum opus perficere. Quare animata existens est pars hominis, non animata verò non est pars hominis. Ob hanc causam sicut pars corporis, quæ est ut materia sine specie non esset pars: ut puta hominis; ita nec species sine carnibus, & ossibus esset species hominis ita, ut speciem necesse

neceſſe eſt dicere, quod quid erat eſſe. Verum quoniam Mathematica non ſunt ſenſibilia; ideò dubitationem proponit cur in Mathematicis non ſint rationes partes rationum: ſicut circuli, & ſemicirculi? Ad quam reſpondet. Tametſi hæc non ſint ſenſibilia, ſed intelligibilia, erit tamen quorundam etiam non ſenſibilium materia. Omnium, ſubiungit, quæ non ſunt quod quid erat eſſe, eſſe materiam. Deinde, ait, circuli vniuerſalis non erunt partes, quoniam eſt ratio vniuerſalis ipſius quod quid erat eſſe: ſed ſingularium circulorum ſunt partes huiusmodi, licet non ſenſibilium, ſed Mathematicorum. vt in præcedenti Capite dictum eſt. Quare, ſubiungit. Eſt etenim materia quædam ſenſibilis, quædam intellectualis ſenſibilis. Sicut naturalium, & artificiatorum: intellectualis ſingularium in Mathematicis. Poſtea à manifeſtum eſſe, inquit, animam ſubſtantiam eſſe primam. Quia incorporeum eſt prius corporeo; ideò animam primam ſubſtantiam dicit; corpus verò eius eſſe materiam. quod verò ex ambobus conſtat, vt vniuerſale amborum, eſſe hominem, vel aliquod animal ſingulare. Nec eſt inconueniens idem relatum ad diuerſa, eſſe & vniuerſale, & ſingulare. Poſtea ait, Socrates autem, & Coriſcus, ſi anima ſit duplex, ſignificare. Alij enim Socratem animam vt animam dicent: alij verò Socratem animam dicent, vt ipſum totum, quatenus anima, quæ eſt quod quid erat eſſe, & ipſum totum idem ſunt. Poſtea quod ſi quis, inquit, velit, poteſt multipliciter dicere hoc eſſe animam; hoc verò eſſe corpus. Quemadmodum, ait, & vniuerſale horum; animæ & corporis, vt puta, Socrates, ſimpliciter dicitur ita & ſingulare; ideſt, & anima, & corpus ſimpliciter dicitur. Deinde, ſitne, inquit, præter materiam; ideſt, ſeparata à materia aliqua alia ſubſtantia? Et an

oporteat quærerere aliquam aliam substantiam horum sensibilium, vt numeros, aut aliquid tale; idest, Ideas, vel Mathematica, posterius, ait, considerandum est. De quibus huius Libri Capite decimo tertio, & decimo quarto est acturus. Verum quoniam toto hoc Septimo Libro tractat De substantia sensibili, & de causis eius intrinsicis, vt primus philosophus. De hac sensibili substantia quia etiam physicus speculatur; ideò ait. Huius gratia etiam tentamus de sensibilibus substantijs definire. Quandoquidem quodammodo physicæ, & secundæ philosophiæ est de sensibilibus substantijs speculari. Quoniam, subiungit, non solum de materia physicum cognoscere oportet, sed etiam de ea substantia, quæ est secundum rationem, vel certè multò magis. vt legere est secundi physicorum Caput secundum. Verum quoniam in sequenti proximo Capite agit de definitione, cum quomodo vna sit ratio, tum quomodo partes habeat; ideò ait. In definitionibus verò quomodo ratio vna, & quomodo partes habeat? Postea, respondet, considerandum esse. Postremò quasi repetens ea, quæ de ipso quod quid erat esse disseruit, ait. Quid igitur est quod quid erat esse, & quomodo ipsum per se ipsum, vt in quarto, quinto, & sexto huius Libri Capite fuscè dictum est, ait, Vniuersaliter de omni dictum est. Postea de ratione eius quod quid erat esse, ait. Et cur quorundam ratio ipsius quid erat esse, habet definiti partes; quorundam verò non habet, definitum est totum. Definitum est totum, definiti partes sunt species, & materia: quando ratio ipsius quid erat esse, vt totum dicit, habet definiti partes; idest huiusmodi rationis partes sunt materia, & forma: quando verò ratio ipsius quid erat esse, tantum ipsum quid erat esse dicit, partes rationis non sunt

sunt definiti partes. Tum de eadem substantia, quæ est quod quid erat esse, ait. Et quod in ratione substantiæ; idest, substantiæ, quæ est ipsum quod quid erat esse, partes, quæ ita sunt, vt materia non inerunt. Partes nanque, vt materia non sunt partes illius substantiæ, sed sunt partes totius; idest partes, quæ sunt vt materia, non sunt partes speciei, sed sunt partes totius. Postea de ipsa materia. Huius verò, inquit, idest, huius materiæ, est quodammodo ratio, & quodammodo non est: quomodo sit eius ratio, ait. Cum ipsa materia non est indefinitum aliquid. Quæ ideò non est quid indefinitum, quia substantiæ, quæ est vt totum, aliquid est; idest, potentia est, & subiectum. Postea de anima humana, ait. Ratio animæ hominis est ratio secundum primam substantiam, ideò animam primam substantiam appellat. Præsertim verò hominis animam, quam alibi dixit de foris aduenire. Etenim substantia incorporea, quæ est anima, vt in secundo de anima est prior, quàm corporea substantia animata. Postea tum de forma, tum de materia, tum de toto ex ijs, quod est, ait. Substantia est species, quæ materiæ inest, ex qua, & ex materia tota dicitur substantia: quæ species est, sicut concavitas, ex qua concavitate, & ex naso, simus est nasus. & simum; in his ait bis inerit nasus, dum dicitur nasus simus est, ac si diceretur, nasus nasus est curuus. Quare, subiungit, In tota substantia, vt naso simo, aut in Callia inest etiam materia. Postea de primis substantijs, quarum vnaqueque est totum ex forma, & ex materia, ait. Et quod quid erat esse, & vnumquodq; in quibusdam quidem idem est, vt in primis substantijs. Sicuti curuum, & curui esse. Si prima est, subiungit, idest, si prima substantia est. Deinde quid sit prima substantia, ait. Dico autem primam substantiam ideò, quia non dici-

tur aliud in alio esse: sicut sunt accidentia, & secundæ substantiæ, quæ de alio dicuntur. Et subiecto, subiungit, vt materia; idest, vel in subiecto quæ sunt, sicut species in materia, vt in materia existens. Quæ ita repetit. Quæcunque verò vt materia: idest, quæcunque sunt prout in materia sunt, vel prout simul cum materia sumpta sunt, non sunt idem ipsa & eorum quod quid erat esse: neq; sunt eadem, quæ secundum accidens sunt eadem; idest, ipsa, & eorum quod quid erat esse. Sicut Socrates, & musicum, quia secundum accidens eadem sunt.

CAPUT XII.

*N*unc autem primo dicamus, quatenus in Analyticis de definitione non est dictum, dubitationem quæ in illis dicta est, proderit rationibus de substantia. Dico autem hanc dubitationem, quare unum est definitum, cuius rationem definitionem esse dicimus. Ut hominis animal bipes (sit namq; eius ratio) cur igitur hoc unum est, non autem multa animal, & bipes? homo enim & album multa quidem sunt, cum non insint alterum alteri. unum verò cum insint, & subiectum, ut homo, aliquid patiatur. tunc enim albus homo unum fit, & est. Hic verò non est alterum alterius particeps. genus etenim non videtur particeps esse differentiarum, simul namq; contrariorum idem participaret. differentie namq; contrarie, quibus genus differt. quod si etiam participat, eadem ratio est, si differentie quidem plures sunt ut gressiuum, bipes, implume. Cur enim unum, sed non multa sunt hæc: non enim quia insunt, sic enim ex omnibus erit unum: sed quia oportet unum esse, quæcunq; in definitione sunt. definitio namq; ratio quadam una, & substantia est, quare uniuscuiuspiam oportet ipsam esse rationem.

Etenim

Etenim substantia unum quiddam & quod quid, ut dicimus, significat. Oportet autem primò considerare de ijs, quæ secundum diuisiones sunt, definitionibus. nihil enim aliud in definitione est, nisi (quod primum dicitur) genus & differentia. Cætera uerò genera sunt, & ipsum primum, & post hoc, quæ comprehenduntur differentia, ut puta ipsum primum, est animal, consequens uerò, animal bipes, & rursus animal bipes, implume. Similiter etiam si per plura dicatur, & omnino nihil differt per multa, an per pauca dicatur. neque utiq; per pauciora quam dico. Duorum uerò hoc quidem genus, hoc uerò differentia: ut puta huius, animal bipes, animal quidem genus, differentia uerò alterum. Si igitur genus simpliciter non est præter eas, quæ ut generis species sunt, aut: si est quidem, sed tanquam materia est. (vox namq; genus & materia, differentia autem species, nam elementa quoque ex hac faciunt) manifestum est, quod definitio est ex differentijs ratio. At uerò oportet etiam diuidi differentia differentiam. ut puta animalis differentia est ut pedes habere, rursus animalis habentis differentiam scire oportet, prout pedes habet. quare non est dicendum pedes habentis aliud plumiferum, aliud implume, si bene dicatur (uerum quia non potest faciet hoc) sed si aliud fissos, aliud non fissos pedes habens. Hæ enim pedis differentia sunt. Fissio namq; pedum aliqua peditas est. & sic semper procedi uult donec ad indifferentia deueniatur. tum uerò tot pedis species erunt, quot differentia. & pedes habentia animalia, æqualia differentijs. Si igitur hæc ita se habent. Si igitur hæc ita se habeant, manifestum est, quod ultima differentia, rei substantia erit, & definitio. nec sanè oportet crebrò eadem in definitionibus dicere. superfluum namq; est. Accidit autem hoc, cum enim animal pedes habens, bipes dicat, nihil aliud dixit, nisi animal pedes habens, duos pedes habens. Et si hoc propria diuisione diuidat, crebrò & æqualiter, ac differentias dicet. Si igitur differentia diffe-

rentia fiat, una qua ultima est erit species, & substantia. Si autem secundum accidens, ut si diuidat, habentis pedes aliud album, aliud nigrum tot quot sunt sectiones. Quare manifestum est, quod definitio est ratio, qua ex differentijs est, & ex harum ultima secundum rectum. patet autem hoc, si quis transponat tales definitiones (utputa hominis) dicens animal bipes, habens pedes. Superfluum enim est habens pedes, dicto bipede. ordo verò non est in substantia. quo nanque modo intelligere oportet, hoc quidem prius, illud verò posterius? De ijs igitur definitionibus, qua secundum diuisiones fiunt, quales quaedam sunt, hætenus dicta sint.

E X P O S I T I O.

IN proximè superiore Capite dubium reliquit, quomodo ratio, & vna ratio esset, & partes haberet; in præsentī verò ut hoc declaret, ait. Nunc autem primum dicamus, quatenus in Analyticis de definitione dictum non est. De Analyticis rationibus definitionum in secundo posteriorum, & in duobus proximè præcedentibus Capitibus agit. Quia verò definitio est ratio substantiæ; ideò subiungit. Proderit rationibus de substantia. Dico autem, subiungit hanc dubitationem. Quare vnum est ipsum definitum, cuius rationem definitionem esse dicimus, quæ definitio si hominis esset, Animal bipes diceretur. Cur igitur hoc definitum; id est, homo, est vnum, & non multa; id est, animal, & bipes? sicut multa sunt homo, & album dum alterum alteri non insit? Quoniam cum alterum alteri insit, ut subiecto, & quatenus homo patiatur aliquid, ait, vnum sunt. Quare, subiungit, quamuis homo & album hoc modo vnum sunt; non est tamen alterum alterius

alterius particeps; idest, homo non est pars albi, neque album est pars hominis. Deinde de genere, & differentiis ait. Genus non videtur esse particeps differentiarum. Nam cum differentiæ contrariæ sint, sequeretur genus esse simul particeps contrariorum, quod est inconueniens. Postea, inquit, Vt sint contraria simul in vno, quandoquidem sunt plures differentiæ in vno definito. Sicut in homine gressuum, bipes, & implume; cur hæc vnum sunt, & non multæ? Non enim, subiungit, quia in sunt. Quia sic ex omnibus esset vnum; hoc est, si quatenus alia differentia alij inest, essent vnum, ex omnibus animal esset, nec essent gressuum, bipes, & implume. Sed ideò, subiungit, vnum sunt, quia oportet, inquit, vnum esse ea, quæcunq; in definitione sunt. Ob hanc causam, quia definitio vna quædam ratio est, ideò definitio substantia est. Quare definitionem, ait, ipsam oportet esse vnius, cuiuspiam rationum. Verum quoniam & definitio est substantia, & definitum est substantia; ideò vt probet & definitionem esse vnam rationem, & definitum esse vnum, ait. Etenim substantia vnum quiddam, vt quod quid, vt dictum est, significat. Quæ vt probet sic se habere, ait. Oportet autem primo considerare de ijs definitionibus quæ secundum diuisiones sunt. Nihil aliud, inquit, in definitione est, nisi quod primum dicitur; idest, quod est primum in ratione; hoc autem est genus, & ipsæ generis differentiæ, ita vt in ipsa serie differentiarum primo sint genera, postea verò differentiæ, quæ ab ipsis generibus comprehenduntur. Sicut ipsum primum est animal, consequens verò differentia, quæ à genere comprehenditur, est, animal bipes, & rursus animal bipes, implume. Similiter etiam ait si per plura dicatur, nec omnino quic.

quicquam differt per multa an per pauca dicatur; non oportet tamen per pauciora, quàm per duo, quorum alterum est genus, alterum verò differentia. Sicut huius definitionis. Animal bipes. Animal est genus, bipes, differentia. Postea vt probet definitionem esse ex differentijs rationem, ait. Si igitur genus simpliciter non est præter eas, quæ vt generis species sunt (vt docet primi Topicorum Capite tertio) aut si est tanquàm materia est. Manifestum esse, inquit, definitionem ex differentijs rationem esse, quatenus differentia est generis differentia, eatenus definitionis ratio est. Quod dixerat, etsi genus est præter eas, quæ vt generis species sunt, hoc id exemplo probat. In oratione elementa sunt, vox, & species verborum. Vox est generis acutæ, humanæ, Socratis vocis. Item vox est materia acutæ, humanæ Socratis vocis, ita vt genus fit materia. Id quod & Quinti Libri Capite vigesimo octauo, & Libri Decimi Capite vndecimo patet. Quare, subiungit. Nam ex hac; idest, ex hac voce faciunt elementa; ideò, & syllabas, & orationem. Verum quoniam species est hoc aliquid; materia verò non est hoc aliquid, ideò ait. Manifestum est definitionem esse ex differentijs rationem. Postea quomodo diuisiones differentiarum in ratione definitionis fiunt, ait. At etiam oportet diuidi differentia differentiam: sicut animalis differentia est pedes habere. Rursus ait animalis pedes habentis oportet scire differentiam, quatenus pedes habet. Quare, subiungit, non est dicendum. Animalis pedes habentis aliud est plumiferum, & aliud implume, si bene dicatur, & oportet scire si sint differentiarum differentia. Quapropter, subiungit, Verum quia non potest, faciet; idest, quando non potest per proprias differentias diuidi,

di, tunc faciet per alias. Quamuis si benè dicatur, opus sit dicere aliud fiffos, aliud verò non fiffos pedes habens. Etenim hæ pedis differentia sunt, & quedam peditas. Hoc modo, subiungit, semper procedi vult; id est, semper procedi oportet donec ad indifferentia deueniatur. Tum, subiungit, tot pedis species erunt, quot & differentia, & erunt animalia pedes habentia. Quare si igitur, inquit, hæc ita se habent, manifestum est ultimam differentiam substantiam rei esse, & ipsam definitionem. Quia verò in definitionibus eadem non licet repetere; ideo ait. Nec fanè oportet crebrò eadem in definitionibus dicere, quoniam superfluum est. Id quod, ait, accideret illi, qui in definitione animalis diceret. Animal pedes habens, animal bipes. Hoc, ait, nil aliud, dixit, nisi animal pedes habens, duos pedes habens. Si igitur, subiungit, differentia differentia fiat; id est, si differentia differentia diuidatur, vna, quæ ultima differentia est, erit species, & substantia definiti. Postea, inquit, si quis diuidat differentiam secundum accidentia: sicut si diuidat habentem pedes in album, & nigrum; tunc quot, inquit, sectiones erunt, tot subiectorum species per accidens erunt. Ex quibus infert. Quare manifestum est definitionem esse rationem, quæ ex differentijs constat, siue potius quæ ex harum differentiarum vltima, quæ est secundum rectum in ipsa diuisione; id est, quæ vltima differentia secundum propriam, & per se differentiarum diuisionem est. Quod vt probet, ait. Patet autem hoc ita se habere, si quis transponat differentiam posteriorem priori differentia, reperiet illam priorem superfluè positam. Sicut si quis diceret hominem animal bipes, habens pedes. Superfluum, inquit, esse dicere habens pedes, cum prius dictum

Etum fuerit, bipes. bipes enim continet in se habentem pedes. Quod etiam hac alia ratione probat, dicens. Ordo non est in substantia; id est ordinem differentiarum, vel ordinem aliquorum rationum non esse in substantia. Nam substantia est vnum aliquid, similiter & eius ratio, est vna ratio, & ideò vnus ratio. Propterea quonamque modo, subiungit, intelligere oportet hoc prius, illud posterius esse in substantia, quæ vna est. Ideò vltima differentia est definitio, & substantia rei. Atque sic de definitionibus, quæ secundum diuisiones sunt, se egisse dicit, quales quædam sint.

CAPVT XIII.

*V*m autem de substantia consideratio sit, rursus redeamus: dicitur autem sicut subiectum substantia esse, & quod quid erat esse, & quod ex, & vniuersale. De duobus itaque dictum est, etenim de quid erat esse, & de subiecto, quod dupliciter, subiicitur aut quod quid existens, ut animal passionibus, aut ut materia actui. Videtur autem etiam vniuersale causa quibusdam esse maxime, ac esse principium ipsum vniuersale. Quare de hoc etiam tractemus. Videtur namque impossibile, substantiam esse vnumquodque eorum, quæ vniuersaliter dicuntur: prima namque substantia vniuscuiusque, quæ propria cuiusque est, quæ alij non inest: vniuersale verò commune, hoc enim dicitur vniuersale, quod pluribus natura aptum est inesse: cuius igitur hoc erit substantia? aut enim omnium, aut nullius: omnium verò non est possibile. vnius autem si erit, cetera quoque hoc erunt: quorum enim substantia vna, & quod quid erat esse vnum, ipsa quoque vnum sunt. Item substantia dicitur, quod non de subiecto, vniuersale verò de subiecto aliquo dicitur semper.

Sed

Sed utrum ita quidem non contingit, ut quod quid erat esse? in ipso autem inest: ut puta animal in homine, & equo. patet igitur, quod erit aliqua eius ratio: differt autem nihil, si non omnium ratio est eorum, quæ in substantia sunt. Etenim nihil minus hoc erit substantia alicuius, ut homo hominis, in quo existit: quare iterum idem accidit: erit enim substantia illius substantia, ut animal speciei, in qua ut proprium existit: item inconueniens, ac impossibile ipsum quid & substantiam inesse, si ex aliquibus, non ex substantiis: nec ex eo quod quid est, sed ex quali: prius namq; non substantia, & quale erit, quàm substantia: & quod quid, quod impossibile est: nec ratione enim, nec tempore, nec generatione possibile est passiones priores substantia esse, essent namq; separabiles. Item Socrati substantiæ inerit substantia. quare duobus erit substantia, & omnino si homo, & quacumq; ita dicuntur substantia est, accidit nihil eorum, quæ in ratione sunt alicuius substantiam esse, nec sine ipsis existere, nec in alio. dico autem, ut puta, non esse aliquod animal præter aliqua, nec ullum aliud eorum, quæ in ratione sunt ex ijs itaq; considerantibus patet nihil eorum, quæ uniuersaliter existunt substantiam esse, nihilq; eorum, quæ communiter prædicantur, quod quid, sed tale significare. quod si non, & alia multa accidunt, ac tertius homo. Item sic quoq; patet impossibile namque substantiam ex substantiis esse, quæ sic insunt, ut actus. quæ enim duo sic actu sunt, numquam unum actu sunt. sed si potentia duo actu sunt, erunt unum. ut duplum, ex duobus dimidijs potentia: actus nanque separat. Quare si substantia unum non erit ex substantiis præexistentibus: & secundum hunc modum, quem rectè Democritus dicit: impossibile enim, ait, esse ex duobus unum, aut ex uno duo fieri: magnitudines namque indiuisibiles substantias facit. Patet igitur quod similiter, & de numero se habebit: sic numerus quidem compositio unitatum est, ut à quibusdam dicitur: aut enim

non est unum dualitas, aut non inest in ea unitas actu. habet autem quod accidit, dubitationem si enim nec ex uniuersalibus possibile est ullam substantiam esse, propterea quod tale, & non quod quid significat; nec ex substantijs actu contingit ullam substantiam esse compositam, quicquam incompositum erit profecto omnis substantia: quare neq; ratio ullius substantiæ erit. At cunctis videtur, & iam dictum est, aut solius substantiæ, aut maximè definitionem esse: nunc uerò nec huius: nullius igitur definitio erit. An quodammodo quidem erit, quodammodo uerò non? manifestum autem quod dicitur, magis erit ex posterioribus.

EXPOSITIO.

Vanquam in omnibus Metaphysicæ Libris de substantia differit, & magis quam in alijs post duodecimum in hoc Septimo Libro præcipuè id agit, in quo tum de specie; idest, de quo quid erat esse; tum de ratione speciei, tum de substantia pluribus modis dicta, de qua quidem substantia multipliciter dicta in primis tribus Capitibus egit, in secundis tribus de quod quid erat esse; in tertijs tribus de ipsa substantia quatenus transmutatur, in proximè præcedentibus tribus de ratione tum partium, tum totorum; in hoc tamen capite, quia reuertitur ad considerationem substantiæ; idè ait. Cum autem de substantia consideratio sit, rursus ad ipsam considerationem redeamus. Ac sicut in exordio huius Libri quatuor modis substantiam appellauit, ita idem in hoc proposito repetens ait. Dicitur substantia sicut subiectum, & quod quid erat esse. & quod ex ijs; idest, ex subiecto, quod est materia, & ex specie, quam quod quid erat esse, ut dictum

tum est, appellat, quod quidem totum, ideò subie-
 tum appellatur, quia subijcitur passionibus. Tertiam
 substantiam ait esse vniuersale. Verum quoniam vni-
 uersale est tum species, tum genus; ideò de quatuor
 substantijs etiam hoc loco meminit. De duobus, in-
 quit, itaq; dictum est; idest, de quid erat esse, & de du-
 plici subiecto; idest, & de illo, quod sicut materia actui
 subijcitur, & de illo, qui sicut Socrates passionibus.
 Postea, vt probet vniuersale non esse substantiam, non
 obstante, quòd aliqui, ait, videntur existimare vniuersa-
 le esse maximè causam & etiam ipsum principium es-
 se vniuersale. Quia verò de positione Idearum, & vni-
 uersalium tempestate Aristotelis erat vulgatissima opi-
 nio; ideò neque quid sit vniuersale, nec quid sit Idea
 sigillatim declarat. Vniuersale autem, vel est separatū,
 sicut substantialitas, materialitas, quantitas, qualitas,
 & huiusmodi, quæ vniuersalia separata sunt Ideæ, vel
 vniuersalia sunt, quæ sunt rationes rerum, sicut substan-
 tia, vel omnis substantia; materia, vel omnis materia;
 quantum, vel omne quantum; quale, vel omne quale.
 De hoc posteriore vniuersali in hoc Capite loquitur;
 in sequenti verò de priore; idest, de Idea. Propterea,
 inquit. Quare de hoc etiam tractemus. Videtur nan-
 que, ait, impossibile, substantiam esse aliquid eorum,
 quodcunque sit illud, quod vniuersaliter dicitur; idest
 prædicatur vniuersaliter. Hic non intelliguntur causæ
 vniuersales, sicut est cælum, substantiæ separatae, &
 hæc omnia continens Deus immensus; sed intelligun-
 tur vniuersalia prædicantia ipsas res; idest, vniuersalia,
 quæ sunt rationes rerum. sicut sunt genera, & species.
 Quod vt probet, ait, Prima namq; substantia vniuscui-
 usq; est, quæ propria substantia cuiusque est, & quæ alij

non inest. Vniuersale verò commune est. Quoniam vniuersale dicitur hoc, quod pluribus natura aptum est inesse. Cum verò vniuersale ita sit, quærit, Hoc vniuersale cuius erit substantiæ? Respondet, aut erit omnium, aut erit nullius. Vt omnium sit substantia fieri non potest. Omnia namq; singularia essent vnum, si vna substantia omnium esset. Si verò hoc vniuersale vnus esset substantia, cætera quoque eadem ratione id essent; idest, omnia singularia vnum essent, quod est inconueniens. Quæ vt ratione probet, ait. Quorum est substantia vna, & quod quid erat esse vnum; ipsa quoque sunt vnum. Alia ratione argumentatur. Item, inquit, substantia dicitur esse, quod non dicitur de subiecto: vniuersale verò semper de aliquo subiecto dicitur. Quare vniuersale substantia non est. Contra hanc consecutionem pro parte aduersa sic animi pendet. Vtrum non contingat? idest, vtrum ita sequi non sit necesse? quoniam & quod quid erat esse substantiæ est, & substantia est. In ipso toto quod quid erat esse est. sicut animal in homine, & equo. ex quibus ait patere eius; idest, vniuersalis esse aliquam rationem vt substantia sit, nec multum referre omnium, quæ in substantia sunt rationem esse, quatenus prima sunt ipsæ substantiæ, & aliorum, quatenus sunt causæ. Quare, subiungit, vniuersale posse esse substantiam alicuius, sicut hominem vniuersalem hominis singularis, in quo vniuersali existit. Quare iterum, ait accidere, vt proprium sit substantia substantiæ, sicut animal speciei, in qua specie, vt eius proprium existit. Contra quam rationem denuò argumentatur. Item impossibile est, inquit, ac inconueniens ipsum quid & substantiam, substantiam esse, si ex aliquibus non ex substantijs, nec ex eo quod quid est: sed ex quali

quali sit. Quod si verum esset, sequeretur prius non substantiam, & quale esse, quàm substantiam, & quod quid, quod fieri non potest. Ideò fieri non potest, quia nec ratione, nec tempore, nec generatione fieri potest, ut passiones priores sint substantia. Passiones namque essent separabiles: quod similiter, ait, est impossibile. Postea argumentatur. Si vniuersale esset substantia, sequeretur Socrati substantiæ inesse substantiam, & ideò Socratem esse duas substantias; idest, Socrates esset substantia duobus Socratis. Quam consecutionem inferens, ait. Quare duobus erit substantia. Postea vniuersaliter argumentatur. Et omnino si homo, & equus, & quæcunque ita singulorum substantiæ sunt. Si hæc, ait, substantiæ sunt, nihil horum, quæ in ratione sunt, substantia est; idest, si hæc singularia sunt substantiæ, nullum vniuersale est substantia. Ac, subiungit, vniuersalia nec sine ipsis singularibus existere posse, nec in alio; idest, vniuersalia nec in se existere posse, nec in alio. ut in subiecto; idest, in aliquo singulari. Quæ ut explanet, ait. Dico autem non esse aliquod animal præter aliqua; idest, præter aliqua singularia. Nec esse, subiungit, ullum aliud eorum, quæ in ratione sunt similiter præter aliqua singularia. Postea ex ijs, inquit, itaq; hoc modo consideratis patet, nihil eorum, quæ vniuersaliter existunt substantiam esse: nihilq; eorum, quæ communiter prædicantur; idest, (de omnibus, uel de pluribus) significare quod quid; idest, substantiam; sed significare tale. Quare, subiungit, ei, qui huiusmodi rationibus nõ acquireret multa alia incōuenientia accidere; sicut, & tertius homo. Vniuersale enim quod est genus hominis si substantia esset, homo esset, similiter species hominis si substantia esset, homo esset. Quare ipse singularis tertius

homo effct. Aliter etiam probat vniuersale quod prædicatur non esse substantiam, inquit. Item sic quoq; patet, impossibile esse substantiam ex substantijs in ea actu existentibus constare. Quoniam quæ duo ita actu sunt, ea nunquam actu sunt vnum: sed, subiungit, si duo potentia sunt, possunt esse vnum actu, vt duplum actu, ex duobus dimidijs potentia existentibus, hanc ob causam, quoniam actus separat, & ex actu vno duos facit actu. Ex quibus sequitur. si substantiam vnum est, non erit ex substantijs actu inexistentibus. In hoc proposito Democriti dictum commendat, dicens. Secundum hunc modum Democritum rectè dicere. Impossibile esse ex duobus vnum, vel ex vno duo fieri. Hic Democritus indiuisibiles substantias facit ratione magnitudinis; id est, indiuisibili magnitudine substantias. Antiqui namque corpus dicebant esse substantiam. Quod & Porphyrius Scholis persuasit, obscure tamen dum contradicit autoritati Aristotelis. Idem & in natura numerorum probatur. Si numerus, inquit, compositio vnitatum est, (vt à quibusdam dicitur, vel definitur) aut non est vnum dualitas, aut in ea certè non inest vnitatis actu. Quare, subiungit, inconuenientia, quæ accidunt, dubitationem facere. Quare paullo ante dicta repetens, ait. Si enim nec ex vniuersalibus vllum vniuersale possibile est substantiam esse; propterea quod quale significat vnumquodq; vniuersale, non significat verò quod quid. Nec ex substantijs actu existentibus contigit vllam substantiam esse compositam; sequeretur enim omnem substantiam esse aliquid incompositum. Quare sequeretur nullius substantiæ rationem esse. At subiungit, cunctis qui philosophantur videtur substantiæ definitionem esse. Quod & in superioribus, inquit, à nobis probatum

batum est, aut solius substantiæ, aut certè illius maximè definitionem esse. Nunc, ait, nec huius; id est, nec substantiæ definitionem esse. Ideò sequeretur nullius eorum, quæ sunt, definitionem esse. Quoniam sicut supra dictum est, præter substantiam, ceterorum quodammodo esse, quodammodo verò non esse definitionem; ideò ait. Quodammodo erit, & quodammodo non. Ad extremum hoc, inquit, quod in præsentī capite dictum est, magis manifestum fore ex ijs, quæ deinceps in sequenti Capite dicenda sunt.

CAPUT XIII.

D*X* ijs autem ipsis id etiam patet, quod accidit illis, qui Ideas pariter substantias, & separatas esse dicunt, & pariter ex genere, & differentijs faciunt speciem. Si enim species, & animal in homine sunt, aut equo, aut unum, & idem numero sunt, aut alterum. ratione namque patet, quod unum, eandem enim exhibebit rationem, qui dicit in utroque. Si itaque aliquis homo est ipsum per se, quod quid, & separatum, necesse est, ut etiam illa, ex quibus (sicut animal, & bipes) quod quid significant, & separata, & substantiæ sint: quare, & ipsum animal. Si idem igitur, & unum quiddam etiam in equo, sicut tu tibi ipsi, quomodo in separatim existentibus idem erit? & cur etiam non absque se ipso animal erit hoc? Deinde si participabit quiddam bipede, & multipede, impossibile quiddam accidit, contrariæ namque simul inerunt ipsi uni, & huic quidem enti. Sin minus, quis modus est, cum aliquis dicat, animal, & bipes, aut progressivum esse? Sed fortassis componuntur, & tangunt, aut miscentur. At cuncta inconuenientia sunt. Sed diuersum in unoquoque est. Infinita igitur (ut ita dicam)

cam) erunt, quorum substantia animal est. non enim secundum accidens ex animali homo est. Item multa erit ipsum animal. Nam & substantia animal est, quod in unoquoque est: non enim secundum aliud dicitur. Quod si non, ex illo erit homo, & genus eius, illud. Ac item omnia, in quibus homo Idea. Non igitur alterius quidem Idea erit, alterius verò substantia? impossibile namque est: ipsum verò animal erit unumquodque eorum, quæ in animalibus sunt. Item ex aliquo hoc ipso erit, & quomodo est ex ipso animali? aut quomodo est possibile esse animal, quod hoc ipsum substantia est, præter ipsum animal? Item in sensibilibus, & hæc accidunt, & ijs absurdiora. Quod si impossibile est, ita se habere, patet, quod est eorum Idea ita, ut quidam aiunt.

E X P O S I T I O.

Quoniam, & vniuersalia, & Ideæ in hoc conueniunt; vtraq; namque aiunt esse substantias, & vtraq; de pluribus prædicari; ideò in fine superioris Capitis dixit. Illa, quæ aduersus opinionem ponentium vniuersalia substantias esse dicta sunt, manifestiora fore in hoc Capite, in quo aduersus positionem Idearum differit. Atq; illa inconuenientia, quæ ibi sequi ex vniuersalibus, si substantiæ essent, probatum est, hæc eadem, inquit sequi ex positione Idearum, si Ideæ essent substantiæ separata de pluribus prædicabiles. Quare ex ijs autem ipsis, inquit, id etiam patet, quod accidit illis, qui Ideas pariter substantias, & separatas esse dicunt. Et qui, subiungit, ex genere, & differentijs faciunt speciem. In philosophia Aristotelis genus est vniuersalis ratio singulorum specie diuersorum; species autem est ratio vniuersalis plurium singulorum ita, ut neq;

neq; genus, neq; species, licet sint rationes singulorum sint separabiles, nec sint per se existentia, vt substantiæ sint, rationes enim singulorum sunt, & de ipsis singularibus dicuntur, & prædicantur. Ea enim vt alibi dictum à nobis est, quæ vniuersalia dicimus non sunt, sed singularia sunt. Idea, vt in Parmenide est videre, species est vniuersalis separata à singularibus, quæ per se existit, sicut quantitas, & non quantum. Nam quantitas sonat quantitatem separatam, & ideo speciem, & Ideam per se existentem, in illorum modo philosophandi. Quantum quando in vniuersali significato accipitur, est vniuersale; non est tamen separabile, nec per se existens: quoniam dicit rationem singulorum. sicut huius trianguli, & huius ternarij. huiusmodi vniuersalia non esse substantias in superiore Capite probauit. Illa verò vniuersalia, quæ aiunt esse species separatas, & substantias, quas Ideas appellant, in præsentī Capite nititur vt ostendat similiter substantias non esse. Verum quoniam qui Ideas ponunt aiunt Ideam esse tum genus, tum differentiam, tum speciem; atq; ipsam speciem ex genere, & differentia pariter acceptis faciunt dicentes, homo est animal rationale. Idcirco dixit. Et pariter ex genere, & differentijs faciunt speciem. Aduersus quos ita argumentatur. Si enim species, & animal in homine sunt (aut si in equo sunt) necessario sequitur, vel ambo; idest, genus, & species vnum, & idem numero homo sint, vel certe alterum eorum tantum hominem esse. Qui verò hominis rationem est redditurus, ambo vnum dicet; idest, homo est animal rationale. Propterea ambo vnum sunt, quia vnus hominis una ratio sunt. Aliud antecedens argumenti ponit, inquiring. Si itaq; aliquis homo est ipsum per se quod quid, & separatam existens; ne-

cesse est, ait, vt etiam illa, ex quibus hic separatus homo significatur (sicut est animal, & bipes) separata, & substantiæ sint, quatenus substantiæ partes necesse est substantias esse. Quare, subiungit, sequi & ipsum animal esse substantiam separatam. Ex quibus quia sequitur vnum, & idem genus esse, & in equo, & in homine; idè infert. Si igitur vnum, & idem animal etiam in equo est: sicut est tibi ipsi; id est homini; quomodo, inquit, in separatim existentibus idem erit? Quod si hoc inconueniens concedatur, cur inde & aliud non sequatur, hoc animal etiam absq; se ipso esse? quatenus si in homine est, in se ipso non est: si verò in homine, & in equo similiter sequi; & multò euentius etiam sine se ipso esse, quod est inconueniens. Deinde, ait, si animal participatur bipede, & multipede, sequitur impossibile; quia contraria simul ipsi vni inerunt, & huic enti. Vnum, & ens hoc loco significant naturam substantiæ separatae, quæ est Idea; quod est ipsum genus. Et si non sunt, subiungit, vt contraria simul in vno, quis modus est? id est, quomodo insunt animali differentiæ, sicut quando dicimus bipes, & progressiuum? hoc species separata, & illud species separata vtraque substantia? Respondet fortasse tactu componuntur plura actu existentia? aut actu vnum sunt? aut inuicem miscentur? Respondet cuncta hæc esse inconuenientia rationi. Quod si Idæe sunt, necesse est dicere in vnoquoq; horum diuersorum genus esse, & idè animal infinitis animalibus esset substantia. Verum quoniam homini, animal non inest per accidens, sed per se; id est, homo per se animal dicitur, similiter, & equus; idè sequitur etiam hoc inconueniens, animal, quod vna species, & substantia est, esse multa, quorum diuersa est species, & substantia.

stantia . Item, subiungit, multa erit ipsum animal . Nam animal, quod in vnoquoque est, substantia ipsius est . Et secundum, subiungit, aliud, illud non dicitur, & si secundum aliud non dicitur; sequitur ex illo; id est, animali esse hominem; & illud; id est, & illud animal esse genus eius . Item, subiungit, omnia ex quibus homo est, Ideas esse . Homo in specie, est substantia, & animal . Quoniam impossibile, inquit, est, alterius hominis esse substantiam, alterius verò Ideam . Quare infert animal esse vnum, quodque eorum, quæ in animalibus; Ideò omnia ex quibus homo est Ideæ sunt . Postremò hæc, inquit, Idea, vtputa, homo, ex aliquo hoc ipso erit; id est, ex animali, quod est substantia; & ipse homo, id est, Idea hominis est substantia; quomodo ex hoc erit, quod iam substantia est? aut quomodo possibile est esse animal, quod hoc ipsum & substantia est, præter ipsum animal, homo namque animal, & substantia est? Hæc omnia, ait, in sensibilibus accidere, & ijs absurdiora . Quod ideò dixit, quia in toto hoc Capite de ijs differuit, prout in separatis speciebus dicuntur, quas species Ideas appellant; non autem quatenus rationes sensibilibus sunt . Quare, Quod si impossibile, inquit, est, ita se habere; id est, Quod si impossibile est, vt tot inconuenientia admittantur, patere, ait, sensibilibus non esse Ideam illo modo, quo quidam eas dicunt .

*U*m autem substantia altera sit ipsum scilicet totum, & ratio, dico autem, quod illa quidem ita substantia, cum materia simul accepta ratio, hæc uerò ratio simpliciter. Quæcunq; igitur illo modo dicuntur eorum quidem est corruptio. Nam & generatio, rationis autem non est, ita ut corrumpatur, nec enim generatio est (non enim fit domui esse, sed huic domui) sed absq; generatione, & corruptione sunt, & non sunt. Ostensum est enim quod nullus hæc generat, neq; facit. Propterea etiam substantiarum sensibiliũ singularium, neq; definitio, neq; demonstratio est, eo quod habet materiam, cuius natura talis est, ut esse, & non esse contingat: quare corruptibilia sunt omnia singularia earum. Si igitur demonstratio, & definitio scientia necessariorum est, & non contingit sicut neq; scientiam, quandoq; scientiam, quandoq; ignorantiam esse, sed quod tale est opinio est: ita neq; demonstrationem, neq; definitionem, sed opinio eius est, quod contingit & aliter se habere. patet, quod neq; demonstratio, neq; definitio eorum est. corruptibilia namq; non sunt manifesta ijs, qui scientiam habent, cum à sensu abscesserint: & rationibus eisdem in animo saluis, non erit amplius neq; definitio, neq; demonstratio. Quare cum quis eorum, quæ ad definitionem, quicquam singularium definiat, oportet non ignorare, quod semper perimendum est. Non enim contingit definire. Nec ullam Ideam est definire, singularium enim (ut aiunt) Idea est, & separata. Necessarium autem ex omnibus rationem esse. Nomen uerò non faciet, qui definit. Ignotum enim erit. quæ uerò posita sunt, omnibus communia sunt. necesse est igitur, & alijs talia inesse. Et si quis te definiat, animal dicet gracile, aut album, aut aliquid aliud, quod & in alio fit, Quod si quis dicat, nihil prohibere separatim quidem omnia multis

multis, simul uerò huic soli inesse primum quidem quod etiam ambobus, ut animal bipes, animalis, & bipedi, & in hoc in semperternis quidem etiam necesse est esse, cum priores existant, & partes compositi. At uerò etiam separabilia, si hoc quidem, quod homo, separabile. nam aut nullum, aut ambo: si igitur nullum, non erit genus præter species: quod si erit, erit etiam differentia. Deinde quoniam priora ipsa esse, hæc sanè nõ uicissim perimuntur. Deinde si ex Ideis Idea minus profectò composita sunt ex quibus. Item de multis oportebit etiam alia prædicari. Ex quibus Idea, ut animal, & bipes. Quod si non, quomodo scietur? erit namq; alia Idea, quam impossibile est de pluribus prædicari, quàm de uno. non uidetur autem, sed omnis Idea uidetur esse participalis. Quemadmodum igitur dictum est, latet. quod impossibile est in perpetuis definire: maxime uerò quæcunque unica sunt, ut Sol, aut Luna. non solum enim in hoc peccant, quod talia addunt, quibus ablati adhuc erit Sol, ut puta, quod circuit terram, aut quod nocte absconditur (si enim steterit, aut non apparuerit, non erit amplius Sol,) sed inconueniens est, si non. Sol enim substantiam quandam significat. Item quæcunq; in alio contingunt, ueluti si alter fiat talis, patet, quod erit Sol. communis ergo ratio. at Sol singularium erat, sicut Cleon, aut Socrates. Cæterum cur nemo eorum definitionem profert Ideæ? fit enim profectò manifestum tentantibus, uerum esse quod nunc dictum est.

E X P O S I T I O .

IN hoc Capite ostendit singularium rerum nec definitionem, nec demonstrationem esse, primò in ijs, quæ generantur, & corrumpuntur. Deinde nec in Ideis, si essent, quia & Ideam singularem aiunt esse. Postremò nec in sensibilibus æternis, quæ sunt

sunt singularia sicut Sol, & Luna, sic exordiens. Cum autem substantia altera sit ipsum totum, & altera substantia cum sit ipsa ratio; illam, ait, substantiam esse rationem cum materia simul acceptam, hanc verò alteram rationem simpliciter. Quæcunque subiungit, illo modo dicuntur, id est, ut totum, hæc corruptibilia esse similiter, & generabilia. De altera verò substantia. Rationis autem, inquit, non est ita, ut corrumpatur, nec generetur. Quare, subiungit, non enim fit domui esse, sed huic domui, quoniam illa absq; generatione, & corruptione sunt, & non sunt. sicut in Capite octauo huius Libri ostensum est hæc à nemine generari, nec fieri. Postea de substantijs sensibilibus generabilibus, & corruptibilibus, ait. Ideò substantiarum sensibilium singularium nec esse definitionem, nec demonstrationem, quia eam habent materiam, cuius huiusmodi natura est, ut ei esse, & non esse contingat; id est, quæ materia ita ad esse, sicut ad non esse contingit. Quare corruptibilia esse, inquit, omnia earum substantiarum singularia. Quia verò hæc contingentia; ideò eorum neq; scientia, neq; demonstratio est. Quod ita probat. Si igitur, inquit, tum demonstratio, tum definitio est scientiam faciens necessariorum, non autem contingentium. Atqui si scientia non est aliquando scientia, aliquando verò ignorantia. Nam huiusmodi opinio est. Quare neque definitionem, inquit, neque demonstrationem, sed opinionem contingentium esse. Propterea, subiungit, corruptibilia namque non sunt manifesta ijs, qui scientiam habent. Etenim scientiam habentes rationes corruptibilium in anima, non autem ipsa corruptibilia habent. Quare etiam postquam ipsa sensibilia à sensu abscesserint, saluis in animo rationibus de ipsis sensibilibus,

bus, sensibilibus nec est definitio, nec demonstratio. Iccircò, cum quis, inquit, horum singularium aliquid definire tentauerit; oportere eum non ignorare semper perimendum esse; id est, semper opus esse subtrahere de rationibus, quibus conandum esset singulare defini-ri. Quare infert. Singulare non contingit definire. Iam verò nullam, inquit, Ideam esse definiendam. Qui enim Ideas ponunt, aiunt eas singulares species esse, & separatas ab ipsis singularibus. Quantitas est quid separatum à singularibus, quantum, licet vniuersalem significatum habeat, non est tamen separatum ab ipsis singularibus. Singularia non posse definiiri etiam sic probat, dicens. Rationes ex nominibus constare, qui autem aliquid singulare definit, necesse est eum id aliquibus nouis nominibus definire; id est, inusitatis, & inauditis; non autem ijs, quæ antea ad significandum inuenta sunt. Nam illa prius inuenta nomina sunt communia omnibus tum primorum, tum nouorum, quorum sunt nomina. Quare non significant illud singulare, sed plura. Nomina verò excogitata, & nouè imposita erunt ignota. Quare rationem, inquit, necesse est, ex nominibus esse, Et is qui definiet nomen non faciet, eo quia ignotum tale nomen esset; illa verò nomina, inquit, quæ iam posita sunt, omnibus communia sunt, necesse esse, & alijs talia nomina inesse. Sicut si quis te definiet, inquit, dicet, animal, aut gracile, aut album, aut aliquid aliud, quod & in alio sit. Quare singulare non definiet. Quod si quis dicat, subiungit, alijs multis omnia talia nomina separatim inesse, nihil prohibere, sed huic soli primò simul omnia; atq; ita singulare definiiri. Nec hunc esse modum, quo singulare possit definiiri hoc exemplo probat. Animal, & bipes sunt nomina, quæ plura definiunt:

sed

sed animal bipes; idest omnia nomina simul non solum hominem significant, sed & ipsum animal, & bipes. Quare omnia nomina simul non significabunt singulare. Quod item, ait, necesse esse in sempiternis; idest, in Ideis, quatenus Ideas priores dicunt esse, quàm hæc composita ex materia, & forma. Quæ partes compositi sunt & sunt separabilia iuxtà illorum positionem. separabiles esse partes, quæ sunt sicut est species ita probat. Hoc quod modo est, inquit, separatus est. Quod si homo separatus, separata sunt & genus, & differentia ex quibus constat. Quare aut nullum, inquit, aut ambo; idest, aut nec homo, aut nec genus, nec differentia; idest. Nullum horum erit separatum, quod esset inconueniens, quatenus hominem dicunt separatum esse, & genus dicunt separatum esse. Quare si genus est separatum præter speciem, erit & differentia separata præter speciem. Deinde quoniam, inquit, hæc separata priora sunt ipso esse; idest, quia Ideæ sunt priores ipsis rebus; ideo, subiungit, vicissim non perimentur; idest, alterum de altero non dicetur cõuertibiliter. Si ex Ideis, subiungit, Ideæ non componuntur, quemadmodum aiunt ij, qui Ideas ponunt; manifestum esse minus composita esse ea, ex quibus componuntur, & necesse esse, vt istæ Ideæ, ex quibus Ideæ componuntur prædicentur de multis, sicut animal, & sicut bipes. Quod si hæ simpliciores non prædicabuntur de multis, quomodo, inquit, scietur? cum illa sint partes definitionis eorum, quæ sunt. Quocirca dicendum est eas prædicari communiter de pluribus. Ob hanc causam non potest definiri harum Idearum singulare. Quapropter si singulare esset definibile, oporteret esse Ideam aliquam, quæ non posset prædicari, nisi de vno, quod est contra præsuppositum, quatenus

tenus aiunt, unamquamq; Ideam participabilem esse; idest, quatenus dicunt vnamquamq; prædicari de multis. Quare, subiungit, Quemadmodum dictum est, latet singulorum definitio. Postremò vt idem probet & in perpetuis, quæ vnica sunt, sicut est Sol, & Luna. Impossibile est, inquit, in perpetuis definire, & maximè illa, quæcunque vnica sunt, sicut sunt Sol, & Luna. Vtrum quoniam qui Solem definire tentant in eius definitione addunt eum & circumire terram, sua præsentia diem, & sua absentia noctem caussari; ideò hanc definitionem, ait, non definire solem, quoniam etiam ijs ablatis, erit Sol. Sol nanq; est substantia, illa verò sunt accidentia. Quare si Sol subiungit, iterit, aut si nobis non apparuerit, Sol nonne erit sol? inconueniens esset, si non esset Sol. Nam Sol substantiam quandam significat, illa verò sunt accidentia. Quare hæc ratio, quæ addit in definitione Solis, id quod in nullo alio est, non est bona. Postea nec illam bonam definitionem solis, quæ addit ea, quæ etiam in alio reperiuntur probaturus ait. Item quæcunque in alio contingunt; idest, si quis in definitione solis addiderit etiam ea, quæ in altero sole essent, si esset, tunc Sol (inquit) communis esset sol: at nos ex præsupposito vnicum solem dicimus, ergo illa definitio non esset vnici solis. Nam sol singularium est, sicut est Cleon, aut Socrates. Cur tandem nemo eorum, inquit; idest, neq; Socrates, neq; Plato definitionem Ideæ posuit? Manifestum fieri concludit, tentantibus singularia definire, definitionem singularium non esse, & ea, quæ dicta sunt vera esse.

CAPVT XVI.

Manifestum autem, quod etiam eorum, quae videntur esse substantiae, plures potentiae, & partes animalium sunt. nihil enim eorum separatum est. Cum autem separarentur, tum etiam, ut materia omnia, terra, ignis, & aer. nihil enim eorum unum est, sed quasi cumulus antequam digerantur, & ex eis unum fiat. Maxime autem aliquis animatorum partes putauerit, & animae propinquas ambas fieri, ut sint & actu, & potentia, eo quod principia motus ab aliquo in iuncturis habent, Quare quadam animalia diuisa viuunt. sed tamen potentia omnia erunt, cum unum, & continuum fuerit natura, sed non vi, aut copulatione, tale namque laesio est. Cum autem unum dicatur, sicut & ens, & substantia unius una, & quodrum una numero unum numero, manifestum quod neq; unum, neq; ens contingit substantiam esse rerum, sicuti neque elemento esse, aut principio. Sed quaerimus, quid ergo principium, ut ad notiora referamus: magis igitur ijs substantia est ens & unum, quam principium, & elementum, & causa: sed necdum ista, si nec aliud quidem commune ullum substantia est. nulli enim inest substantia, nisi sibi ipsi, & habenti eam, cuius substantia est: item ipsum unum, in pluribus non erit simul. commune vero simul in pluribus est. quare patet, quod nihil vniuersalium separatim praeter singularia est. Sed qui species dicunt, partim recte dicunt, separantes eas si substantiae quidem sunt: partim non recte quoniam unam in multis speciem dicunt. Causa vero est, quod non habent reddere quenam tales incorruptae substantiae praeter singulares, & sensibiles sint. Faciunt igitur easdem specie ijs, quae sunt corruptibiles (has enim cognoscimus) ipsum hominem, & ipsum equum, addentes vocabulum ipsum sensibilibus. Attamen etiam si non videremus astra, nihil minus,

*(ut puto) essent substantiæ perpetuæ, præter eas quas nos sci-
remus. Quare nunc quoq; si non habeamus quæ nam sint, nec
esse tamen fortassis fuerit aliquas esse. Quod igitur nec eorum
quicquam, quæ vniuersalia dicuntur, substantia sit, nec vlla sit
substantia, ex substantijs patet.*

E X P O S I T I O.

IN hoc Capite studet probare substantiam ex
substantijs actu inexistentibus non constare.
Tamen aliquæ partes substantiarum videan-
tur esse substantiæ. Primò ostendit in animalibus hoc
non esse, postea in plantis, Postremò nec in separatis;
idest, vniuersalibus, & Ideis, si separata essent. Sicut par-
tes animalium, inquit, de animalibus, vt est caro, os, cu-
tis, & huiusmodi alia, non sunt partes substantiæ, sed po-
tentia sunt, illud animal, cuius sunt partes. Et si sepa-
rentur; idest, si separatè ab vnione animalis consideren-
tur, erunt, ait, vt aliquis cumulus ex terra, aqua igne, &
aere, quæ sunt vt materia antequàm iste cumulus dige-
ratur, vt ex eo aliquid vnum generetur. Sic & illæ partes
animalis separatim consideratæ non sunt substantiæ, sed
potentiæ, sicut materia quædam, ex quibus vnum con-
stat, & fit, quod est substantia. Verum quoniam in gene-
re plantæ rami, ac furculi ab arbore auulsi, & in aliam
arborem inserti, vel in terra plantati viuunt, sicut est na-
tura arboris, à qua sunt separati; ita vt aliquis posset pu-
tare in similibus substantiam constare ex substantijs, &
actu, & potentia existentibus. Ideò, ait, Maximè autem
putauerit aliquis partes animæ animatorum; idest, plan-
tarum, ambas propinquas; idest, similes fieri; & ambas
partes; idest, & actum, & potentiam propinquas esse;

eò quia in omnibus nodis, & gemmis habent ab aliquo principium motus. Quod principium in multis nodis, & gemmis multa principia, & non vnum principium totius arboris aliquis posset arbitrari. Hoc tamen, inquit, non esse ita; sed omnia, quæ sunt huiusmodi potentia esse, dum vnum, & continuum fuerit ipsa arbor secundum suam naturam. Quoniam inserta arbor vi & copulatione vna est, non autem vna secundum naturam. Quare, subiungit, sed non vi, aut copulatione vna, sicut sunt insertæ arbores. Quia verò arbor in qua alia insertitur, læditur; idè ait. Tale namq; læsio est. Platonica philosophia, quæ temporibus Aristotelis Scholas occupauerat, vnum, & ens, quatenus sunt species separatæ putabant maximè substantias esse. quod & nostræ Scholæ etiam Aristotelem ita velle non rectè arbitrantur. Et illi enti addunt Ens transcendens. Quod si verum esset, vnum, vel ens substantiam esse, sequeretur contra huius Capitis propositum, substantiam ex substantijs constare, ita vt species substantiæ entis constaret ex præ-infinito numero substantiarum diuersarum specierum. Quare cum contra Platonis opinionem, tum contra nostrorum sententiam elaborat probare nec vnum, nec ens substantias esse; immo nec vllum eorum, quæ de pluribus prædicantur. Quare, cum autem vnum, inquit, dicatur, sicut & ens: & cum substantia vnus vna sit, & cum quorum substantia vna numero est, vnum numero sint. Ex ijs tribus præsuppositis ait manifestum esse neque vnum, neque ens substantiam esse rerum, quatenus vnaquæque res est sibi ipsi substantia; idèst, vnus rei vna substantia est, & vnus substantiæ vna res. Quare sicut species separatæ non sunt rerum substantiæ; item subiungit, nec elemento est esse, cum in elementato non seruet

feruet suam formam elementorum . ita , inquit , neque principio est esse , dum sub esse illius est , cuius est principium . Verum vt manifestius ostendat ea vera esse , quæ de principio , & elemento dixerat , ait , sed quærimus quid ergo principium est ? quod vt ex comparatione ad ens , & ad vnum , quæ notiora esse videntur , innotescat , ait , Vt ad notiora referamus ; idest , vt ad ens , & vnum comparemus . Quare positus ex altera parte vno , & ente , ex altera verò principio , causa , & elemento sub ratione vniuersali ait . Magis igitur ; idest , ijs ita in comparatione positus , magis est substantia vnum , & ens , quàm principium , & elementum , & causa . Ac ne quis putaret eum asserere vnum , & Ens substantias esse , subiungit . Sed necdum ista ; idest , necdum vnum , & ens substantiæ sunt . Ergo multo magis neque causa , neque elementum , neque principium substantia est . Si nec aliud , inquit , vllum commune ; idest , quod in pluribus est , vel prædicatur de pluribus substantia est hac ratione , quia nulli , inquit , inest substantia , nisi sibi ipsi , & illam habenti ; idest illi , cuius substantia est . Substantia sibi ipsi inest , quatenus dicimus substantiam esse substantiam : habenti substantiam inest substantia , quoniã dicimus Socratis substantiam Socrati inesse . Postremò argumentatur . Item ipsum vnum ; idest substantia in pluribus non erit simul : commune verò in pluribus simul est . Quare patere , inquit , nihil vniuersalium separatim præter singularia esse . Verum quoniam ij , qui Ideas aiunt substantias esse , coguntur dicere in vna specie substantiæ plures substantias diuersarum specierum esse . quod si esset verum , sequeretur contra eius præsuppositum vnam substantiam ex pluribus substantijs constare . Quod vt falsum ostendat esse , probat ipsas

Ideas non esse, inquit. Sed qui species dicunt, partim rectè dicunt separantes eas si substantiæ sunt. Species, quæ substantia est separabilis est à materia sensu, & intellectu, sicut species, quæ erat vnius singularis, ita vt possit dici talis species, quod quid erat esse, hæc autem species est sine materia, cuiusmodi sunt species philosophiæ Aristotelis. Quare, inquit, qui hoc modo species separat, rectè facit; idest rectè, & verum dicit; quoniam huiusmodi species sunt rerum species, quarum rerum cognitionem quærimus, immo ab ipsis rebus re nequeunt separari. Nisi tantum animus noster, qui quia non est de hoc genere corruptibilium; ideò à corruptibilibus re separabilis est. Quapropter dixit eos, qui species separant partim rectè dicere, quatenus substantiæ sunt, & species sicut dictum est. Partim, subiungit, non rectè quoniam vnam speciem in multis esse dicunt; idest, multorum specie diuersorum vnam speciem faciunt, quæ est Idea. Et non habent causam, subiungit, quam possint reddere, quænam tales species incorruptibiles præter singulares substantias sint. Quas quidem substantias; idest, Ideas faciunt eiusdem speciei, cuius hæc corruptibiles substantiæ sunt, addentes pronomen, ipsum, sicut substantia sensibilis si homo appelletur. Idea hominis appellabitur ipse homo. Quare homo alius est sensibilis homo; alius verò Idea homo. Huic enim addunt pronomen ipse, ob hanc rationem Ideam ponunt esse. Iccircò faciunt, inquit, igitur easdem specie Ideas ijs speciebus, quæ sunt corruptibiles. Has enim Ideas, subiungit, cognoscimus, vtputa, ipsum hominem, & ipsum equum addentes sensibilem nominibus pronomen, ipsum. Quæ ratio vt ostendat quam sit ridicula, ait. Attamen etiam
 si non

si non videremus astra, nec sciremus, nihilominus essent in cęlo aliquę substantię perpetuę; id est, stellę, pręter eas, quas nos sciremus. Et nunc fortasse necesse est, vt aliquę stellę in cęlo sint, quarum cognitionem non habemus. Quare sicut in ijs ridiculum est dicere, quia nos cognoscimus stellas in cęlo; ideo stellę sunt; ita ridiculum est dicere, quia nos nominibus substantiarum sensibilibus addimus pronomen, ipsum, ideo sunt Ideę. Quare concludit nec vllum eorum, quę vniuersalia dicuntur substantiam esse, nec vllam substantiam ex substantijs esse.

CAPVT XVII.

Vid verò, & quale quid substantiam dicere oporteat, rursus aliud quasi principium facientes, dicamus. fortassis enim ex ijs erit manifestum de illa quoq; substantia, quę est separata à sensibilibus substantijs. Cum igitur substantiam principium, & causa quedam sit, hinc est procedendum. Queritur verò ipsum propter quid semper sic: propter quid, aliud alij alicui inest. querere namque propter quid musicus homo est, certè querere est, quod dictum est, propter quod homo musicus est, aut aliud. Querere igitur propter quid ipsum est ipsum nihil est querere. Oportet enim ipsum quod, & ipsum esse, existere manifesta entia. dico autem, vtputa quod Luna patitur Eclipsim. ipsius autem quod id ipsum, non nisi vna ratio, vnaq; causa in omnibus, propter quid homo est homo, aut musicus musicus, si quis dicat, quod vnumquodque ad se ipsum indiuisibile est, hoc autem erat vnum esse sed hoc, & commune de omnibus, & breue est. Querat autem aliquis, propter quid homo, animal tale quoddam est. Hoc igitur manifestum

est, quod non querit propter quid is, qui est homo, homo est. aliquid ergo de aliquo querit, propter quid inest, quod autem inest oportet manifestum esse. si enim non ita, nihil querit. ut puta, propter quid tonat? quia sonus in nubibus fit. ita namq; aliud de alio est, quod queritur. & propter quid haec, ut puta, lateres, & lapides domus sunt? manifestum itaq; & est, quod causam querit. haec autem est quod quid erat esse, ut logicè dicam. quae in quibusdam, est cuius gratia. ut puta fortassis, in domo, & lecto. In quibusdam verò, quod primum movit. causa namq; etiam hoc. sed talis quidem causa queritur, dum quipiam fit, vel corrumpitur. altera verò, etiam dum est. Latet autem praecipue, quod queritur, in ijs quae non de alijs dicuntur (ut puta queritur homo quid est) eo quod simpliciter dicitur, neq; determinatur, quòd haec vel hoc. Oportet igitur rectè disponentes querere. quod si non, commune fit eius, quod nihil est querere, & eius quod aliquid querere. Cum autem & habere & existere ipsum esse oporteat, manifestum est, quod propter quid est, ipsam materiam querit. ut puta, haec sunt domus propter quid? quia haec existunt, quod erat domus esse, & homo hoc, aut corpus hoc tale habens, quare? causa materiae queritur. haec autem species, qua aliquid est. haec autem est substantia. Patet itaq; quod de simplicibus non est aliqua questio, neq; doctrinà, sed alius talium questionis modus. Cum verò quod ex aliquo compositum, ita ut unum totum sit, non est ut cumulus, sed ut syllaba, syllaba verò non est ipsa elementa, nec idem B. & A. nec caro, ignis, & terra dissolutis namque, haec quidem amplius non sunt, ut caro, & syllaba. Elementa verò ignis, & terra sunt: ergo syllaba aliquid non solum elementa, vocalis & muta, sed etiam aliquid aliud. & caro, non solum ignis & terra, aut calidum & frigidum, sed etiam aliquid aliud. Si igitur necesse est illud, illud quoque, aut elementum, aut ex elementis esse, si elementum quid: in rur-

sus eadem ratio erit . ex hoc enim & igne, & terra erit caro, & item alio. Quare in infinitum progredietur . Si verò ex elemento, patet quod non ex uno, sed ex pluribus quàm ipsum, erit . quare iterum de hoc eandem rationem dicemus, quam de carne, aut syllaba . Videbitur autem esse aliquid tale, & non elementum, ac causam; sed hoc carnem, hoc verò syllabam esse . Similiter & de ceteris . Substantia verò cuiusque quidem, hoc . hoc namque prima ipsius esse causa est . cum autem quedam non substantiæ rerum sint, sed quæcunque substantiæ secundum naturam, & natura constitutæ sint, videri possit profectò aliquibus hæc quoque natura substantia esse, quæ non elementum, sed principium est . Elementum autem est, in quod existens diuiditur, ut materiam, ut puta, syllabæ ipsum A, & B.

E X P O S I T I O .

IN toto hoc Septimo Libro differit de substantia generabili, & corruptibili tum vt in se est, tum vt in suis transmutationibus, tum quomodo dicatur . Ita vt philosophiæ Aristotelis proprietates modi philosophandi magis in hoc, quàm in quouis alio eiusdem Libro perspiciatur . Verum quoniam hæcenus differuit de substantia, quatenus est quidam effectus; idè in præsentî Capite agit quatenus substantia est quædam causa, vel certè causa dependens hoc initio . Quid verò, & quale quid substantiam dicere oporteat, rursus aliud quasi principium facientes dicemus . Verùm quoniam ex hoc proposito speculationis deducimur in cognitionem substantiarum, quæ à sensibilibus sunt separatæ, quæ substantiæ sunt orbium cœlestium motrices; & ad cognitionem illius substan-

Q tiæ,

tiæ, quæ est supra omne genus substantiæ & corruptibilis, & incorruptibilis, & corporeæ, & incorporeæ, quæ est totius vniuersi ipsum bonum, & ipsum optimum, ad quod omnia, sicut vniuersus exercitus ad imperatorem sunt coordinata. quod est in hac spaciosissima domo vniuersi, sicut paterfamilias; à quo tandem omnia originem ducunt ita, vt vnumquodque singulare, inde & esse, & fieri habeat: quatenus suæ infinitæ virtutis amplexu, & per secundas causas, & sine secundis causis omnia continet, quod est in omnibus, & super omnia nunquam satis laudatus præpotens Deus. Ideò fortassis enim, inquit, ex ijs erit manifestum de illa quoque substantia, quæ est separata à sensibilibus. Quæ quidem substantia separata licet significet, & seriem motorum cœlestium, & Deum Optimum Maximum; non sunt tamen hæc substantiæ eiusdem generis in Philosophia Aristotelis, sicut nec incorruptibile est de genere corruptibilium. Ita nec ipsum bonum, & ipsum optimum vniuersi est in genere aliquorum ex aliqua parte quantumcunque bonorum. Hæc omnia dicta esse de mente Aristotelis in Capite ultimo Libri Duodecimi nostram ibi expositionem legenti patebit clarius. Hoc propositum ita incipit perferutari. Cum igitur substantia principium, & causa quædam sit, hinc procedendum est; idest à consideratione substantiæ quatenus est quædam causa. Postea declarat quomodo causam cognoscere queramus, quid querentes (de quibus agit & in principio secundi posteriorum, & in fine octauæ) dicens. Queritur ipsum propter quid semper sic; idest, queritur causa semper hoc modo. Propter quid aliquid; idest, quod est causa alij alicui, quod est causatum, inest. Ideò dixit, alij alicui; quoniam in
eius

eius philosophia omnis prædicatio, & omnis inhærentia est de primis substantijs, & in primis substantijs. Vniuersale namque non prædicatur de vniuersali tanquam de subiecto, nec est verum dicere, omnem propositionem diuidi in subiectum, & prædicatum. Sed ad textum redeamus. Quomodo causa quæratu hoc exemplo declarat. Et idè propter quid musicus homo est cum quis quærit? certè, ait, quærit propter quid homo est musicus, aut aliquid aliud; ita vt aliud homo sit, aliud verò sit id, quod de ipso homine quæritur. Quare, subiungit, quære propter quid ipsum, est ipsum, nihil est quære. Postea ait. Oportet ipsum quod, & ipsum esse, existere manifesta entia; idest, oportet ipsum quod; idest, ipsum quod subest, & ipsum esse; idest, id quod inest, manifesta esse entia. Deinde inhærentiam, inquit, alterius alteri esse quærendam. sicut de Eclipsi, quam Luna patitur necesse est manifesta esse prius, & Lunam, & Eclipsim, deinde quære propter quid alterum alteri inest. Quoniam verò simplicium; idest, incomplexorum causa non potest quæri, quia omnium est vna ratio, & vna causa in omnibus, quatenus vnumquodq; eorum ad se ipsum & idem; idè ait. Ipsius autem quod idipsum (hæc sunt simplicia) non est nisi vna ratio, & vna causa in omnibus; sicut si quis quæreret propter quid homo est homo, aut musicus musicus? Respondendum esset vnumquodq; ad se ipsum indiuisibile esse; & hoc erat vnum esse. Sed, subiungit, hoc est commune de omnibus, & breue dictum. Postquam differuit quid, & quo modo sit causam quære cum in compositis, tum in simplicibus, deinde hoc exemplo declarat dicens. Quæret autem aliquis propter quid homo animal tale quoddam est? In

hoc quæſito, ait, manifeſtū eſſe hunc, qui quærit nō quæ-
 rere propter quid is, qui homo eſt; homo fit; ſed aliquid
 de aliquo quære propter quid hoc huic ineſt? Quare
 id, quod ineſt oportet manifeſtum eſſe, quod ſi non fit
 manifeſtū, nihil quæreret. Ideo aliud exemplum ſubiun-
 git, dicēs. Propter quid tonat? Reſpondetur, quia ſonus
 in nubibus fit. Ita vt manifeſtè pateat aliud de alio eſſe,
 id quod quæritur. Poſtea ſubiūgit. alia quæſita, in quibus
 poſſunt quæri cauſæ, quæ ſunt vt forma, mouens, finis, &
 materia. Propter quid hæc, vtputa, lateres, & lapides
 domus ſunt? & reſpondet manifeſtum eſſe cauſam
 quæri, & hanc cauſam eſſe, quæ Phyſicè ſpecies, & Lo-
 gicè; ideſt, in rationibus, quod quid erat eſſe appella-
 tur. Ac ſubiungit, hanc cauſam in quibuſdam eſſe finē,
 ſicut ſi quis quæreret, propter quid eſt hæc domus? vel
 propter quid hic lectus? cui rectè reſpondendum eſſet
 vt protegamur à frigore & calore, & vt corpori ſomno
 quietem demus. Et dum quærimus propter quid hæc
 generentur, & corrumpantur, & moueantur? cauſam
 mouentem propriam quærimus. Poſtea, ait, quando
 in quæſito non dicitur manifeſtè alterum de altero, ſed
 ſimpliciter. Sicut propter quid eſt homo? latet quod
 quæritur, quia non determinatur quid de quo. Quare,
 ſubiungit, oportere quærentes rectè diſponere ſua quæ-
 ſita. Quod ſi non fecerint, quæſtiones eorum erunt ſi-
 cut nihil determinantes, ita & nihil quærentes. De quæ-
 ſito in quo materia quæritur, ait, Ipſum eſſe; ideſt (ſpe-
 ciē) neceſſe eſt, & vt in cognitione fit, & vt habeatur ex
 ijs, quæ cognoviſcimus. Quod ſi quærat, propter quid
 hæc ſpecies ſit? ait, manifeſtum eſſe in hoc quæſito ma-
 teriam quæri, quæ materia eſt cauſa, vt illud eſſe ſit do-
 mus, vel vt ſit homo; ideſt, interroganti propter quid
 illa

illa species est domus? rectè respondebitur propter lateres, & lapides, in quibus quod quid erat esse, est. Vel propter quid homo est, aut propter quid eius corpus tale corpus est? Respondet in ijs quæstionibus manifestum esse causam quæri, quæ est materia. Verum quoniam in omni composito altera pars est species, altera verò materia; ideò hæc autem, inquit, species est, qua specie aliquid est id, quod est, & hæc aliud est substantia; id est, materia, & subiectum. Postea patet de simplicibus, inquit, id est, de incomplexis non esse quæstionem aliquam, neq; doctrinam; id est, nec de eis possumus aliquid quærere, nec de illis possumus aliquid doceri. Sed, subiungit, horum alium modum esse quæstionis, quatenus horum vna pars non est cognita, & alia vt cognoscatur, quæritur. De ijs in fine Noni Libri meminit. Notandum hic est hæc simplicia non esse substantias orbium motrices. Hæc simplicia Logicè dicuntur, quod quid erat esse, quale erat esse, quantum erat esse, similiter & de alijs. Postea vt probet elementa non seruare suam speciem in elementatis, ait. Cum verò id quod ex aliquo compositum est ita, vt aliquod totum vnum sit, hoc ait, non est vt cumulus, sed est vt syllaba. Verum syllaba non est elementa ipsa, nec idem quod B. & A. syllaba, BA, nec caro est ignis, & terra, ex quibus est generata. Et item dissolutis ijs; id est carne, & syllaba, amplius nec caro. nec syllaba est, sed elementa sunt; id est ignis, & terra, & B, & A. Ex quibus infert syllabam esse aliquid non solum vocalem, & mutam; sed præter hæc esse aliquid aliud vnum. Similiter & caro non modo est ex parte materiæ ignis, & terra, aut calidum, aut frigidum, quod est propinquior materia, sed etiam aliquid aliud vnum; id est, caro. Postea de carne,

& de syllaba loquens, ait. Si igitur illud necesse est quoque aut elementum esse, aut ex elementis esse: si elementum esset caro, sequeretur ex carne, terra, & igne, quæ sunt elementa, carnem denuò fieri, & eadem ratione iterum & infinita. Postea si verò, inquit, ex elemento caro fit, ait patere ex vno elemento carnem non posse fieri, sed ex pluribus elementis, quàm ipsum vnum est. Nam si ex vno elemento esset facta caro, sequeretur ex hac carne, & aliam carnem fieri, ita & in infinitum. Eodem modo dicendum & de syllaba. Quare & de ipsa carne, & de syllaba loquens, ait. Videbitur autem esse aliquid tale & non elementum, ac causam, sed hoc carnem, hoc verò syllabam esse. Similiter & de cæteris, quæ ex elementis fiunt, sic intelligendum esse. Postea loquens de carne, & de syllaba, quatenus sunt hoc aliquid, ait. Substantia verò cuiusq; quidem hoc. namq; prima ipsius esse causa est. Verum quoniam eorum, quæ ex elementis fiunt quædam non sunt substantiæ, sed substantiæ quæcunque sunt natura, & secundum naturam constitutæ, illæ substantiæ sunt; idè subiungit. Videri potest aliquibus tamen nondum est probatum ita vt clarè possit constare, substantiam esse hanc naturam, quæ non est elementum, sed principium; idèst, extrinsecum principium, quoniam elementum est intrinsecum in quod existens diuiditur, vt in materiam, sicut syllaba in A, & in B. eius elementa.

F I N I S.